

سورة البقرة

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
الْآمِينَ ۝ ذَلِكَ الْكِتَبُ لَا رِبٌّ فِيهِ هُدَىٰ
لِلْمُتَّقِينَ ۝ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ وَيُقْيِمُونَ الصَّلَاةَ
وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ ۝ وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِمَا أَنْزَلَ
إِلَيْكَ وَمَا أَنْزَلَ مِنْ قَبْلِكَ وَبِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقَنُونَ ۝
أُولَئِكَ عَلَىٰ هُدَىٰ مِنْ رَبِّهِمْ وَأُولَئِكَ
هُمُ الْمُفْلِحُونَ ۝



Āyōyinta 7 ne. Ana kiran ta Uwar Littafi dōmin ta tāra ilmin da yake a cikin Alkur'āni a dunkule. Basmala a cikinta take ga kirā'ar Asim, ruwāyar Hafs, amma banda ga kirā'ar Warsh.

1. Da sūnan Allah, Mai rahama, Mai jin kai.
2. Godiya ta tabbata ga Allah, Ubangijin halittu;
3. Mai rahama, Mai jin kai;
4. Mai nuna Mulkin Rānar Sakamako.

5. Kai muke bauta wa, kuma Kai muke neman taimakonKa.
6. Ka shiryar da mu ga hanya madaidaiciya,
7. Hanyar wadanda Ka yi wa ni'imma, ba wadanda aka yi wa fushi ba, kuma ba batattu ba⁽¹⁾.

(1) Da cewa Ubangijin halittu ya tara ilmin tauhidi na Ilāhiyya da Rububiyya, Mai rahama ya tāra dukan rahamar dūniya da rāyarwa da matarwa da ciyarwa da shāyarwa da tuftātarwa. Mai jin kai yā tāra ni'immar dūniya mai dōgēwa zuwa Lāhira kamar īmāni da na Lāhira. Mai mallaka ko Mai nūna mulkin rānar sakamako, yā hada dukan wa'azi. Kai muke bautā wa kuma Kai muke nēman tāimako, ya tāra tauhīdin Ilāhiyya da ibāda amaliyya ko Kauliyya. Hanya madaidaiciya, tā hada dukan shāri'a da hukunce-hukunce. Wadanda aka yi wa ni'imma, yā tāra dukan tārihin mutānen kirki. Wadanda aka yi wa fushi, yā tāra dukan tārihin māsu tsaurin kai. Batattu, yā tāra tārihin dukan mai aiki da jāhilci ko bata.



Tana karantar da kira zuwa ga addīni da yadda ake ginin sābuwar al'umma daga mutāne daban-daban, na Jāhiliyya.

Da sūnan Allah, Mai rahama, Mai jin kai.

1. A. L. M.

2. Wancan ne Littāfi, bābu shakka a cikinsa, shiriya ne ga māsu ta'kawa.⁽¹⁾

3. Wadanda suke yin īmāni game da gaibi, kuma suna tsayar da salla, kuma daga abin da Muka arzuta su suna ciyarwa;

4. Kuma wadanda suke yin īmāni da abin da aka saukar zuwa gare ka, da abin da aka saukar daga gabāninka, kuma game da Lāhira suna yin yaķīni.

5. Wadannan suna kan shiriya, daga Ubangijinsu, kuma wadannan su ne māsu cin nasara.

(1) Yā sifanta Littāfi; watau Alkur'āni da kamāla ya ce "wancan" maimakon "wannan" dōmin māsu son su yi aiki da shi, su ne māsu ta'kawa. Ta'kawa na da sharudda biyu, su ne īmāni da aiki da abin da manzancin Annabi Muhammadu ya Ḳunsa. Sa'an nan mutāne a farkon Musulunci ko a inda Musulunci yake sābo, sun kasu kashi huđu. Kashi na farko sū ne māsu ta'kawa wadanda aka fadī sifōfinsu a nan.

6. Lalle ne, wadanda suka kā-firta⁽¹⁾ daidai ne a kansu, shin kā yi musu gargadi kō ba ka yi musu gargadi ba, ba zā su yi īmāni ba.

7. Allah Ya sa hātimi a kan zu-kātansu, da a kan jinsu, kuma a kan ganin su akwai wata yāna; kuma suna da wata azāba mai girma.

8. Kuma akwai daga mutāne wanda⁽²⁾ yake cewa: "Mun yi īmāni da Allah kuma da Yinin Lāhira," alhāli kuwa sū bā mūminai ba.

9. Suna yaudarayya da Allah da wadanda suka yi īmāni, alhāli bā su yaudarar kōwa fāce kansu, kuma bā su sakankancēwa!

10. A cikin zukātansu akwai wata cūta; sai Allah Ya kāra musu wata cūta, kuma suna da azāba mai radadi sabōda abin da suka kasance suna yi na karya.

11. Kuma idan aka ce musu: "Kada ku yi barna a cikin kasa," sukan ce: "Mū māsu kyautatawa kawai ne"!

12. To, lalle ne su, sū ne māsu barna, kuma amma bā su sansan-cewa.

13. Kuma idan aka ce musu: "Ku yi īmāni kamar yadda mutāne

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ أَنْذَرْتَهُمْ
أَفَلَمْ يَرْثُوا زَرْهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ٦

خَتَمَ اللَّهُ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ وَعَلَىٰ سَمْعِهِمْ وَعَلَىٰ
أَبْصَرِهِمْ غَشَّةٌ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ٧

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَقُولُ إِنَّا بِاللَّهِ وَبِالْيَوْمِ
الْآخِرِ وَمَا هُمْ بِمُؤْمِنِينَ ٨

يُخَدِّعُونَ اللَّهَ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَمَا
يُخَدِّعُونَ إِلَّا أَنفُسُهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ ٩

فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ فَزَادَهُمُ اللَّهُ مَرَضًا
وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ بِمَا كَانُوا
يَكْذِبُونَ ١٠

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ قَالُوا إِنَّا
نَحْنُ مُصْلِحُونَ ١١

الَّآءِ إِنَّهُمْ هُمُ الْمُفْسِدُونَ وَلَكِنْ
لَا يَشْعُرُونَ ١٢

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ إِنْمَاءً أَمْنَىٰ النَّاسُ

(1) Kashi na biyu daga cikin jama'a sū ne kāfiran da suka dōge a kan kāfircinsu, bābu wani gissi kuma Allah Yā san bā zā su musulunta ba.

(2) Kashi na uku su ne munāfukai da suka bayyana Musulunci da bāki amma zūciyarsu tanā a kan kāfirci.

suka yi ūmāni”, sukan ce: “Zā mu yi ūmāni ne kamar yaddā wāwāye suka yi ūmāni?” — To, lalle ne su, sū ne wāwāye, kuma amma bā su sani.

14. Kuma idan sun hadu da wadanda suka yi ūmāni, sukan ce: “Mun yi ūmāni.” Kuma idan sun wōfinta zuwa ga shaidānunsu,⁽¹⁾ sukan ce: “Lalle ne, muna tāre da ku: Mu māsu izgili kawai ne.”

15. Allah Yana yin izgili⁽²⁾ gare su kuma Yana taimakon su a cikin batarsu, suna dimuwa.

16. Wadannan su ne wadanda suka sayi bata da shiriya, sai fataucinsu bai yi ūrība ba, kuma ba su kasance māsu shiryuwa ba.

17. Misālinsu⁽³⁾ shi ne kamar misālin wanda ya hūra wuta, to, a lōkacin da ta haskake abin da yake gēfensa (na abin tsōro), Allah Ya tafi da haskensu, kuma Ya bar su a cikin duffai, bā su gani.

18. Kurāme, bēbāye, makāfi, sabōda haka bā su kōmōwa.

قَالُوا أَنْؤُمُ كَمَا إِمَّا مَنْ أَسْفَهَهُ أَلَا إِنَّهُمْ هُمْ أَسْفَهَهُمْ وَلَكِنَ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٣﴾

وَإِذَا قَوُا الَّذِينَ ءَامَنُوا قَالُوا إِمَّا وَإِذَا دَخَلُوا إِلَى شَيْطَانِهِمْ قَالُوا إِنَّا مَعَكُمْ إِنَّمَا نَخْرُجُ مُسْتَهْزِئِينَ ﴿١٤﴾

الَّهُ يَسْتَهْزِئُ بِهِمْ وَيَمْدُهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ أُولَئِكَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا اللَّهَ بِالْهُدَى فَمَا رَبِحَتْ تِجَارَتُهُمْ وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ ﴿١٥﴾

مَثَلُهُمْ كَمَثِيلِ الَّذِي أَسْتَوْقَدَ نَارًا فَلَمَّا أَضَاءَتْ مَا حَوْلَهُ ذَهَبَ اللَّهُ بِنُورِهِ وَرَرَكُهُمْ فِي ظُلْمَتِ الْأَيْنَصُرُونَ ﴿١٦﴾

صُمَدُ بِكُمْ عُمَىٰ فَهُمْ لَا يَرْجِعُونَ ﴿١٧﴾

(1) Kashi na hudu su ne Yahudāwa wadanda suke sun san gaskiyar annabcin Muhammadu da manzancinsa, amma hāsada ta hana su su bi shi, sunā kōkārin bāta abin da ya zo da shi ta hanyar jēsa shibhōhi a ciki, dōmin su kange mutāne daga shigarsa. Sabōda haka aka ce musu shaidānu. Duk wanda ya san gaskiya amma kuma ya yi girman kai daga binta, to, shi ne shaidan, daga aljannu kō daga mutane.

(2) Allah Yanā mayar masu da sakamakon izgilinsu.

(3) Allah Yā bayyana misālin munāfiki da misālai biyu, na farko, kamar mutum a cikin duhu, yanā kēwaye da abūbuwan ban tsōro bai sani ba, sai ya hūra wuta, ta yi haske ya ga abūbuwan na ban tsōron sa'an nan wutar ta mutu, ta bar shi a cikin duhu, sai tsōron ya hauhawu a kansa. Haka munāfiki yake a bāyan ya yi ikrāri da Musulunci, a kullum yanā cikin tsōron abin da zā a ce a kansa. Ana sisanta hasken wuta da hasken ūmāninsa. Bayan hasken ya tafi, sai ya zama kurma, bēbe, makāho, sabōda haka bā ya māgantuwa.

19. Ko kuwa kamar giringe mai zuba⁽¹⁾ daga sama, a cikinsa akwai duffai da tsāwa da walkiya: Suna sanyāwar yātsunsu a cikin kunnuwansu daga tsāwarwakin, dōmin tsōron mutuwa. Kuma Allah Mai kēwayewa ne ga kāfirai!

20. Walkiyar tana yin kusa ta fizge gannansu, ko da yaushe ta haskakā musu, sai su yi tafiya a cikinta, kuma idan ta yi duhu a kansu, sai su yi tsaye. Kuma dā Allah Yā so, sai Ya tafi da jinsu da gannansu. Lalle ne Allah a kan dukan kōme Mai ikōn yi ne.

21. Yā kū mutāne! Ku bauta⁽²⁾ wa Ubangijinku, Wanda Ya halicce ku, kū da wadanda suke daga gabāninku, tsammāninku, ku kāre kanku!

22. Wanda Ya sanya muku fasa shimfida, kuma sama gini, kuma Ya saukar da ruwa daga sama, sa'an nan Ya fitar da abinci daga 'ya'yan itāce game da shi, sabōda ku. Sabōda haka kada ku sanya wa Allah wasu kishiyōyi, alhāli kuwa kuna sane.

23. Kuma idan kun kasance a cikin shakka daga abin da Muka

أَوْ كَصِيبٍ مِّنَ السَّمَاءِ فِيهِ ظُلْمٌ وَرَعْدٌ
وَبَرْقٌ يَجْعَلُونَ أَصْبِعَهُمْ فِي هَذَا إِنَّهُمْ مَنْ
الْأَصْوَاعِ حَذَرَ الْمَوْتَ وَلَلَّهُ مُحِيطٌ بِالْكُفَّارِ ﴿١٦﴾

يَكَادُ الْبَرْقُ يَخْطُفُ أَبْصَرَهُمْ كُلَّمَا أَضَاءَ
لَهُمْ مَشْوَأً فِيهِ وَإِذَا أَظْلَمُ عَلَيْهِمْ قَامُوا
وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَذَهَبَ بِسَمْعِهِمْ وَأَبْصَرِهِمْ
إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٧﴾

يَأَيُّهَا النَّاسُ أَعْبُدُ وَأَرِبُّ كُمُ الَّذِي
خَلَقْتُكُمْ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشَكُّونَ ﴿١٨﴾

الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ فِرَشًا وَالسَّمَاءَ
بِنَاءً وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ
الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَكُمْ فَلَا يَجْعَلُوا لِلَّهِ أَنَّدَادًا
وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿١٩﴾

وَإِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِّمَّا نَزَّلْنَا عَلَى عَبْدِنَا

(1) Misāli na biyu munāfukai sunā kamar matafa a cikin jēji da dare, ruwa kuma ya same su a cikin duhu, ba su iya mōtsāwa sai da walkiya, watau āyar da suke so, kuma ga jin tsōron tsāwa; watau bayānin halāyensu a cikin AlKur'āni, bā su son su ji, har sunā sanya kānun yātsunsu sunā tōshe kunnuwansu, dōmin kada su ji. Ganin ido da basīra da jin kunne da na hankali duk daya suke, Allah Yana iya karbe su ya bar su a cikin dimuwa.

(2) Bāyan ya gama fadin kasusuwan mutāne da sisōfinsu, sai kuma ya kira su gabā daya zuwa ga bauta Masa, Shi kadai. Ma'anar bauta Masa Shi kafai, kōwa ya ajiye al'ādarsa, ya koma ga hukuncin Allah kawai; umurni kō hani. Wanda ya bi wani hukunci na al'ādarsa, ya bar abin da Allah Ya ce, to, shi ya sanya wa Allah kishiyā ke nan.

sassaukar ga BāwanMu, to, ku zō da Sūra guda daga misalinsa (Alkur'āni). Kuma ku kirāwo shaidunku,⁽¹⁾ baicin Allah, idan kun kasance māsu gaskiya.

24. To, idan ba ku aikata (kāwo Sura) ba, to, bā zā ku aikata ba. Sabōda haka ku ji tsōron Wuta wadda makāmashinta mutāne da duwātsu ne, an yi tattalinta dōmin kāfirai.

25. Kuma ka bāyar da bishāra ga wadanda suka yi īmāni, kuma suka aikata ayyuka na kwarai, cēwa lalle ne, suna da gidājen Aljanna, kōramu nā gudāna daga karkashinsu. Ko da yaushe aka arzuta su da abinci daga wasu 'ya'yan itāce daga gare su,⁽²⁾ sai su ce: "Wannan shi ne aka arzuta mu da shi daga gabānin haka." Kuma a jē musu da shi yana mai kama da jūna. Kuma sunā da, a cikinsu, mātan aure māsu tsarki, kuma su, a cikinsu madawwama ne.

26. Lalle ne, Allah bā Ya jin kunyar Ya bayyana wani misāli, kōwane iri ne, sauro da abin da yake bisa gare shi. To, amma wadanda suka yi īmāni, sai su san cewa lalle shi ne gaskiya daga Ubangijinsu, kuma amma wadanda suka kāfirta, sai su ce: "Mēne ne

فَأَتُوا بِسُورَةٍ مِّنْ مِّثْلِهِ وَأَذْعُوا شَهَادَةَ كُمْ
مِّنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿١٣﴾

فِإِنْ لَمْ تَفْعَلُوا وَلَنْ تَفْعَلُوا فَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي
وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ أَعْدَتْ
لِلْكَافِرِينَ ﴿١٤﴾

وَبَشِّرِ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
أَنَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ
كَلَمَارُ زِفُّوْمِنْهَا مِنْ ثَمَرَةِ رِزْقًا قَالُوا
هَذَا الَّذِي رُزِقْنَا مِنْ قَبْلٍ وَأَتُوَابِهِ
مُشَبِّهِمَا وَلَهُمْ فِيهَا أَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ وَهُنْ
فِيهَا خَلِيلُوْرَتَ ﴿١٥﴾

* إِنَّ اللَّهَ لَا يَسْتَحِي أَنْ يَضْرِبَ مَثَلًا
مَا يَعْوِضَهُ فَمَا فَوَقَهَا فَآمَنَّا الَّذِينَ آمَنُوا
فَيَعْلَمُونَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ وَأَمَّا
الَّذِينَ كَفَرُوا فَيَقُولُونَ مَاذَا أَرَادَ اللَّهُ

(1) Gumākanku su taimake ku kēra sura mai kama da Alkur'āni wajen fasāha da tsāri da kāwo asirai. An ce wa gumaka shaidu dōmin sunā cēwa su ne za su yi musu shaida a Rānar Kiyāma, kuma su cēce su, kuma ko da yaushe suna tāre da su.

(2) Gōnaki kō gidājen Aljanna.

Allah Ya yi nufi da wannan⁽¹⁾ ya zama misāli?" Yana batar da wasu māsu yawa da shi, kuma Yana shiryar da wasu māsu yawa da shi, kuma bā Ya batarwa da shi fāce fasikai.

27. Wadanda suke warware alkawarin Allah daga bāyan fulla shi, kuma su yanke abin da Allah Ya yi umurni da shi a sādar, kuma suna barna a cikin kasa, wadannan sū ne māsu hasāra.

28. Yaya kuke kāfirta da Allah, alhāli kuwa kun kasance matattu sa'an nan Ya rāyar da ku, sa'an nan kuma Ya matar da ku, sa'an nan kuma Ya rāya ku, sa'an nan kuma zuwa gare Shi ake mayar da ku?

29. Shi ne Wanda Ya halitta muku abin da ke a cikin kasa gaba daya, sa'an nan kuma Ya dādaita⁽²⁾ zuwa sama sa'an nan Ya aikata su, sammai bakwai. Kuma Shi ga dukan kōme Masani ne.

30. Kuma a lōkacin da Ubangi-jinka Ya ce ga malā'iku: "Lalle ne, Ni Mai sanya wani halīfa ne a cikin kasa," suka ce: "Ashe, zā Ka sanya a cikinta, wanda zai yi barna a cikinta, kuma ya zubar da jinainai, alhāli kuwa mu, muna yi Maka tasbihi game da gōde Maka,

يَهَاذَا مَشَّا لَا يُضْلِلُ بِهِ كَثِيرًا
وَيَهْدِي بِهِ كَثِيرًا وَمَا يُضْلِلُ بِهِ
إِلَّا الْفَاسِقُونَ ﴿١﴾

الَّذِينَ يَنْقُضُونَ عَهْدَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ
مِيقَاتِهِ وَيَقْطَعُونَ مَا أَمَرَ اللَّهَ بِهِ
أَنْ يُوَصَّلَ وَيَقْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ أُولَئِكَ
هُمُ الْخَلِيلُونَ ﴿٢﴾

كَيْفَ تَكْفُرُونَ بِاللَّهِ وَكُنْتُمْ
أَمْوَاتًا فَأَحْيَنَّاهُمْ فَرَبُّكُمْ شَرِيكٌ
يُخْبِي كُمْ ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٣﴾

هُوَ الَّذِي خَلَقَ لَكُمْ مَا فِي الْأَرْضِ
جَمِيعًا ثُمَّ أَسْتَوَى إِلَى السَّمَاءِ
فَسَوَّلَهُنَّ سَبْعَ سَمَوَاتٍ وَهُوَ بِكُلِّ
شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٤﴾

وَإِذَا قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي جَاعِلٌ فِي
الْأَرْضِ خَلِيفَةً قَالُوا أَتَجْعَلُ فِيهَا مَنْ يُفْسِدُ
فِيهَا وَيَسْفِلُ الْدِمَاءَ وَنَحْنُ نُسَيْحُ
بِحَمْدِكَ وَنُقَدِّسُ لَكَ قَالَ إِنِّي أَعْلَمُ
مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٥﴾

(1) Misāli da kamar mātan Aljanna māsu tsarki. Ba mātā ba kō da sauro ko abin da ya fi, kō ya kāsa sauro, to, akwai hikima a cikin halittarsa, wadda zā ta jāwo hankalin mai hankali ga īmāni da Allah sabōda ita.

(2) Ya dādaita, watau Yā yi nufi; "sa'an nan" yanā amfānar da jēranta aiki bā jerantar nufi ba, dōmin sifōfin Allah dukansu, bā fārarru ba ne.

kuma⁽¹⁾ muna tsarkakewa gare Ka” Ya ce: “Lalle ne Ni, Na san abin da ba ku sani ba.”

31. Kuma Ya sanar da Ādam sūnāye dukansu, sa’an nan kuma ya gitte su a kan malā’iku, sa’an nan Ya ce: “Ku gaya Mini sūnāyen wadannan, idan kun kasance māsu gaskiya.”

32. Suka ce: “Tsarki ya tabbata a gare Ka! Bābu sani a gare mu fāce abin da Ka sanar da mu, lalle ne Kai, Kai ne Masani, Mai hikima.”

33. Ya ce: “Ya Ādam! Ka gaya musu sūnāyensu.” To, a lōkacin da ya gaya musu sūnāyensu, (Allah) Ya ce: “Ashe, ban ce muku⁽²⁾ ba, lalle Ni, Inā sane da gaibin sammai da kasa, kuma (Inā sane da) abin da kuke bayyanāwa da abin da kuka kasance kuna bōyewa?”

34. Kuma a lōkacin da Muka ce ga malā’iku: “Ku yi sujada ga Ādam,” sai suka yi sujada, fāce Ibilisa ya ki, kuma ya yi girman kai, kuma ya kasance daga kāfirai.

35. Kuma Muka ce: “Ya Ādam! Ka zauna, kai da mātarka a Al-janna, kuma ku ci daga gare ta, bisa wadāta, inda kuke so, kuma kada ku kusanci wannan itāciya, har ku kasance daga azzālumai.”

(1) Malā’iku sun yi tambaya ne irin ta mai nēman ya rinjāyi mai jāyayya da shi ga nēman hāliftaka a kan kasa. Sun san hālāyen jinn da bunn wadanda suka fāra zama a kan kasa suka yi barna da zubar da jini.

(2) Wannan kissa ta nūna cēwa shūgabanci da ilmi ake yin sa, bā da yawan ibāda wadda mutum yake kēbanta da yin ta ba. Dōmin an nūna wa malā’iku fīfitar Ādam a kansu da ilmi, bā da ibāda ba. Kuma da wannan sifa zai zama Halīfa, kō dā Iblis bai fitar da shi ba, daga cikin Aljanna, zai fita ta wata hanya dōmin zartar da hukuncin Allah.

وَعَلَّمَهُ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى
الْمَلَكِيَّةِ فَقَالَ أَنْتُعُونِي بِاسْمَيْهِ هَؤُلَاءِ
إِنْ كُنْتُمْ صَدِيقِنِي ﴿٦﴾

فَأَلْوَأْ سُبْحَنَكَ لَا عَلِمْنَا إِلَّا مَا عَلَمْنَا إِنَّكَ أَنْتَ
الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ ﴿٧﴾

قَالَ يَاهْدِمُ أَنْتَعُهُمْ بِاسْمَيْهِمْ فَلَمَّا أَنْبَاهُمْ
بِاسْمَيْهِمْ قَالَ أَلَمْ أَقْلِلْ لَكُمْ إِنِّي أَعْلَمُ
غَيْبَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَأَعْلَمُ مَا يَبْدُونَ
وَمَا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ ﴿٨﴾

وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَكِيَّةِ أَسْجُدُوا لِلْأَدَمَ فَسَجَدُوا
إِلَّا إِبْلِيسُ أَبَى وَأَسْتَكَبَ وَكَانَ مِنَ الْكُفَّارِ ﴿٩﴾

وَقُلْنَا يَاهْدِمُ أَسْكُنْ أَنْتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ
وَكُلَا مِنْهَا رَغْدًا حَيْثُ شِئْتُمَا وَلَا تَقْرَبَا
هَذِهِ الشَّجَرَةِ فَتَكُونَا مِنَ الظَّالِمِينَ ﴿١٠﴾

36. Sai Shaidan ya talālābantar da su daga barinta, sai ya fitar da su daga abin da suka kasance a cikinsa. Kuma Muka ce: “Ku sauva, sāshenku, nā mākiyi ga sāshe, kuma kuna da, a cikin kasa, matabbata da jin dādī zuwa ga wani lōkaci.”

37. Sai Ādam ya karbi wasu kal-mōmi daga Ubangijinsa, sabōda haka Ya karbi tūba a kansa. Lalle ne Shi, Shī ne Mai karbar tūba, Mai jin kai.

38. Muka ce: “Ku sauva daga gare ta gabā daya. To, imma lalle shiriya ta je muku daga gare Ni, to, wanda ya bi shiriya Ta, to, bābu tsōro a kansu, kuma bā su yin bakin ciki.”

39. “Kuma wadanda suka kāfirta, kuma suka karyata game da ãyoyinMu, wadannan sū ne abōkan Wuta; sū a cikinta madawwama ne.”

40. Yā Banī Isrā’īla⁽¹⁾! ku tuna ni’imāTa, wadda Na ni’imta a kanku, kuma ku cika alkawariNa, In cika muku da alkawarinku. Kuma Ni, ku ji tsōroNa.

41. Kuma ku yi īmāni da abin da Na saukar, yana mai gaskatāwa ga abin da yake tāre da ku, kuma kada ku kasance farkon kāfiri game da

فَأَزَّلْهُمَا الشَّيْطَانُ عَنْهَا فَأَخْرَجَهُمَا كَانَا فِيهِ
وَقُلْنَا أَهِبُّطُوا لَعَضُوكُمْ لِيَعِظُ عَدُوّكُمْ وَلَكُمْ فِي
الْأَرْضِ مُسْتَقْرٌ وَمَنْتَ إِلَيْهِنِ^{٦٧}

فَتَنَقَّىٰ إِدَمُ مِنْ رَبِّهِ كَمَنَتِ فَتَابَ عَلَيْهِ
إِنَّهُ هُوَ الْتَوَابُ الرَّحِيمُ^{٦٨}

قُلْنَا أَهِبُّطُوا مِنْهَا جِيَعًا فَإِمَّا يَأْتِنَّكُمْ مِنْهُ
هُدًى فَمَنْ تَبِعَ هُدًى فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ
وَلَا هُمْ يَخْرُجُونَ^{٦٩}

وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِعِيَاتِنَا أَوْلَئِكَ
أَصْحَبُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَلِيلُونَ^{٧٠}

يَنْبَغِي إِشْرَاعَهُ يَلَى ذَكْرِهِ نَعْمَتِي أَلَّا نَعْمَتْ
عَلَيْكُمْ وَأَوْفُوا بِعَهْدِي أُوفِيَعَهْدِكُمْ وَإِيَّاهُ
فَأَرْهَبُونَ^{٧١}

وَإِمْنَاؤِبِمَا أَنْزَلْتُ مُصَدِّقًا لِمَا مَعَكُمْ
وَلَا تَكُونُو أَوَّلَ كَافِرِيهِ^{٧٢} وَلَا تَشْرُكُوا

(1) Bāyan kirān mutāne gabā daya zuwa ga addinin Musulunci, sai kuma ya kēfbance Yahūdu da kira zuwa ga addinin, dōmin sun bambanta da sauran kāfirai, sabōda ilminsū ga gaskiyar Musulunci. Yā gabata cēwa jama’ar, kashi huđu ce; mūminai, da kāfirān Lārabāwan da bā zā su musulunta ba, da munāfukai da Yahūdu. Ya kira Yahūdu da Bani Isrā’īla, dōmin Ya tunātar da su, cēwa anā kiransu ne zuwa ga addini irin na ubansu Ya’akūbu bāwan Allah.

shi. Kuma kada ku sayi 'yan kudi kadan da ãyöyiNa. Kuma ku ji tsõrõNa, Ni Kadai.

42. Kuma kada ku lullube gaskiya da karya, kuma ku bõye gaskiya, alhãli kuwa kuna sane.

43. Kuma ku tsayar da salla; kuma ku bãyar da zakka; kuma ku yi rukû'i tãre da mãsu yin rukû'i.

44. Shin, kuna umurnin mutâne da alhëri, kuma ku manta da kanku alhãli kuwa kuna karatun Littâfi? Shin, bã zã ku hankalta ba?

45. Kuma ku nêmi taimako da yin hakuri, da salla: Kuma lalle ne ita, hakîka, mai girma ce fâce fa a kan mãsu tsõron Allah.

46. Wadanda suka tabbata cêwa lalle ne su mãsu haduwa ne da Ubangijinsu, kuma lalle ne sù zuwa gare Shi mãsu kõmawa ne.

47. Yâ Banî Isrâ'îla! Ku tuna ni'imâTa, wadda Na ni'imta a kanku, kuma lalle ne Ni, Na fifta ku a kan tâlikai.

48. Kuma ku ji tsõron wani yini, (a cikinsa) rai bã ya wadâtar da wani rai da kõme, kuma bã a karbar cêto daga gare shi, kuma bã a karbar fansa daga gare shi, kuma ba su zama ana taimakon su ba.

49. Kuma a lõkacin da Muka tsittsîrar da ku daga mutanen Fir'auNa, suna taya muku mugunyar azâba, suna yayyanke diyanku maza kuma suna râyar da mâtanku. Kuma a cikin wancan akwai jarbabâwa mai girma daga Ubangijinku.

يَا أَيُّهُمْ أَنْفَقَ لِمَا
لَمْ يُكُنْ فَإِنَّهُمْ هُمُ الظَّالِمُونَ^(٤١)

وَلَا تَلِسُوا الْحَقَّ بِالْبَطْلِ وَتَكُنُوا الْحَقَّ وَأَنْتُمْ
تَعْلَمُونَ^(٤٢)

وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَأَتُوا الزَّكَوَةَ
وَأَرْكَعُوا مَعَ الزَّكَوْنَ^(٤٣)

*أَتَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْمِرْ وَتَنْسَوْنَ أَنْفُسَكُمْ
وَأَنْتُمْ تَتَلَوْنَ الْكِتَابَ أَفَلَا تَعْقِلُونَ^(٤٤)

وَأَسْتَعِنُوْا بِالصَّابِرِ وَالصَّلَاةِ وَإِنَّهَا الْكِبِيرَةُ
إِلَّا عَلَى الْخَيْشِعِينَ^(٤٥)

الَّذِينَ يَظْلَمُونَ أَنَّهُمْ مُلْقُوْرَبِهِمْ وَأَنَّهُمْ إِلَيْهِ
رَجِعُونَ^(٤٦)

يَبَّنِي إِسْرَائِيلَ ذَكْرُهُ وَغَمْقَي الْجِنِّيَّةِ
عَلَيْكُمْ وَأَنِّي فَضَّلْتُكُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ^(٤٧)

وَأَنَّقُوْيُومًا لَا يَجِزِي نَفْسٌ عَنْ نَفْسِ شَبِيْخَهُ
وَلَا يُقْبِلُ مِنْهَا شَفَعَةٌ وَلَا يُؤْخَدُ مِنْهَا عَذْلٌ
وَلَا هُمْ بِنَصْرِهِنَّ^(٤٨)

وَإِذْ جَنَحَتِكُمْ مِنْهُ إِلَى فِرْعَوْنَ
يَسُوْمُونَكُمْ سُوْءَ الْعَذَابِ يُدَيْهُونَ
أَبْنَاءَكُمْ وَيَسْتَحْيُونَ نِسَاءَكُمْ وَفِي ذَلِكُمْ
بَلَاءٌ مِنْ رَبِّكُمْ عَظِيمٌ^(٤٩)

50. Kuma a lōkacin da Muka raba tēku sabōda ku, sai Muka tsirar da ku, kuma Muka nutsar da mutānen Fir'auna, alhāli kuwa kū, kuna kallo.

51. Kuma a lōkacin da Muka yi wa'adi ga Mūsa, dare arba'in, sa'an nan kuma kuka riki maraki daga bāyansa, alhāli kū, kuna māsu zālunci (da bauta masa).

52. Sa'an nan kuma Muka yāfe muku daga bāyan wancan, tsammāninku, kuna gōdēwa.

53. Kuma a lōkacin da Muka bai wa Mūsa Littāfi da Rarrabēwa, tsammāninku, kuna shiryuwa.

54. Kuma a lōkacin da Mūsa ya ce ga mutānensa: "Ya mutānena! Lalle ne ku, kun zālunci kanku game da ri'konku marakin, sai ku tūba zuwa ga Mahaliccinku, sai ku kashe kanku. Wancan ne mafi al-hēri a gare ku a wurin Mahaliccinku. Sa'an nan Ya karbi tūba a kanku. Lalle ne Shi, Shi ne Mai karbar tūba, Mai jin kai."

55. Kuma a lōkacin da kuka ce: "Ya Mūsa! Bā zā mu yi īmāni ba dōminka, sai mun ga Allah bayyane," sabōda haka tsāwar nan ta kāmā ku, alhāli kuwa kuna kallo.

56. Sa'an nan kuma Muka tāyar da ku daga bāyan mutuwarku, tsammāninku, kuna gōdēwa.

57. Kuma Muka sanya giringe ya yi inuwa a kanku, kuma Muka saukar da darba da tantabaru a kanku: "Ku ci daga māsu dādin abin da Muka arzuta ku." Kuma ba

وَإِذْ فَرَقْنَا بَيْنَكُمُ الْبَحْرَ فَأَنْجَيْنَاكُمْ وَأَغْرَقْنَا
هَالَّفِرْعَوْنَ وَأَنْشَأْنَا نَظَرُونَ ٥٦

وَإِذْ وَاعَدْنَا مُوسَى أَزْبَعِينَ لَيْلَةً ثُمَّ أَخْذَنَا
الْعِجْلَ مِنْ بَعْدِهِ وَأَنْشَأْنَا ظَلَمُوتَ ٥٧

ثُمَّ عَقَوْنَا عَنْكُمْ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ لَعْلَكُمْ
تَشَكَّرُونَ ٥٨

وَإِذْ أَتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ وَالْفُرْقَانَ
لَعْلَكُمْ تَهَدَّدُونَ ٥٩

وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ يَقُولُ إِنَّكُمْ ظَمَّنْتُمْ
أَنفُسَكُمْ بِأَنْخَادِكُمُ الْعِجْلَ فَتَوَوَّلُ إِلَيْهِ
بَارِيْكُمْ فَاقْتُلُوا أَنفُسَكُمْ ذَلِكُمْ
خَيْرٌ لَكُمْ عِنْدَ بَارِيْكُمْ فَتَابَ عَلَيْكُمْ
إِنَّهُ هُوَ النَّوَابُ أَرْجِيمُ ٦٠

وَإِذْ قُلْثَمْنَاهُ مُوسَى لَنْ نُؤْمِنَ لَكَ حَتَّى تَرَى
اللهَ جَهَرَةً فَأَخْذَنَا كُمُ الصُّبْعَةَ وَأَنْشَأْنَا
تَنْظُرُونَ ٦١

ثُمَّ بَعْثَنَاكُمْ مِنْ بَعْدِ مَوْتِكُمْ لَعْلَكُمْ
تَشَكَّرُونَ ٦٢

وَظَلَّلَنَا عَلَيْكُمُ الْغَمَامَ وَأَنْزَلَنَا عَلَيْكُمْ
الْمَنَّ وَالسَّلَوَىٰ كُلُّوْمِنْ طَبِيبَتِ
مَارَزَقْنَاكُمْ وَمَا ظَلَمْنَا وَلَكِنْ كَانُوا

su zālunce Mu ba, kuma amma kansu suka kasance suna zālunta.

58. Kuma a lōkacin da Muka ce: "Ku shiga wannan alkarya. Sa'an nan ku ci daga gare ta, inda kuka so, bisa wadāta, kuma ku shiga kōfa kuna māsu tawālu'i, kuma ku ce: "Kāyar da zunubai" Mu gāfarta muku laifukanku, kuma za Mu kara wa māsu kyautatawa.

59. Sai wadanda suka yi zālunci suka sāke magana watar wannan da aka ce musu, sabōda haka Muka saukar a kan wadanda suka yi zālunci da azāba daga sama sabōda abin da suka kasance suna yi na fāsikanci.

60. Kuma a lōkacin da Mūsā ya nēmi shāyarwa domin mutānensa, Muka ce: "Ka dōki dūtsen da sandarka." Sai marmaro gōma sha biyu suka bubbuga, hañika, kowadanne mutāne sun san wurin shansu. "Ku ci kuma ku sha daga arzikan Ubangijinku, kuma kada ku yi fasādi, a cikin kasa, kuna māsu barna."

61. Kuma a lōkacin da kuka ce: "Ya Mūsā! Bā zā mu yi hakuri ba a kan abinci guda. Sai ka rōka mana Ubangijinka, Ya fitar mana daga abin da kasa take tsirarwa daga ganyenta, da dumanta, da alka-marta, da wākenta, da albasarta." Ya ce: "Kuna nēman musanya abin da yake mafi kaskanci da wanda yake mafi alhēri? Ku sauva wani birni (daga cikin birane), dōmin lalle ne, kuna da abin da kuka rōka". Kuma Muka dōka musu wulākanci da talauci. Kuma

أَنفُسَهُمْ بِظَلَمٍ مُّونَ

وَإِذْ قُلْتَ أَدْخُلُوهُنَّا فَكُلُوا
مِنْهَا حِلْيَثُ شَتَّى رَغْدًا وَأَدْخُلُوهُنَّا بَابَ
سُجْدَةً أَوْ قُولُوا حَطَّةً تَعْفِرُ لَكُمْ
خَطَبَيْكُمْ وَسَزِيدُ الْمُحْسِنِينَ

فَبَدَلَ الَّذِينَ ظَلَمُوا قَوْلًا عَيْرَ الَّذِي قِيلَ
لَهُمْ فَأَنْزَلْنَا عَلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا رِحْزَانَ
السَّمَاءِ بِمَا كَانُوا يَفْسُدُونَ

*وَإِذْ أَسْتَسْقَ مُوسَى لِقَوْمِهِ فَقُلْتَ أَضْرِبْ
بِعَصَاكَ الْحَجَرَ فَأَنْجَرَتْ مِنْهُ أَثْنَانَا
عَشْرَةَ عَيْنَاتٍ فَدَعَ عَلَمَ كُلُّ أَنْوَافِ
كُلُّهُ وَأَشَرَّبُوا مِنْ رِزْقِ اللَّهِ وَلَا تَعْثُوا في
الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ

وَإِذْ قُلْتُمْ يَمُوسَى لَنَّ نَصِيرَ عَلَى طَعَامِ
وَاحِدٍ فَادْعُ لَنَارَنِكَ يُخْرِجَ لَنَامِمَا
تُبْيِتُ الْأَرْضُ مِنْ بَقِيلِهَا وَقَلِيلِهَا
وَفُوْمَهَا وَعَدِسَهَا وَبَصَلِهَا قَالَ
أَسْتَبْدُلُونَ الَّذِي هُوَ أَذْنَى بِالَّذِي هُوَ
خَيْرٌ أَهِيَطُوا مِصْرًا فَإِنَّ لَكُمْ مَا شَرِّمَ
وَضُرِّيَتْ عَلَيْهِمُ الْذِلْلَةُ وَالْمَسْكَنَةُ
وَبَاءَ وَيَغْضَبُ مِنَ اللَّهِ ذَلِكَ يَأْتِهِمْ
كَانُوا يَكْفُرُونَ بِعَائِتَ اللَّهِ وَيَقْتُلُونَ

suka kōma da wani fushi daga Allah. Wancan sabōda lalle ne su, sun kasance suna kāfirta game da āyōyin Allah, kuma suna kashe annabāwa, bā da hakki ba. Wan-can, sabōda sābawarsu ne, kuma sun kasance suna kētarewar haddi.

62. Lalle ne wadanda suka yi īmāni, da wadanda suka tūba⁽¹⁾, da Nasāra da Makarkata, wanda ya yi īmāni da Allah da kuma Yinin Lāhira, kuma ya aikata aikin kwarai, to, suna da ijārarsu a wurin Ubangijinsu, kuma bābu tsōro a kansu, kuma ba su zama suna yin baķin ciki ba.

63. Kuma a lōkacin da Muka riki alkawarinku, kuma Muka dāukaka dūtse bisa gare ku: “Ku kāma abin da Muka bā ku da karfi. Kuma ku ambaci abin da yake a cikinsa, tsammaninku, ku kare kanku.”

64. Sa’an nan kuma kuka jūya daga bāyan wancan, to, bā dōmin falalar Allah ba a kanku da rahamarSa, haķīka, dā kun kasance daga māsu hasāra.

65. Kuma lalle ne, haķīka, kun san wadanda suka kētare haddi daga gare ku a cikin Asabar, sai Muka ce musu: “Ku kasance birai kaskantattu.”

الَّتِينَ يُغَيِّرُ الْحَقَّ ذَلِكَ إِمَاعَصَاوَ
وَكَانُوا يَعْتَدُونَ ﴿٦﴾

إِنَّ الَّذِينَ أَمْنَوْا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالنَّصَارَى
وَالصَّابِرِينَ مَنْ مَا أَمْنَى بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ
وَعَمِلَ صَالِحًا فَأَهْمَّ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ
وَلَا حَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٧﴾

وَإِذَا أَخْذَنَا مِثْقَكُمْ وَرَفَعْنَا فَوْقَكُمْ
الظُّورَ خُذُوا مَاءَ اتَّيْنَكُمْ بِقُوَّةٍ
وَأَذْكُرُوا مَا فِيهِ لَعْلَكُمْ تَتَّقَوْنَ ﴿٨﴾

ثُرَّوْلَيْشُ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ فَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ
عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ لَكُنْشُرُ مِنَ الْخَسِيرِينَ ﴿٩﴾

وَلَقَدْ عَمِّشُ الَّذِينَ أَعْتَدَوْا مِنْكُمْ فِي السَّبَّتِ
فَقُلْنَا لَهُمْ كُوْنُوا قَرَدَةً خَلِيلِينَ ﴿١٠﴾

(1) Wadanda suka kōma; watau Yahūdu, daga maganar Mūsā, “Mun kōma gare Ka” Sura ta 7 aya ta 156, kuma Makarkata, jama'a ce daga Lārabāwa suka karkata daga addinin ubanninsu zuwa ga bauta wa malā'iku. A farkon Musulunci sunā cēwa ga wanda ya musulunta, wai ya yi kamā da su.

66. Muka sanya ta (mas'alar) azāba, dōmin abin da yake a gaba gare ta, da abin da yake a bāyanta, kuma wa'azi ga māsu takawa.

67. Kuma a lōkacin da Mūsā ya ce ga mutānensa: "Lalle ne, Allah Yana umurnin ku da ku yanka wata sāniya." Suka ce: "Shin, kana rikon mu ne da izgili?" Ya ce: "Ina nēman tsari ga Allah da in kasance daga jāhilai."

68. Suka ce: "Ka rōka mana Ubangijinka, Ya bayyana mana, mēce ce ita?" Ya ce: "Lalle ne Shi, Yana cewa: 'Lalle ne ita sāniya ce, bā tsōfuwa ba, kuma bā budurwa ba, tsattsaki ce a tsakānin wancan,' sai ku aikata abin da ake umurnin ku."

69. Suka ce: "Ka rōka mana Ubangijinka, Ya bayyana mana abin da yake launinta." Ya ce: "Lalle ne, Shi, Yana cewa: 'Ita wata sāniya ce fatsi, mai tsantsan launinta, tana faranta ran māsu kallo.'"

70. Suka ce: "Ka rōka mana Ubangijinka, Ya nūna mana abin da yake ita, lalle ne shānu suna yi mana kamā da jūna, kuma mū, idan Allah Yā so, hakīka, māsu shiryuwa ne."

71. Ya ce: "Lalle ne Shi, Yana cewa: 'Ita wata sāniya ce, bā hōrarra ba tana noman kasa, kuma bā ta shāyar da shūka, lāfiyayya ce, bābu wani sōfane a cikinta.'" Suka ce: "Yanzu kā zo da gaskiya." Sai suka yanka ta, kamar ba zā su aikata ba.

فَجَعَلْنَاهَا كَلَّا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهَا
وَمَا خَلْفَهَا وَمَوْعِظَةً لِلْمُتَّقِينَ ﴿٦﴾

وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ
أَنْ تَذَبَّحُوا بَقَرَةً فَالْوَاحِدَةَ أَتَتْخَذُنَا هُرُونًا
قَالَ أَعُوذُ بِاللَّهِ أَنْ أَكُونَ مِنَ
الْجَاهِلِينَ ﴿٧﴾

قَالُوا آذْنُ لَنَارِيَكَ يُبَيِّنُ لَنَا مَا هِيَ قَالَ إِنَّهُ
يَقُولُ إِنَّهَا بَقَرَةٌ لَا فَارِضٌ وَلَا يَنْتَرُ
عَوَانٌ بَيْنَ ذَلِكَ فَاقْتُلُوهُ أَمَا تُؤْمِنُونَ ﴿٨﴾

قَالُوا آذْنُ لَنَارِيَكَ يُبَيِّنُ لَنَا مَا لَوْنُهَا قَالَ
إِنَّهُ رَيْقُولُ إِنَّهَا بَقَرَةٌ صَفَرَاءٌ فَاقْعُ لَوْنُهَا
تَسْرُّ الْنَّظِيرِينَ ﴿٩﴾

قَالُوا آذْنُ لَنَارِيَكَ يُبَيِّنُ لَنَا مَا هِيَ إِنَّ الْبَقَرَ
تَشَبَّهَ عَلَيْنَا وَلَا إِنْ شَاءَ اللَّهُ لَمْ يَقْتُلُنَّهُنَّ ﴿١٠﴾

قَالَ إِنَّهُ رَيْقُولُ إِنَّهَا بَقَرَةٌ لَا دُولُ تُبَيِّنُ الْأَرْضَ
وَلَا تَسْقِي الْحَرْثَ مُسْلَمَةً لَا شَيْءَ فِيهَا قَالُوا
أَقْنَنِ حَتَّىٰ بِالْحَقِيقَةِ فَذَبَحُوهَا وَمَا كَادُوا
يَفْعَلُونَ ﴿١١﴾

72. Kuma a lōkacin da kuka yi kisan kai, kuka dinga tunkuda wa jūna laifi a cikinsa⁽¹⁾, kuma Allah Mai fitar da abin da kuka kasance kuna bōyēwa ne.

73. Sai Muka ce: “Ku dōke shi da wani sāshenta.” Kamar wancan ne Allah Yake rāyar da matattu, kuma Ya nūna muku āyōyinSa, tsammāninku, kuna hankalta.

74. Sa'an nan kuma zukātanku, suka kēkashe daga bāyan wancan. Sabōda haka suka zama kamar duwātsu ko mafi tsanani ga kēkashewa. Kuma lalle ne daga duwatsu, haķīka, akwai abin da maremari suke būbbuga daga gare shi, kuma lalle ne daga gare su, haķīka, akwai abin da yake tsat-tāgēwa har ruwa ya fita daga gare shi, kuma lalle ne daga gare su, haķīka, akwai abin da yake fādōwa dōmin tsōron Allah, kuma Allah bai zama Gāfili ba daga barin abin da kuke aikatāwa.

وَإِذْ قَتَلْتُمْ نَفْسًا فَإِذَا رَأَيْتُمْ فِيهَا وَاللَّهُ مُحْرِجٌ
مَا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ ﴿٦١﴾

فَقُلْنَا أَضْرِبُوهُ بِعَصْبَهَا كَذَلِكَ يُخَيِّلُ اللَّهُ
الْمَوْقِعَ وَيُرِيكُهُ إِيَّتِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿٦٢﴾

لَرْقَسَتْ قُلُوبُكُمْ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ فَهِيَ
كَالْحِجَارَةِ أَوْ أَشَدُّ قَسْوَةً وَإِنَّ مِنَ الْحِجَارَةِ
لَمَّا تَفَجَّرَ مِنْهُ الْأَنْهَرُ وَإِنَّ مِنْهَا مَا يَشَقِّ
فِي حَرْجٍ مِنْهُ الْمَاءُ وَإِنَّ مِنْهَا مَا يَهِيظُ مِنْ
خَشْيَةَ اللَّهِ وَمَا اللَّهُ يُغَافِلُ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٦٣﴾

(1) Asalin kissar, wani mutum ne mai arziki da yawa daga cikin Banī Isra'il a amma bā shi da magaji sai dan dan'uwansa. Sabōda ya yi gādo, sai ya kashe shi da dare, ya kuma dāsauke shi, ya aza shi a bākin kōfar wani mutum, a cikinsu. Da sāfiya ta wāye, sai suka tāshi dōmin su yi fada a tsakānin dangin wanda aka kashe da dangin wanda aka sāme shi a kōfarsu, sa'an nan suka hada ra'ayi ga su kai kāra ga Manzon Allah, Mūsā. Suka isa gare shi, suka bā shi läbārin. Sai ya ce musu: “Lalle ne, Allah Yā ce: ‘Ku yanke wata sāniya.’” Dā sun yanke kōwace irin sāniya dā sai bukātsu ta biya musu, amma sai suka yi ta yin tambayōyi anā bā su amsa, kuma yana kāra yi musu wuya, har suka kai ga a sifanta musu sāniyar yārō mai dā'a ga uwarsa wadda aka ce, bā zā a sayar musu da ita ba sai da zināriya cike da fātarta kō daidai da nauyinta sau gōma. Bayan sun saye ta suka yanka ta sai Mūsā ya ce musu, su dōki wanda aka kashen nan da wani juzu'i nāta. Suka dōke shi da kashinta kō harshhenta, sai ya tashi ya ce: “Wani dan dan'uwāna, ya kashe ni.” Sai suka kāma wanda ya yi kisar suka kashe shi. Tartibin Alkur'ani ya yi ishāra da mas'alar tsaurin kan Banī Isra'il da hikimar bin umurnin Allah, da ikon tāyar da matattu da gaskiyar wahayin annabāwa, da asiran da Allah Yake sanyāwa a cikin wasu abūbuwa dōmin su zama sanadi ga aukuwar wasu, da yadda Yake arzūta māsu yi Masa dā'a, da sauransu, duk a cikin kissa guda, ba da Yā ambaci tsārin asalinta ba. Tsarki yā tabbata ga Allah.

75. Shin fa, kuna tsammānin zā su yi īmāni sabōda ku, alhāli kuwa, hāfiķa, wata fūngiya daga gare su sun kasance suna jin maganar Allah, sa'an nan kuma su karkatar da ita daga bāyan sun gāne ta, alhāli sū, suna sane?

76. Kuma idan sun hadu da wadanda suka yi īmāni sukan ce: "Mun yi īmāni," kuma idan sāshensu ya wōfinta zuwa ga sāshe, sukan ce: "Shin, kuna yi musu magana da abin da Allah Ya būda muku ne dōmin su yi muku hujja da shi a wurin Ubangijinku?" Shin fa, bā ku hankalta?

77. Shin, kuma bā su sanin cēwa lalle ne Allah Yana sanin abin da suke bōyēwa da abin da suke bayyanāwa?

78. Kuma daga cikinsu akwai ummiyyai, bā su da sanin Littāfi, fāce tātsūniyoyi, kuma sū bā kōme suke yi ba fāce suna yin zato.

79. To, bōne ya tabbata ga wadanda suke rubūta littāfi da hannuwansu, sa'an nan kuma su ce wannan daga wurin Allah yake, dōmin su sayi kudi kadān da shi, san nan bone ya tabbata a gare su daga abin da hannayensu ke rubūtāwa, kuma bone ya tabbata a gare su daga abin da suke sanā'antāwa.

80. Kuma suka ce: "Wuta bā zā ta shāfe mu ba, fāce 'yan kwānuka fidāyayyu." Ka ce: "Ashe kun riķi wani alkawari a wurin Allah, sa'an nan Allah ba zai sāba wa alkawarinSa ba, ko kuwa kuna fadin abin da ba ku sani ba bisa ga Allah?"

*أَفَتَطْمِعُونَ أَن يُؤْمِنُوا لَكُمْ وَقَدْ كَانَ
فَرِيقٌ مِّنْهُمْ يَسْمَعُونَ كَلَمَ اللَّهِ ثُمَّ
يُحَرِّفُونَهُ مِنْ بَعْدِ مَا عَقَلُوهُ وَهُوَ
يَعْلَمُونَ ﴿٦٥﴾

وَإِذَا قَوَّا الَّذِينَ أَمْنَوْا لِلْوَاءَ أَمْنًا وَلِذَا
خَلَّ بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ فَالْوَأْ
أَخْدِثُونَهُمْ بِمَا فَحَّ اللَّهُ عَلَيْكُمْ
لِيَحَاجُوكُمْ بِهِ عَنْ دِرَرِيَّتُمْ
أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٦٦﴾

أَوْ لَا يَعْلَمُونَ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا يُسْرُونَ
وَمَا يُعْلَمُونَ ﴿٦٧﴾

وَمِنْهُمْ أُمَّيُّونَ لَا يَعْلَمُونَ الْكِتَابَ
إِلَّا آمَانَ وَإِنْ هُوَ إِلَّا يَظْنُونَ ﴿٦٨﴾

فَوَيْلٌ لِّلَّذِينَ يَكْتُبُونَ الْكِتَابَ بِأَيْدِيهِنَّ
ثُمَّ يَقُولُونَ هَذَا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ لِيَشَرِّوْ
بِهِ شَمَانًا قَلِيلًا فَوَيْلٌ لِّلَّهُمَّ مَا كَتَبْتَ
أَيْدِيهِمْ وَوَيْلٌ لِّلَّهُمَّ مَا يَكْسِبُونَ ﴿٦٩﴾

وَقَالُوا لَنْ تَمَسَّنَا النَّارُ إِلَّا أَيَّامًا
مَغْدُودَةً قُلْ أَتَخَذُ شُرْمَ عنَّدَ اللَّهِ عَهْدًا
فَلَنْ يُخْلِفَ اللَّهُ عَهْدَهُ أَمْ تَقُولُونَ
عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٧٠﴾

81. Na'am! Wanda ya yi tsiwur-wurin mūgun abu, kuma laifinsa ya kēwaye shi, to, wadannan su ne 'yan Wuta, sū a cikinta madawwama ne.

82. Kuma wadanda suka yi īmāni kuma suka aikata ayyukan kwarai, wadannan 'yan Aljanna ne, sū a cikinta madawwama ne.

83. Kuma a lōkacin da Muka karbi alkawarin Banī Isrā'īla⁽¹⁾: Kada ku bauta wa kōwa fāce Allah, kuma ga mahaifa ku kyautata, da mai zumunta da marāyu da matalauta, kuma ku fadī magana mai kyau zuwa ga mutāne, kuma ku tsayar da salla, kuma ku bāyar da zakka, sa'an nan kuka jūya bāya, fāce kadan daga gare ku, alhāli kuwa kuna māsu bijirēwa.

84. Kuma a lōkacin da Muka riķi alkawarinku; bā zā ku zubar da jininku ba, kuma bā zā ku fitar da kanku daga gidājenku ba; sa'an nan kuka tabbatar, alhāli kuwa kuna bāyar da shaida (a kanku).

85. Sa'an nan kuma, gā ku, yā wadannan! Kuna kashe kanku, kuma kuna fitar da wani bangare daga gare ku daga gidājensu, kuna taimakon jūna a kansu da zunubi

بِلَّا مِنْ كَسْبٍ سَيِّئَةً وَاحْتَطُوهُ
خَطِيفَتْهُ فَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ
فِيهَا خَلِدُونَ ﴿٨١﴾

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا خَلِدُونَ ﴿٨٢﴾

وَإِذَا أَخْذَنَا مِيقَاتِنَا بَقِيَ إِسْرَاءً يَلِ
لَا تَغْبُدُونَ إِلَّا اللَّهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِخْسَانًا
وَذِي الْقُرْبَى وَالْيَتَامَى وَالْمَسَاكِينَ
وَقُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنَا وَأَقْسِمُوا الْصَّلَاةَ
وَءَاتُوا الْزَكَوَةَ ثُمَّ تَوَلَّتُمُ إِلَّا قَبِيلًا
مِنْكُمْ وَأَنْتُمْ مُغْرِضُونَ ﴿٨٣﴾

وَإِذَا أَخْذَنَا مِيقَاتِكُمْ لَا تَسْفِكُونَ دَمَاءَ كُنْ
وَلَا تُخْرِجُونَ أَنفُسَكُمْ مِنْ دِيْرِكُمْ ثُمَّ
أَفْرَزْتُمُ وَأَنْتُمْ تَشَهَّدُونَ ﴿٨٤﴾

ثُمَّ أَنْتُمْ هَؤُلَاءِ تَقْتَلُونَ أَنفُسَكُنْ
وَتُخْرِجُونَ فِرِيقًا مِنْكُمْ مِنْ دِيْرِهِمْ
تَظَاهِرُونَ عَلَيْهِمْ بِالْإِثْمِ وَالْعَدْوَانِ

(1) Tunātar da Banī Isrā'īla alkawurra gōma da Allah Yā yi da Mūsā a cikin Attaura a kansu. Na farko, bā zā su bauta wa kōwa ba fāce Allah. Na biyu kyautata wa iyāye da dangi da marāyu da matalauta. Na uku, fadīn magana mai kyau zuwa ga mutāne. Na hudu, tsayar da salla. Na biyar, bāyar da zakka. Na shida, bā zā a kashe rai bābu hakki na shari'a ba. Na bakwai, bā zā a fitar da kōwa daga gidansu ba. Na takwas, bā zā a taimaki azzālumi a kan zāluncinsa ba. Na tara, idan abōkan gābā sun kāma wani daga cikinsu, su yi fansarsa. Na gōma, dā'a ga kōwane Manzon Allah wanda bai sābā wa Taurata ba ga akīda.

da zālunci, kuma idan kāmammu suka je muku, kuna fansarsu, alhāli kuwa shī fitar da su, abin da aka haramta muku ne. Shin fa, kuna īmāni da sāshen Littāfin ne, kuma ku kāfirta da sāshe? To, mēne ne sakamakon wanda ke aikata wan-can daga gare ku fāce wulākanci⁽¹⁾ a cikin rāyuwar dūniya? Kuma a Rānar Kiyāma ana mayar da su zuwa ga mafi tsananin azāba. Kuma Allah bai zama Mai gafala ba daga barin abin da kuke aikatāwa.

86. Wadannan su ne wadanda suka sayi rāyuwar dūniya da Lāhira, dōmin haka, bā zā a sauķaka azāba ba daga kansu, kuma sū, bā a taimakonsu.

87. Kuma lalle ne, hakīka, Mun bai wa Mūsā Littāfi, kuma Mun biyar daga bāyansa da wasu man-zanni, kuma Muka bai wa Īsā dan Maryama hujjōji bayyanannu, kuma Muka karfafa shi da Rūhi mai tsarki.⁽²⁾ Shin fa, kō da yaushe wani manzo ya je muku tāre da abin da rāyukanku bā su so, sai ku kangara, wani bangare kun karyata, kuma wani bangare kuna kashēwa?

88. Kuma suka ce: “Zukatanmu suna cikin rufi.” A’ā, Allah Yā la’ane su, dōmin kafircinsu kadan kwarai suke yin īmāni!

(1) Aiki da sāshen wasu abūbuwa na addini da barin wasu kāfirci ne mai wajabta wulākanci a kan Musulmi.

(2) Rūhul Kuds; watau ran tsarki kō rai mai tsarki, shi ne Jibirilu, amincin Allah ya tabbata a gare shi. Ya zauna tāre da Īsā inda duk yake sunā tāre. Āyōyin da aka bai wa Īsā sū ne rāyar da matattu da warkar da kutāre da makāfi da marasa lāfiya. Wannan ya sanya cēwa māsu da’awar bin sa suka fito da aikin maristan, watau asibiti.

وَإِن يَأْتُوكُمْ أَسْرَىٰ تُقَدِّرُهُمْ وَهُوَ
مُحَرَّمٌ عَلَيْكُمْ إِخْرَاجُهُمْ أَفَنَوْمُونَ
بِعَضُ الْكِتَابِ وَكُفَّارُونَ بِعَيْنِ
فَمَا جَرَأَهُ مَنْ يَفْعَلُ ذَلِكَ مِنْكُمْ
إِلَّا خِزْنٌ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ
يُرَدُّونَ إِلَى أَشَدِ الْعَذَابِ وَمَا لَهُ بِغَافِلٍ
عَمَّا لَقَمُلُونَ ﴿٦٧﴾

أُولَئِكَ الَّذِينَ اشْتَرَوُ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا
بِالآخِرَةِ فَلَا يُخَفَّفُ عَنْهُمُ الْعَذَابُ
وَلَا هُمْ يُنْصَرُونَ ﴿٦٨﴾

وَلَقَدْ أَتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ وَفَقَيَّنَا
مِنْ بَعْدِهِ بِالرُّسُلِ وَأَتَيْنَا عِيسَى ابْنَ
مَرْيَمَ الْبَيْتَنِ وَأَنْذَلْنَاهُ بِرُوحِ الْقُدْسِ
أَفَكُلَّمَا جَاءَهُ كُمْرَسُولٌ بِمَا لَا تَهْوَى
أَنْفُسُكُمْ أَسْتَكْبَرُتُمْ فَفَرِيقًا كَذَبْتُمْ
وَفَرِيقًا قَاتَلْتُمْ ﴿٦٩﴾

وَقَالُوا فَقُولُونَا غُلْبٌ بَلْ لَعَنْهُمُ اللَّهُ
يُكَفِّرُهُمْ فَقَلِيلًا مَا يُؤْمِنُونَ ﴿٧٠﴾

89. Kuma a lōkacin da wani Lit-tāfi daga wurin Allah ya je musu, mai gaskatāwa ga abin da yake tāre da su, alhāli kuwa sun kasance daga gabānin haka suna fātar taimako⁽¹⁾ da shi a kan wadanda suka kāfirta. To, a lōkacin da abin da suka sani ya je musu, sai suka kāfirta da shi. Sabōda haka la'anar Allah ta tabbata a kan kāfirai.

90. Tir da abin da suka sayi rāyukansu da shi; watau su kāfirta da abin da Allah Ya saukar sabōda zālunci;⁽²⁾ kada Allah Ya saukar da falalarSa a kan wanda Yake so daga bāyinSa. Sai suka kōmo da fushi game da wani fushi. Kuma ga kāfirai akwai azāba mai wulākan-tarwa.

91. Kuma idan aka ce musu: "Ku yi īmāni da abin da Allah Ya saukar." Sai su ce: "Muna īmāni da abin da aka saukar a gare mu," kuma suna kāfircēwa da abin da ke bāyansa, alhāli kuwa, shi ne gaskiyar (da suka sani) mai gaskatāwa ga abin da yake tāre da su (na Attaura). Ka ce: "To, don me kuke kashe annabāwan Allah gabānin wannan, idan kun kasance māsu bāyar da gaskiya?"⁽³⁾

وَلَمَّا جَاءَهُمْ كِتَابٌ مِّنْ عِنْدِ اللَّهِ
مُصَدِّقٌ لِّمَا أَعْمَلُوا وَكَانُوا مِنْ قَبْلٍ
يَسْتَفْتِحُونَ عَلَى الَّذِينَ كَفَرُوا فَإِنَّمَا
جَاءَهُمْ مَا عَرَفُوا كَفَرُوا بِهِ فَلَعْنَةُ اللَّهِ
عَلَى الْكَافِرِينَ ﴿٦﴾

يَسْمَاعُوا شَرَرَ وَلِيَهُ أَنْفُسُهُمْ أَنْ يَكْفُرُوا
بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ بَغْيًا أَنْ يُنَزِّلَ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ
عَلَى مَنِ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ فَبَاءَهُ
بِغَضَبٍ عَلَى عَصَبٍ وَلِلْكَافِرِينَ
عَذَابٌ مُّهِينٌ ﴿٧﴾

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ إِنَّمُنُؤْ إِيمَانًا أَنْزَلَ اللَّهُ قَالُوا
نُؤْمِنُ بِمَا أُنْزِلَ عَلَيْنَا وَرَأَيْنَا وَكَفَرُونَ بِمَا
رَأَءَاهُ وَهُوَ الْحَقُّ مُصَدِّقٌ لِّمَا أَعْمَلُهُمْ قُلْ
فَلَمَّا نَقْتُلُنَّ أَنْثِيَاءَ اللَّهِ مِنْ قَبْلِ إِنْ
كُنْتُمْ مُّؤْمِنِينَ ﴿٨﴾

(1) Sunā cēwa idan Annabin karshen zāmaninsa ya zo, zā su yāki kāfiran Lārabāwa da shi. Sunā zaton a cikinsu zai bullo. Sai ya fito a cikin Lārabāwan.

(2) Bisa ga zālunci, watau hāsada. Sun yi hāsadar Allah Ya saukar da abin da Yake so na falalarSa a kan wanda Yake so, shi ne Muhammadu, a cikin Lārabāwa.

(3) Wadannan annabāwan da kuka kashe ko kuka kāryata a cikinku suke, kū ne aka saukar wa da abin da aka bā su, sabōda haka da'awarku ta cēwa kunā īmāni da abin da aka saukar muku kārya ce.

92. Kuma lalle ne, hañka, Mūsa ya zo muku da hujjōji bayyanannu, sa'an nan kuka riñi maraki⁽¹⁾ daga bāyansa, alhāli kuwa kuna māsu zālunci.

93. Kuma a lōkacin da Muka riñi alkawarinku, kuma Muka dāukaka⁽²⁾ dūtse a bisa gare ku, (Muka ce:) "Ku riñi abin da Muka kāwo muku da karfi, kuma ku ji." Suka ce: "Mun ji kuma mun ki." Kuma aka zuba son marakin a cikin zukatansu sabōda kāfircinsu. Ka ce: "Tir da abin da īmāninku yake umurnin ku da shi, har idan kun kasance māsu īmāni!"

94. Ka ce: "Idan Gidan⁽³⁾ Lāhira ya kasance sabōda ku, a wurin Allah, kēbe bā da sauran mutāne ba, to, ku yi gūrin mutuwa, idan kun kasance māsu gaskiya."

95. Kuma bā zā su yi gūrinta ba har abada, sabōda abin da han-nayensu, suka gabātar. Kuma Al-lah Masani ne ga azzālumai.

96. Kuma lalle ne, zā ka sāme su mafiya kwadayin mutāne a kan rāyuwa, kuma sū ne mafiya

*وَلَقَدْ جَاءَكُمْ مُوسَىٰ بِالْبَيِّنَاتِ شَرِيكَهُ
أَتَخَذَنَا عَجْلًا مِنْ بَعْدِهِ وَأَنْتُرْ
ظَلَمُونَ ﴿١٦﴾

وَإِذَا خَذَنَا مِثْقَالَكُمْ وَرَفَعْنَا
فَوَقَكُمُ الظُّرَّارَ حُذُودًا مَا أَتَيْتُكُمْ
بِقُوَّةٍ وَاسْمَعُوا قَالُوا سَمِعْنَا وَعَصَيْنَا
وَأَشْرِبُوا فِي قُلُوبِهِمُ الْعَجْلَ
بِكُفْرِهِمْ قُلْ يَسْمَعَا يَا أَمْرُكُمْ يَهْ
إِيمَانُكُمْ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿١٧﴾

قُلْ إِنْ كَانَتْ لَكُمُ الدَّارُ الْآخِرَةُ عِنْدَ اللَّهِ
خَالِصَةً مِنْ دُونِ النَّاسِ فَتَمَنُوا
الْمَوْتَ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿١٨﴾

وَلَنْ يَتَمَنَّوْهُ أَبَدًا إِسْمَاقَدَمَتْ أَيْدِيهِمْ
وَاللَّهُ عَلَيْهِ الْحِلْمُ بِالظَّالِمِينَ ﴿١٩﴾

وَلَتَجِدَنَّهُمْ أَحَرَضَ النَّاسَ عَلَى حَيَاةٍ وَمَنْ
الَّذِينَ أَشْرَكُوا يَوْمًا حَدُّهُمْ لَوْلَعَمَّرُوا لَفَ

(1) Riñi a nan ma'anarsa bauta wa; watau kōmāwa ga maraki da ibāda, ku bar Allah, bāyan Musa ya nuna muku āyoyin Allah, yana kāra karyata maganarku, ta cēwa kunā yin īmāni da abin da aka saukar muku kawai. Dā kunā yin īmāni da abin da aka saukar muku, dā wadannan abubuwa ba su auku ba daga gare ku.

(2) A lōkacin da aka bā su Taurata sai suka ki aiki da ita, sai da aka bambari dutse aka dāukaka shi sama a kansu, idan ba su yi aiki da ita ba ya fādā a kansu. Sai suka karba, sa'an nan daga bāya kuma suka warware dōmin haka Ya ce: "Suka ce: 'Mun jiya kuma mun kiya.'" Hāsali dai Yahūdu sun ki aiki da Littāfinsu, Attaura.

(3) Ya shiga bāyanin rūduwar Yahūdu, da alfahari da iyāye, ya sanyā su har suka gina ransu, cēwa sū ne mafifitan mutāne a wurin Allah.

kwadayin rāyuwa daga wadanda suka yi shirka. Dayansu yana son dā zā a rāyar da shi shēkara dubu, kuma bā ya zama mai nīsantar da shi daga azāba dōmin an rāyar da shi. Kuma Allah, Mai gani ne ga abin da suke aikatāwa.

97. Ka ce: Wanda ya⁽¹⁾ kasance mākiyi ga Jibirīlu, to, lalle ne shi ya saukar da shi a kan zūciyarka da izinin Allah, yana mai gaskatāwa ga abin da yake gaba gare shi, kuma da shiriya da bishāra ga mūminai.

98. Wanda ya kasance mākiyi ga Allah da malā'ikunSa da manzanninSa, da Jibirīla da Mīkā'ilā, to, lalle ne, Allah Mākiyi ne ga kāfirai.

99. Kuma lalle ne, hakīka, Mun saukar, zuwa gare ka, āyōyi bayyanannu, kuma ba wanda yake kāfirta da su fāce fāsikai⁽²⁾.

100. Shin, kuma a kō da yaushe suka kulla wani alkawari, sai wani bangare daga gare su ya yi jīfa da shi? Ā'a, mafi yawansu bā su yin īmāni.

101. Kuma a lōkacin da wani manzo (Muhammadu) daga wurin Allah ya je musu, mai gaskatāwa ga abin da yake tāre da su, sai wani bangare daga wadanda aka bai wa

سَنَةٍ وَمَا هُوَ بِمُرْجِحٍ، مِنَ الْعَذَابِ
أَنْ يُعَمِّرَ وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِمَا يَعْمَلُونَ ﴿٦﴾

قُلْ مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِّجِبْرِيلَ فَإِنَّهُ
نَزَّلَهُ عَلَى قَلْبِكَ بِإِذْنِ اللَّهِ مُصَدِّقًا لِّمَا
بَيْنَ يَدَيْهِ وَهُدًى وَرُشْدًا لِّلْمُؤْمِنِينَ ﴿٧﴾

مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِّلَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ
وَرُسُلِهِ، وَجِبْرِيلَ وَمِيقَاتِهِ
عَدُوًّا لِّلْكَافِرِينَ ﴿٨﴾

وَلَقَدْ أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ آيَاتٍ
وَمَا يَكْفُرُ بِهَا إِلَّا الْفَسِقُونَ ﴿٩﴾

أَوْ كُلُّمَا عَاهَدُوا عَهْدَ ابْنَادَهُ، فَرِيقٌ
مِنْهُمْ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿١٠﴾

وَلَمَّا جَاءَهُمْ رَسُولٌ مِّنْ عِنْدِ اللَّهِ مُصَدِّقٌ
لِّمَا مَعَهُمْ نَبَذَ فَرِيقٌ مِّنَ الَّذِينَ
أُوتُوا الْكِتَابَ كِتَابَ اللَّهِ وَرَاءَهُ

(1) Mai kin gaskiya kullum yanā nēman dalīlin da zai kāma ya zama wani uzuri a gare shi wajen kin aiki da gaskiyar. Yahūdu sunā cēwa bā su son Jibirila dōmin shi ne ake aikōwa da azāba, yā halakar da Ādāwa da Samūdāwa da mutānen Lūfu, sunā nufin su ki abin da ya kāwo wa Annabi na AlKur'āni.

(2) Wannan āya tana umurnin bin AlKur'āni da aiki da shi kamar yadda āyōyin da ke bin ta suke hana barin aiki da shi dōmin a kōma ga son zūciya kamar sihiri da surkulle wadanda yake bin su kāfirci ne.

Littāfi, suka yar da Littāfin (Alkūr'ānin) Allah a bāyan bāyansu, kamar dai sū ba su sani ba.

102. Kuma suka bi abin da Shaidānu⁽¹⁾ ke karantawa a kan mulkin Sulaimānu, kuma Sulaimānu bai yi kāfirci ba, kuma Shaidānun, sū ne suka yi kāfirci, suna karantar da mutāne sihiri da abin da aka saukar da shi a kan malā'iku biyu a Bābila, Harūta da Mārūta. Kuma ba su sanar da kōwa ba fāce sun ce: "Mū fitina kawai ne, sabōda haka kada ka kāfirta." Suna nēman ilmin abin da suke rarrabēwa tsakānin mutum da mātarsa da shi dagā gare su. Kuma su (māsu yin sihirin) ba su zama māsu cūtar da kōwa da shi ba, fāce da iznin Allah. Kuma suna nēman ilmin abin da yake cūtar da su, kuma bā ya amfaninsu. Kuma lalle ne, hañka, sun sani, tabbas, wanda ya

ظُهُورِهِمْ كَأَنَّهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

وَاتَّبَعُوا مَا تَنَاهُوا أَشَيَّطِينٌ عَلَىٰ مُلَائِكَةِ
سُلَيْمَانَ وَمَا كَفَرَ سُلَيْمَانَ وَلَا كَنَّ
الشَّيَّاطِينَ كَفَرُوا بِعِلْمِهِمْ أَنَّا نَسَّ
السِّحْرَ وَمَا أَنْزَلَ عَلَى الْمَلَكَيْنِ بِسَابِلَ
هَرُوتَ وَمَرْوَتَ وَمَا يَعْلَمُانِ مِنْ أَحَدٍ
حَقَّ بِقُولَا إِنَّمَا نَخَنْ فَتَنَةٌ فَلَا
تَكُفُرُ فَيَتَعَلَّمُونَ مِنْهُمَا مَا يُفَرِّقُونَ
يَهُءَ بَيْنَ الْمَرْءِ وَرَوْجَهَ وَمَا هُمْ
يُضَارِّيْنَ يَهُءَ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا يَإِذْنَ اللَّهِ
وَيَتَعَلَّمُونَ مَا يَضْرُّهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ
وَلَقَدْ عَلِمُوا لَمَّا أَشْرَكَهُ مَالَهُ رُؤْيَا
الْآخِرَةِ مِنْ خَلْقٍ وَلَيْسَ مَا شَرَقَ أَبِيهِ

(1) Shaidan shi ne dukan wanda ya san gaskiya kuma ya ki yin aiki da ita, mutum ne kō aljani. Sabōda haka a nan anā nufin miyagun malamai māsu dauke mutāne daga abin da Allah Ya saukar musu na addini zuwa ga abin da suke so dōmin su cūce su. Hanyar dauke mutāne daga addinin gaskiya ita ce a wajen jingina magana ga wani mutum sālihi wanda aka yarda da shi a bāyan yā mutu kamar Sulaimānu, kō kuma a jingina ta ga wanda bā zā a iya tambayarsa ba kamar malā'iku. A wannan āyā an jingina asalin sihiri ga Sulaimānu aka ce da sihiri ya kai ga mulkinsa, kuma aka ce asalin sihirin nan ilmi ne daga Allah Ya saukar da shi ta kan wasu mala'iku biyu wadanda suke a garin da ake ce wa Bābila a ḫasar Iraķ, anā kiransu Hārūta da Mārūta wadanda suke, kāfin su gaya wa mai nēman ilmin sihirin daga gare su abin da yake so, sai sun yi masa gargadī da cewa: "Kada ka yi kāfirci," sa'an nan su gaya masa abin da suke iya raba miji da māta da shi na sihiri. To, Allah Yā farkar da mu cēwa Sulaimānu bai yi sihiri ba, dōmin yin sihiri kāfirci ne. Sū mālamān māsu fadin haka, sū ne suka yi kāfirci. Mai aiki da sihiri bai cūtar kōwa sai da iznin Allah. Nēman saninsa cūta ne, bābu wani amfāni.

saye shi, bā ya da wani rabo a cikin Lāhira. Kuma tir da abin da suka sayar da rāyukansu da shi, dā sun kasance suna sani.

103. Kuma dā lalle ne sū, sun yi īmani, kuma sun yi takawa, hakīka, dā sakamako daga wurin Allah shi ne mafi alhēri, dā sun kasance suna sani.

104. Yā kū wadanda suka yi īmāni! Kada ku ce: ‘Rā’īnā’,⁽¹⁾ kuma ku ce: ‘Jinkirtā manā’, kuma ku saurara. Kuma kāfirai suna da azāba mai radadi.

105. Wadanda suka kāfīrta daga Ma’abuta Littāfi, bā su son a saukar da wani alhēri a kanku daga Ubangijinku, kuma mushirikai mā bā su so. Kuma Allah Yana kēban-cēwar wanda Yake so da rahamarSa. Kuma Allah Ma’abūcin falala mai girma ne.

106. Abin da Muka shāfe⁽²⁾ daga āya, ko kuwa Muka jinkirtar da ita, zā Mu zo da mafi alhēri daga gare ta ko kuwa misālinta. Ashe, ba ka sani ba, cēwa lalle ne, Allah a kan dukkan kōme Mai īkon yi ne?

107. Shin, ba ka sani ba, cēwa lalle ne Allah, Shī ne da mulkin

أَنفُسَهُرُّ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ﴿١٧﴾

وَلَوْ أَنَّهُمْ إِمَانُوا وَاتَّقُوا لِمَثُوبَةً مِّنْ عِنْدِ
اللَّهِ خَيْرٌ لَّوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ﴿١٨﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ إِمَانُوا لَا تَقُولُوا رَاعِنَا
وَقُولُوا انْظُرْنَا وَاسْمَعُوا
وَلِلَّهِ كَافِرِينَ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١٩﴾

مَا يَوْدُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ
الْكِتَابِ وَلَا الْمُشْرِكُونَ أَنْ يُنَزَّلَ
عَلَيْكُمْ مِّنْ خَيْرٍ فَنَرِكُمْ وَاللَّهُ
يَخْتَصُ بِرَحْمَتِهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ
ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ﴿٢٠﴾

* مَا نَسَخَ مِنْ آيَةٍ أُوْنِسَهَا نَاتٍ بِخَيْرٍ
مِّنْهَا أَوْ مِثْلَهَا أَنَّهُ تَعْلَمُ أَنَّ اللَّهَ عَلَىٰ
كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٢١﴾

أَنَّهُ تَعْلَمُ أَنَّ اللَّهَ لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ

(1) “Rā’īna” magana ce mai ma’ana iri biyu; ta yabo da ta zāgi. Ta farko ita ce a lōkacin da Annabi ke karantar da Sahabbansa, sai su ce ‘ra’īnā’ watau dākata mana har mu gane wannan; ta biyu ita ce ‘rā’īnā!’ watau yā rubabbe! To, idan Sahabbai sun ce ‘rā’īnā’ sunā nufin ma’anar farko, sai Yahūdu da mushirikai su jūya musu magana da ma’ana ta biyu.

(2) Wannan āya da abin da yake a bayanta sunā kōrēwar shubuhātu watau rikice-rikicen addini da makīyan addini suke sanyāwa a cikinsa, dōmin su sanya Musulmi a cikin shakka da rūdu.

sammai da kasa, kuma bā ku da, baicin Allah, wani majibinci, kuma bā ku da wani mataimaki?

108. Kō kuna nufin ku tambayi Manzonku, kamar yadda aka tambayi Mūsā a gabānin haka? Kuma wanda ya musanya kāfirci da īmāni, to, lalle ne yā bace tsakar hanya.

109. Māsu yawa daga Ma'abuta Littāfi sunā ġurin dā sun mayar da ku, daga bāyan īmāninku, kāfirai, saboda hāsada daga wurin rāyukansu, daga bayān gaskiya tā bayyana a gare su. To, ku yāfe, kuma ku kau da kai, sai Allah Yā zo da umurninSa. Lalle ne Allah, a kan dukkan kōme Mai ikon yi ne.

110. Kuma ku tsayar da salla, kuma ku bāyar da zakka. Kuma abin da kuka gabātar dōmin kanku daga alhēri, zā ku sāme shi a wurin Allah. Lalle ne Allah, ga abin da kuke aikatāwa Mai gani ne.

111. Kuma suka ce: "Bābu mai shiga Aljanna fāce wadanda suka zama Yahūdu ko Nasāra." Wadancan tātsūniyōyinsu ne. Ka ce: "Ku kāwo dalilinku, idan kun kasance māsu gaskiya."

112. Na'am! Wanda ya sallama fuskarsa ga Allah, alhāli kuwa yana mai kyautatāwa, to, yana da ijārassa, a wurin Ubangijinsa, kuma bābu tsōro a kansu, kuma ba su zama suna baķin ciki ba.

113. Kuma Yahūdāwa suka ce: "Nasāra ba su zamana a kan kōme ba," kuma Nasāra suka ce: "Yahūdāwa ba su zamana a kan kōme

وَالْأَرْضُ وَمَا كُنْتُ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ
وَلَا نَصِيرٌ ﴿١٧﴾

أَفَرَبِدُونَ أَنْ تَسْكُنُوا رَسُولَكُمْ كَمَا
سُلِّمَ مُوسَىٰ مِنْ قَبْلُ وَمَنْ يَتَبَدَّلْ الْكُفَّارُ
بِالْإِيمَانِ فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّيْلُ ﴿١٨﴾

وَذَكَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَوْيَرُدُونَكُمْ
مِنْ بَعْدِ إِيمَانِكُمْ كُفَّارًا حَسَدًا مِنْ
عِنْدِ أَنفُسِهِمْ مِنْ بَعْدِ مَا بَيَّنَ لَهُمُ الْحَقُّ
فَأَغْفُلُوا وَأَضْفَحُوا حَتَّىٰ يَأْتِيَ اللَّهُ بِأَمْرِهِ إِنَّ اللَّهَ
عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٩﴾

وَأَقِمُوا الصَّلَاةَ وَأَتُوا الزَّكُوْنَةَ
وَمَا تُقْدِمُوا لِأَنفُسِكُمْ مِنْ خَيْرٍ يَحْدُدُوهُ
عِنْدَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٢٠﴾

وَقَالُوا نَلَمْ يَدْخُلِ الْجَنَّةَ إِلَّا مَنْ كَانَ
هُودًا أَوْ نَصَارَىٰ تِلْكَ أَمَانِيْهُمْ قُلْ هَانُوا
بِرْهَنَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٢١﴾

بَلِّيٰ مَنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ فَلَهُ
أَجْرٌ إِنَّ رَبَّهُ عَلَيْهِ وَلَا حَوْفٌ عَلَيْهِمْ
وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٢٢﴾

وَقَالَتِ الْيَهُودُ لَيْسَ النَّصَارَىٰ عَلَىٰ شَيْءٍ
وَقَالَتِ النَّصَارَىٰ لَيْسَ الْيَهُودُ عَلَىٰ شَيْءٍ

ba,"⁽¹⁾ alhāli kuwa sū, suna karātun Littāfi. Kamar wancan ne wadanda ba su sani ba suka fada, kamar maganarsu, sabōda haka Allah ne ke yin hukunci a tsakāninsu a Rānar Kiyāma, a cikin abin da suka kasance suna sāba wa jūna a cikinsa.

114. Kuma wāne ne mafi zālunci⁽²⁾ daga wanda ya hana masallātan Allah, dōmin kada a ambaci sūnanSa a cikinsu, sai kuma ya yi aiki ga rushe su? Wadannan bā ya kasancēwa a gare su su shigē su fāce suna māsu tsōro. Suna da, a cikin dūniya, wani wulākanci, kuma suna da, a cikin Lāhira, azāba mai girma.

115. Kuma Allah dai yake da gabas da yamma, sabōda haka, inda duk aka jūyar da ku, to, a can fuskar Allah take. Lalle ne, Allah Mawadāci ne, Mai ilmi.

116. Kuma suka ce: "Allah Yāriki⁽³⁾ dā." Tsarki yā tabbata a gare Shi! A'a, Shi ne da abin da yake a

وَهُمْ يَتَّلُونَ الْكِتَابَ كَذَلِكَ قَالَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ مِثْلَ قَوْلِهِمْ فَاللَّهُ يَعْلَمُ بِنَهَرَتِ يَوْمَ الْقِيَمَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿١٦﴾

وَمَنْ أَظْلَمُ مِنْ مَنْ مَنَعَ مَسْجِدَ اللَّهِ أَنْ يُذْكَرَ فِيهَا أَسْمُهُ وَسَعَى فِي حَرَابِهَا أَوْ لَمْ يَكُنْ مَأْكَانًا لَهُمْ أَنْ يَدْخُلُوهَا إِلَّا خَابَ فِيهِنَّ لَهُمْ فِي الدِّينِ حُرْزٌ وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١٧﴾

وَلِلَّهِ الْأَمْسِرُقُ وَالْمَغْرِبُ فَإِنَّمَا قَوْلُهُ فَشَّمَ وَجْهَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ وَاسِعٌ عَلَيْهِ ﴿١٨﴾

وَقَالُوا أَنْخَذَ اللَّهُ وَلَدًا سُبْحَانَهُ وَبِلَّهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

(1) Mai gaskiya idan marasa gaskiya sun tāru sunā fada da shi, to, rashin jituwar tsakāninsu zai sanya Allah Ya kange shi daga sharrinsu, sū duka, kamar husumar da ke tsakānin Yahūdu da Nasāra da kuma tsakānin sū mushirikai, su duka māsu yāki da Musulmi ne kuma māsu sābā wa jūna ne wajen afidōjinsu.

(2) Misālin sābāni tsakāninsu; Nasāra suka taimaki Bukht Nassara ga bata masallacin Baitil Maķdis da jēfa mūshe da shāra a ciki, dōmin kin Yahūdu. Wannan Kiyayya tā bayyana har a cikin takardar alkawari a tsakānin Nasāra da Halifa Umar bn Khattāb suka ce kada ya bar Yahūdu su shiga Baitil Maķdis. Sabōda haka idan wasu sun hana ku isa ga masallacinku kō kuma suka jūyar da ku daga Alķibla, to, kada ku ji kōme, sun yi irin aikin danginsu. Gabas da yamma na Allah dai ne, duk inda aka jūyar da ku, to, a can yardar Allah take. A lōkacin Musulmi na dūbin baitil Maķdis ga salsa a bāyan hijira daga Makka, bā su son haka.

(3) Misāli na biyu Yahūdu na cēwa Uzairu dan Allah, kuma Nasāra sunā cēwa Īsa dan Allah, Lārabāwa na cēwa malā'iku 'ya'yan Allah. Wannan zai hana su jituwa har adāwarsu ga Musulmi ta yi tāsīri.

cikin sammai da kasa, dukansu, a gare Shi, māsu ƙanƙan da kai ne.

117. Mai kyautata halittar sammai da kasa, kuma idan Ya hukunta wani al'amari, sai kawai Yā ce masa: "Kasance," sai ya yi ta kasancewa.

118. Kuma wadanda bā su da sani suka ce: "Don me Allah bā Ya yi mana magana, ko wata āyā ta zo mana?"⁽¹⁾ Kamar wuncan ne wadanda suke a gabāninsu suka fada, kamar maganarsu. Zukātansu sun yi kamā da jūna. Lalle ne, Mun bayyana āyōyi ga mutāne māsu yin yakini.

119. Lalle ne, Mun aike ka da gaskiya, kana mai bāyar da bishāra, kuma mai gargadī, kuma bā zā a tambaye ka ba, game da abōkan Wuta.

120. Kuma Yahūdu bā zā su yarda da kōme daga gare ka ba, kuma Nasāra bā zā su yarda ba, sai kā bi irin akīdarsu. Ka ce: "Lalle ne, shiriyar Allah ita ce shiriya." Kuma lalle ne, idan ka bi son zūci-yōyinsu a bāyan abin da ya zo maka na ilmi, bā ka da, daga Allah, wani majibinci, kuma bābu wani mataimaki.

121. Wadanda Muka bai wa Lit-tāfi suna karātunsa a kan hakkin karātunsa, wadannan suna īmāni da shi (Alkur'ani). Kuma wanda ya kāfirta da shi, to, wadannan sū ne māsu hasāra.

(1) Misāli ne ga irin rikicin mushirikai ga addini kuma da yadda suka yi kamā da Yahūdu, wadanda suka ce wa Mūsā: "Ka nūna mana Allah bayyane."

كُلُّهُ وَقَنْتُونَ ﴿١٩﴾

بِدِيعِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ إِذَا فَضَى أَمْرًا
فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴿٢٠﴾

وَقَالَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ لَوْلَا يُكَلِّمُنَا
الَّهُ أَوْ تَأْتِينَا آيَةً كَذَلِكَ قَالَ الَّذِينَ
مِنْ قَبْلِهِمْ مَثْلَ قَوْلِهِمْ نَشَبَّهُتْ قُلُوبُهُمْ
قَدْ بَيَّنَّا لِلنَّاسِ لِقَوْمٍ يُوقَنُونَ ﴿٢١﴾

إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ بِالْحَقِّ يَشِيرًا وَنَذِيرًا
وَلَا تَشْكُلْ عَنْ أَصْحَابِ الْجَحِيمِ ﴿٢٢﴾

وَلَنْ تَرْضَى عَنْكَ الْيَهُودُ وَلَا النَّصَارَى حَتَّى
تَتَّبَعَ مِلَّتَهُمْ قُلْ إِنَّ هُدَى اللَّهِ هُوَ الْهَدَى
وَلَئِنْ أَتَبَعْتَ أَهْوَاءَهُمْ بَعْدَ الَّذِي جَاءَكَ مِنَ
الْعِلْمِ مَا لَكَ مِنَ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ ﴿٢٣﴾

الَّذِينَ أَتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَتَوَلَّهُنَّ رَحْقَنَلَوَرَهُ
أُولَئِكَ يُؤْمِنُونَ بِهِ وَمَنْ يَكْفُرُ بِهِ فَأُولَئِكَ
هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿٢٤﴾

122. Yā Banī Isrā'īl! Ku⁽¹⁾ tuna ni'imaTa wadda Na ni'imtar da ita a kanku, kuma lalle ne Nī, Nā fīfītā ku a kan tālikai.

123. Ku ji tsōron wani yini, (a cikinsa) wani rai bā ya tunkude wa wani rai kōme, kuma bā a karbar fansa daga gare shi, kuma wani cēto bā ya amfanin sa, kuma ba su zama ana taimakon su ba.

124. Kuma a lōkacin da Ubangi-jin Ibrāhīm Ya jarrabē shi da wasu kalmōmi, sai ya cika su. Ya ce: "Lalle ne Nī, Mai sanya ka shugaba dōmin mutāne ne." Ya ce: "Kuma daga zūriyata." Ya ce: "Alka-wariNa bā zai sāmu azzālumai ba."

125. Kuma a lōkacin da Muka sanya Dākin ya zama makōma ga mutāne, da aminci, kuma ku riki wurin sulla daga Maķāmi Ibrāhīm, kuma Muka yi alkawari zuwa ga Ibrāhīm, da Ismā'ila da cēwa: "Ku tsarkake DākiNa dōmin māsu dawāfi da māsu lizimta da māsu rukū'i, māsu sujada."

126. Kuma a lōkacin da Ibrāhīm ya ce: "Yā Ubangijina! Ka sanya wannan gari amintacce, Ka arzūta mutānensa, daga 'ya'yan itācen, wanda ya yi īmāni, daga gare su, da Allah da Ranar Lāhira." Allah Ya ce: "Wanda ya kāfirta ma Ina jiyan

يَبْنَىٰ إِسْرَائِيلَ أَذْكُرُوا نَعْمَتَ الَّتِي أَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ وَلَنِي فَصَنَّلْتُكُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ ﴿١٦﴾

وَاتَّقُوا يَوْمًا لَا تَجِدُونَ نَفْسًا شَيْئًا وَلَا يُقْبَلُ مِنْهَا عَدْلٌ وَلَا تَنْعَهَا شَفَعَةٌ وَلَا هُمْ يُنْصَرُونَ ﴿١٧﴾

* وَإِذْ أَبْشَلَ إِبْرَاهِيمَ رَبِّهِ وَيَكْمَنْتَ فَأَتَمْهُنَّ قَالَ إِنِّي جَاعَلُكَ لِلنَّاسِ إِمَامًا قَالَ وَمَنْ دُرْرَتِي قَالَ لَا يَنْأِي عَهْدِي الظَّالِمِينَ ﴿١٨﴾

وَإِذْ جَعَلْنَا الْبَيْتَ مَثَابَةً لِلنَّاسِ وَأَنْكَنَاهُنَّا وَأَخْنَدُوا مِنْ مَقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصْلَى وَعَيْدَنَا إِلَى إِبْرَاهِيمَ وَاسْتَعْيَلَ أَنْ طَهَرَ أَبْيَتِي لِلطَّاهِيرِينَ وَالْعَكِيفِينَ وَالرَّكْعَ آسْجُودَ ﴿١٩﴾

وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّي أَجْعَلْ هَذَا أَبْدَاءً لِمَا وَأَرْزَقْ أَهْلَهُ وَمِنَ الشَّمَرَاتِ مَنْ ءَامَنَ مِنْهُمْ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ قَالَ وَمَنْ كَفَرَ فَأَمْتَعْهُ وَقَلِيلًا ثُمَّ أَضْطَرْهُ

(1) Kira na karshe zuwa ga Yahūdu dōmin shiga Musulunci. An biyar da gargadī gare su da tunātar da su cēwa wannan addinin fa, shi ne addinin kākansu Ibrāhīm, dōmin kada su fandare daga addinin ubanninsu na kwarai. Kuma sunā da lābārin ginin Dakin Ka'aba da addu'ar da Ibrahim ya yi a lōkacin, wadda ta funsa zuwan annabi daga cikin zuriyar Ismā'ila a Makka, watau Fārāna.

da shi dādī kadan, sa'an nan kuma Ina tilastā shi zuwa ga azābar Wuta. Kuma makōmar, ta mūnana."

127. Kuma a lōkacin da Ibrāhīm yake dāukaka harsāshin gini ga Dākin, da Ismā'īla (suna cēwa:) "Yā Ubangijinmu! Ka karba daga gare mu, lalle ne Kai, Kai ne Mai ji, Mai sani.

128. "Ya Ubangijinmu! Ka sanyā mu, mu biyu, wafanda suka sallama (al'amari) gare Ka, kuma daga zuriyarmu (Ka sanya) al'umma mai sallamāwa zuwa gare Ka, kuma Ka nūna mana wurāren ibādar hajjinmu, kuma Ka karbi tūba a kanmu. Lalle ne Kai, Kai ne Mai karbar tūba, Mai rahama.

129. "Yā Ubangijinmu! Ka aiko, a cikinsu, wani manzo⁽¹⁾ daga gare su, yana karanta musu āyōyin Ka, kuma yana karantar da su Littāfin⁽²⁾ da hikimar, kuma yana tsarkake su. Lalle ne Kai, Kai ne Mabuwāyi Mai hikima."

130. Kuma wāne ne yake gudu daga akīdar Ibrāhīm, fāce wanda ya jāhilita ga ransa? Kuma lalle ne, hakīka, Mun zābe shi, a cikin dūniya, kuma lalle ne shi, a cikin Lāhira, hakīka, yana daga sālihai.

131. A lōkacin da Ubangijinsa Ya ce masa: "Ka sallama," ya ce: "Nā sallama ga Ubangijin tālikai."

إِلَى عَذَابِ النَّارِ وَبِشَّرَتْ مُصِيرًا ﴿١٦﴾

وَإِذْ يَرْفَعُ إِنْزَهُمُ الْقَوَاعِدَ مِنَ الْبَيْتِ
وَاسْمَعِيلُ رَبَّنَا تَقْبَلَ مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ
الْسَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿١٧﴾

رَبَّنَا وَاجْعَلْنَا مُسْلِمِينَ لَكَ وَمِنْ ذُرِّيَّتَنَا
أُمَّةً مُسْلِمَةً لَكَ وَارْبَنا مَنِ اسْكَانَتْ عَلَيْنَا
إِنَّكَ أَنْتَ الْتَّوَابُ الرَّحِيمُ ﴿١٨﴾

رَبَّنَا وَأَبَعَثْ فِيهِمْ رَسُولًا مِنْهُمْ يَتَلَوَّ عَلَيْهِمْ
ءَاءِيَّتِكَ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَبَ وَالْحِكْمَةَ
وَيُزَكِّيْهِمْ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿١٩﴾

وَمَنْ يَرْجِعْ بَعْنِ مِلَّةِ إِنْزَهُمُ إِلَّا مَنْ سَفَهَ
نَفْسَهُ وَلَقَدِ أَضَطَّفَيْنَاهُ فِي الدُّنْيَا وَإِنَّهُ
فِي الْآخِرَةِ لَمَنِ الْصَّالِحِينَ ﴿٢٠﴾

إِذْ قَالَ لَهُ رَبُّهُ وَأَسْلِمَ قَالَ أَسْلَمْتُ لِرَبِّ
الْعَالَمِينَ ﴿٢١﴾

(1) Addu'ar, an karba, ta aiko Muhammadu, tsīra da aminci su tabbata a gare shi.

(2) Littāfin – ya bayyana cēwa Alkur'ani ne, dōmin bābu wani, sai shi. Hikima kuwa ita ce shari'un da ke a cikinsa. Ya tsarkake su daga daudṣar shirki idan sun bī shi.

132. Kuma Ibrāhīm ya yi wasiyya da ita ga diyansa, kuma Yā' akūbu (ya yi wasiyya, suka ce:) "Yā' diyāna! Lalle ne, Allah Ya zābā muku addini, don haka, kada ku mutu, lalle, fāce kuna Musulmi."

133. Ko kun⁽¹⁾ kasance halarce a lōkacin da mutuwa ta halarci Yā' a-kūbu, a lōkacin da ya ce wa diyansa: "Mēne ne zā ku bauta wa daga bāyāna?" Suka ce: "Muna bauta wa Abin bautawarka kuma Abin bautawar ubanninka Ibrāhīm da Ismā'īla da Is'hāka, Ubangiji Guda, kuma mu a gare Shi māsu sallamāwa ne."

134. Waccan, wata al'umma ce, ta riga ta shige, tana da abin da ta sanā'anta, kuma kuna da abin da kuka sanā'anta. Kuma bā zā a tam-baye ku ba daga abin da suka ka-sance suna aikatāwa.

135. Kuma suka ce: "Ku ka-sance⁽²⁾ Yahūdāwa ko Nasāra, kwā shiryu." Ka ce: "A'a, akīdar Ibrāhīm dai, mai karkata zuwa ga gaskiya, kuma bai kasance daga māsu shirki ba."

136. Ku⁽³⁾ ce: "Mun yi īmāni da Allah, da abin da aka saukar zuwa gare mu, da abin da aka saukar

وَوَصَّىٰ بِهَاٰ إِبْرَاهِيمَ بَنِيهِ وَيَعْقُوبَ يَتَبَّعِي
إِنَّ اللَّهَ أَضْطَفَنِي لَكُمُ الَّذِينَ فَلَاتُمُؤْمِنُونَ
إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ ﴿١٧﴾

أَمْ كُنْتُ شَهِدَاءِ إِذْ حَضَرَ يَعْقُوبَ الْمَوْتَ
إِذْ قَالَ لِبَنِيهِ مَا نَعْبُدُ وَنَمِنْ بَعْدِي
قَالُوا نَعْبُدُ إِلَهَكَ وَإِلَهَءَابَآءِكَ إِبْرَاهِيمَ
وَاسْمَاعِيلَ وَاسْحَاقَ إِلَهَهَا وَاحِدًا وَنَحْنُ لَهُ
مُسْلِمُونَ ﴿١٨﴾

تِلْكَ أُمَّةً فَدَخَلَتْ لَهَا مَا كَسَبَتْ وَلَكُمْ
مَا كَسَبْتُمْ وَلَا تُكْسِبُونَ عَمَّا كَانُوا
يَعْمَلُونَ ﴿١٩﴾

وَقَالُوا كُونُوا هُودًا أَوْ نَصَارَىٰ تَفَهَّمُوا قُلْ
بَلْ مَلَأَ إِبْرَاهِيمَ حِنْفًا وَمَا كَانَ مِنَ
الْمُشْرِكِينَ ﴿٢٠﴾

قُلْ لَوْا إِمَّا مَبِّالِهِ وَمَا أَنْزَلَ إِلَيْنَا وَمَا أَنْزَلَ
إِلَيْإِبْرَاهِيمَ وَاسْمَاعِيلَ وَاسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ

(1) Lamīrin Yahūdāwan Madīna ne na zāmanin Annabi, wadanda ake kira zuwa ga Musulunci anā tunātar da su abin da kakansu Isrā'ila ya yi wasiyya da shi zuwa ga diyansa, kāfin ya mutu; watau wannan akīda da ake kirān su yanzu zuwa gare ta.

(2) Yahūdu suka ce: "Ku kasance Yahūdawa ku shiryu," Nasara suka ce: "Ku kasance Nasāra ku shiryu". Allah Ya nūna addinin Yahūdu da na Nasāra yā sābā wa abin da suke yi, su duka biyu, kuma yā ūba wa na mushirikai.

(3) Musulmi ake yi wa umurni.

zuwa ga Ibrāhīm da Ismā’īla da Is’hāka da Ya’akūbu da Jīkōki, da abin da aka bai wa Mūsā da Isā, da abin da aka bai wa annabāwa daga Ubangijinsu, bā mu rarrabēwa a tsakānin kōwa daga gare su, kuma mū, a gare Shi, māsu sallamawa ne.”

137. To, idan sun yi īmāni⁽¹⁾ da misālin abin da kuka yi īmāni da shi, to, lalle .ne sun shiryu, kuma idan sun jūya bāya, to, suna a cikin sābāni kawai, sabōda haka, Allah zai isar maka a gare su, kuma Shī ne Mai ji, Masani.

138. Riniin Allah! Kuma wāne ne mafi kyau ga rini daga Allah? Kuma mū, a gare Shi, māsu bautāwa ne.

139. Ka ce: Shin kuna jāyayyar hujja ne da mu a cikin al’amarin Allah, alhāli kuwa Shi ne Ubangijinmu kuma Ubangijinku, kuma muna da ayyukanmu, kuma kuna da ayyukanku, kuma mū, a gare Shi, māsu tsarkakēwa ne?

140. Ko kuna cēwa: Lalle ne, Ibrāhīm da Ismā’īla da Is’hāka da Ya’akūbu da Jīkōki, sun kasance Yahūdāwa kō kuwa Nasāra? Ka ce: Shin, kū ne kuke mafi sani, kō Allah? Kuma wāne ne ya zama mafi zālunci daga wanda ya bōye shaida a wurinsa daga Allah? Kuma Allah bai zama Mai gafala ba daga abin da kuke aikatāwa!

وَالْأَسْبَاطِ وَمَا أُوتِيَ مُوسَىٰ وَعِيسَىٰ
وَمَا أُوتِ الْنَّبِيُّونَ مِنْ رَبِّهِمْ لَا فَرَقَ
بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ وَخَنَّ لَهُ مُسْلِمُونَ ﴿٣١﴾

فَإِنَّمَا نَوْا بِمِثْلِ مَا أَمْنَثْتُمْ بِهِ فَقَدِ
أَهْتَدَ وَأَوْلَانِ تَوَلَّوْ فَإِنَّمَا هُمْ فِي شِقَاقٍ
فَسَيِّئَ كُيْكِيَّهُمْ اللَّهُ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٣٢﴾

صِبَغَةُ اللَّهِ وَمَنْ أَحْسَنَ مِنْ اللَّهِ
صِبَغَةً وَخَنَّ لَهُ عَيْدُورَتْ ﴿٣٣﴾

قُلْ أَتَحَاجُجُونَنَا فِي اللَّهِ وَهُوَ بَيْنَ أَرْبُكُنْ
وَلَنَّ أَعْمَلْنَا وَلَكُنْ أَعْمَلْكُنْ وَخَنَّ لَهُ
مُخْلِصُونَ ﴿٣٤﴾

أَرْتَقُولُونَ إِنَّ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ
وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطَ كَانُوا
هُودًا أَوْ نَصَارَى قُلْ إِنَّمَا أَعْلَمُ أَمَّا اللَّهُ
وَمَنْ أَظْلَمُ مِنْ كَمَرَ شَهَدَةً عِنْهُ
مِنَ اللَّهِ وَمَا اللَّهُ يُغَافِلُ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٣٥﴾

(1) īmāni irin na Musulmi shi ne riniin Allah watau baptismal.

141. Waccan, wata al'umma ce, tā riga ta shige, suna da abin da suka sanā'anta, kuma kuna da abin da kuka sanā'anta, kuma bā a tambayar ku daga abin da suka kasance suna aikatāwa.

142. Wāwāye daga mutāne zā su ce: Mēne ne ya jūyar da su daga alkiblarsu wadda suka kasance a kanta? Ka ce: Allah Dai ne Yake da gabas da yamma, Yana shiryar da wanda Yake so zuwa ga hanya madaidaiciya.

143. Kuma kamar wangan, Muka sanya ku al'umma matsakaiciya⁽¹⁾ dōmin ku kasance māsu bāyar da shaida a kan mutāne. Kuma Manzo ya kasance mai shaida a kanku. Kuma ba Mu sanya Alkibla⁽²⁾ wadda ka kasance a kanta ba, fāce dōmin Mu san wanda yake biyar Manzo daga wanda yake jūyāwa a kan dugadugansa. Kuma lalle ne, tā kasance, haķika, mai girma, sai a kan wadanda Allah Ya shiryar. Kuma ba ya yiwuwa ga Allah Ya tōzartar da īmāninku.⁽³⁾ Lalle ne, Allah, ga mutāne, haķika, Mai tausayi ne, Mai jin kai.

١٩٣
يٰٰنِكَ أَمَّةٌ قَدْ خَلَتْ لَهَا مَا كَسَبَتْ
وَلَكُمْ مَا كَسَبْتُمْ وَلَا تُشْقِلُونَ
عَمَّا كَفَرُوا يَعْمَلُونَ

*سَيَقُولُ الْسُّفَهَاءُ مِنَ النَّاسِ مَا وَلَدُهُمْ عَنْ
قِبْلَتِهِمُ الَّتِي كَانُوا عَلَيْهَا قُلْ لِلَّهِ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ
يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ ﴿١٩٣﴾

وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أَمَّةً وَسَطًا
لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ وَيَكُونَ الرَّسُولُ
عَلَيْكُمْ شَهِيدًا وَمَا جَعَلْنَا الْقِبْلَةَ الَّتِي
كُنْتُ عَلَيْهَا إِلَّا لِنَعْلَمَ مَنْ يَتَّبِعُ الرَّسُولَ
مِنْ يَنْقِلُبُ عَلَى عَقْبَيْهِ وَإِنْ كَانَتْ
لَكِيرَةً إِلَّا عَلَى الَّذِينَ هَدَى اللَّهُ وَمَا كَانَ
الَّهُ لِيُضِيعَ إِيمَانَكُمْ إِنَّ اللَّهَ
يَأْلِمُ بِالنَّاسِ لَرُّهُ وَفَرَحِيهِ ﴿١٩٤﴾

(1) Ādilai, kō matsakaita ga kōme, bābu zurēwa, bābu kāsawa ga addini da rāyuwa da sauran mu'āmalōli duka.

(2) A lōkacin da Annabi ya yi hijira zuwa Madīna, alħali a cikin mutānenta akwai Yahūdu Allah Ya umurce shi da ya fuskanci Baitil Maķdis. Sai Yahūdu suka ji dādi. Sai Manzon Allah ya fuskance ta wata gōma sha wani abu kuma Manzon Allah ya kasance yana son Alkiblar Ibrāhīm kamar yadda ya gabata ga āyā ta 115. Kuma ya kasance yana addu'a yanā dūbi zuwa ga sama, har Allah Ya saukar da hukuncin jūyāwa zuwa gare ta.

(3) Īmāninku watau sallarku da kuka yi wajen Baitil Maķdis, dōmin kun yi ta ne a kan umurnin Allah da īmāni da Shi.

144. Lalle ne, Muna ganin jujjūyāwar fuskarka a cikin sama. To, lalle ne, Mu jūyar da kai ga Alkibla wadda kake yardā da ita. Sai ka jūyar da fuskarka wajen Masallāci Tsararre, kuma inda duk kuka kasance, to, ku jūyar da fuskōkinku jiharsa. Kuma lalle ne wadanda aka bai wa Littāfi, haķīka, su, sunā sanin lalle ne, shī ne gaskiya daga Ubangijinka. Kuma Allah bai zama Mai gafala ba daga abin da suke aikatāwa.

145. Kuma haķīka, idan ka je wa wadanda aka bai wa Littāfi da dukan āyā, bā zā su bi Alkiblarka ba, kuma kai ba ka zama mai bin Alkiblarsu ba, kuma sāshensu bā mai bin Alkiblar⁽¹⁾ sāshe ba ne. Kuma haķīka, idan ka bi son zūciyoyinsu daga bāyan abin da ya zo maka daga ilmi, lalle ne kai, sa'an nan, haķīka, azzālumi kake.

146. Wadanda Muka bā su Lit-tāfi, suna saninsa kamar yadda suke sanin diyansu. Kuma lalle ne wani bangare daga gare su, haķīka, suna bōyēwar gaskiya alhāli kuwa sū, suna sane.

فَذَرْنَاهُ تَقْلِبَ وَجْهِكَ فِي السَّمَاءِ فَنَوَّلْتَنَاكَ
فِنَّلَهَ تَرْضَهَا أَفَوْلَ وَجْهَكَ شَطَرَ
الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَحَيْثُ مَا كُنْتُمْ فَوْلًا
وَجُوهَكُمْ شَطَرَهُ وَلَذِلِّ الَّذِينَ أَوْلُوا
الْكِتَابَ لِيَعْلَمُوْنَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ
وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا يَعْمَلُونَ ﴿١٤٤﴾

وَلَئِنْ أَتَيْتَ الَّذِينَ أَوْلُوا الْكِتَابَ بِكُلِّ
إِيمَانِهِمْ مَا تَرْبِيْعُ أَبْيَاتَكَ وَمَا أَنْتَ بِسَابِعٍ
فِتَلَّهُمْ وَمَا بَعْضُهُ مُرَبِّيْعٌ فِنَّلَهَ بَعْضُ
وَلَئِنْ أَتَبْعَثَ أَهْوَاءَ هُمْ فِيْنَ بَعْدِ مَاجَاهَةٍ
مِنَ الْعِلْمِ إِنَّكَ إِذَا لَمْنَ الظَّلَمِيْنَ ﴿١٤٥﴾

الَّذِينَ إِذَا أَتَيْتُهُمُ الْكِتَابَ يَعْرُفُونَهُ كَمَا
يَعْرِفُونَ أَبْنَاءَهُمْ وَإِنَّ فِرِيقًا مِنْهُمْ
لِيَكْتُمُونَ الْحَقَّ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿١٤٦﴾

(1) Alkiblar Yahūdu ita ce falalen dūtsen da ke Baitil Maķdis. Kuma ita ce Alkiblar Nasāra a zāmanin Īsā. A bāyansa Alkiblarsu ta kōma ga mafitar rānā, da kāgensu sabōda St. Paul kō Bulis el Kissi, ya ce musu bāyan an dauke Īsa cēwa: “Nā hadu da Īsā yā ce mini lalle ne ranā tauraro ne wanda yake inā son sa. Yanā kai gaisuwata a cikin kōwane yini sabōda haka ka umurci mutānena, su fuskanta zuwa gare ta.” Da haka ya karkatar da su daga alkiblarsu. Kuma inā zaton haka abin yake ga girmamāwar Lahadi maimakon Asabar dōmin Rūmāwa, ranā suke bauta wa a rānar Lahadi, wannan kuwa shi ne ma’anar “Sunday” da Tūrancin, watau ‘yinin rānā.’

147. Gaskiya daga Ubangi-jinka⁽¹⁾ take, sabōda haka; lalle kada ka kasance daga māsu shakka.

148. Kuma kōwane bangare yana da alkibla wadda yake shi mai fuskantar ta ne. Sai ku yi tsēre zuwa ga ayyukan alhēri, inda kuka kasance duka, Allah zai zo da ku gabā daya. Lalle ne Allah, a kan kōme, Mai ikon yi ne.

149. Kuma daga inda ka fita, to, sai ka jūyar da fuskarka a wajen Masallāci Tsararre, kuma lalle, tabbas, shi ne gaskiya daga Ubangijinka. Kuma Allah bai zama Mai gafala ba daga abin da kuke aikatāwa.

150. Kuma daga inda ka fita, to, ka jūyar da fuskarka a wajen Massallāci Tsararre, kuma inda kuke duka, to, ku jūyar da fuskōkinku a wajensa, dōmin kada wata hujja ta kasance ga mutāne a kanku, fāce wadanda suka yi zālunci daga gare su. Sabōda haka kada ku ji tsōrōnsu, kuma ku ji tsōrōNa, kuma dōmin In cika ni'imaTa a kanku, kuma tsammāninku zā ku shiryu.

151. Kamar⁽²⁾ yadda Muka aika Manzo a cikinku, daga gare ku,

(1) Jūyāwar alkibla abu ne na gaskiya daga Allah dōmin rarrashin wanda Allah bai yi nufi da tsirarsa ba ya kāre. Bāyan rarrashi sai yankēwa, wannan shi ne matakin farko da Musulmi suka fara tsiraita da shi daga makiyansu bayyane. Yanzu kuma Musulmi sun zama dabam.

(2) Jūyar da alkibla da yankēwa daga dukan kāfirai da hani daga tsōrōnsu, kuma Allah Ya farkar da Musulmi ga ni'imōmin da Ya yi musu game da aiko Annabi daga gare su, zuwa gare su, a cikinsu, dōmin ya tsarkake su, bayyane da bōye, daga dukan kūrār kāfirci. Wannan ya nūna cēwa sai an yi rarrashin mutāne wajen kira zuwa ga addini da kōwace hanya mai yiwuwa. Bāyan haka a yanke wa wanda ya ki bin gaskiya bayyane, kuma kada a ji tsōrōnsa. Kuma aka umurce su da fuskanta zuwa ga Allah kawai da tunāwa gare Shi da gōdiya, da nisantar kāfirci.

الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَلَا تَكُونَ مِنَ الْمُمْتَنَّينَ ﴿١٧﴾

وَلِكُلِّ وِجْهَةٍ هُوَ مُولَّهَا فَاسْتَبِقُوا
الْخَيْرَاتِ أَيْنَ مَا تَكُونُوا يَأْتِ بِكُلِّهِ جَمِيعًا
إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٨﴾

وَمِنْ حَيْثُ خَرَجَ فَوْلَ وَجْهَكَ شَطَرَ
الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَإِنَّهُ لِلْحَقِّ مِنْ رَبِّكَ
وَمَا أَنَّ اللَّهَ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿١٩﴾

وَمِنْ حَيْثُ خَرَجَ فَوْلَ وَجْهَكَ شَطَرَ
الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَحِيثُ مَا كُنْتُمْ فَوْلَأُ
وَجُوهَكُمْ شَطَرَهُ لِكُلِّيَّا كُونَ لِلتَّارِىخِ عَلَيْكُمْ
حُجَّةٌ إِلَّاَلَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ فَلَاخْشَوْهُمْ
وَأَخْشَوْنِي وَلَا إِنَّمَّا نَعْمَلُ عَلَيْكُمْ وَلَعَلَّكُمْ
تَهَدُّدُونَ ﴿٢٠﴾

كَمَا أَرْسَلْنَا فِيْكُمْ رَسُولًا مِنْكُمْ يَتَلَوَّنُ

yana karanta āyōyinMu a gare ku kuma yana tsarkake ku, kuma yana sanar da ku Littāfi da hikima, kuma yana sanar da ku abin da ba ku kasance kuna sani ba.

152. Sabōda haka ku tuna Ni, In tunā ku, kuma ku yi gōdiya gare Ni, kuma kada ku butulce Mini.

153. Ya ku wadanda⁽¹⁾ suka yi īmāni! Ku nēmi taimako da hakuri da salla. Lalle ne, Allah na tāre da māsu hakuri.

154. Kada ku ce ga wadanda⁽²⁾ ake kashēwa a cikin hanyar Allah: “Matattu ne.” Ā'a, rāyayyu ne, kuma amma bā ku sansancēwa.

155. Kuma lalle ne, Muna jarabar ku da wani abu daga tsōro da yunwa da naķasa daga dūkiya da rāyuka da 'ya'yan itāce. Kuma ka yi bishāra ga māsu hakuri.

156. Wadanda suke idan wata masīfa ta sāme su, sai su ce: “Lalle ne mū ga Allah muke, kuma lalle ne mū, zuwa gare Shi, māsu kōmāwa ne”.

157. Wadannan akwai albarku a kansu daga Ubangijinsu da wata rahama. Kuma wadannan sū ne shiryayyu.

158. Lalle ne Safā da Marwa⁽³⁾

عَلَيْكُمْ أَيْتَنَا وَرَبِّكُمْ وَيَعْلَمُكُمُ الْكِتَابُ
وَالْحِكْمَةُ وَيَعْلَمُكُمْ مَا لَمْ تَكُونُوا تَعْلَمُونَ ﴿١٥٣﴾

فَذَكِّرُوهُنِّي أَذْكُرُكُمْ وَأَشْكُرُهُنِّي
وَلَا تَكُونُ فَرُونٌ ﴿١٥٤﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَسْتَعِنُو بِالصَّبْرِ
وَالصَّلَوةِ إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ ﴿١٥٥﴾

وَلَا تَقُولُ لِلنَّاسِ يُقْتَلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَفَوْلَى
بَلْ أَحْيَاهُ وَلَكِنَ لَا يَشْعُرُونَ ﴿١٥٦﴾

وَلَنَبْلُوْكُمْ شَيْئًا مِّنَ الْخُوفِ وَالْجُوعِ
وَنَقْصٍ مِّنَ الْأَمْوَالِ وَالْأَنْفُسِ وَالثَّمَرَاتِ
وَلَا يَشِّرِّعُ الصَّابِرِينَ ﴿١٥٧﴾

الَّذِينَ إِذَا أَصْبَتْهُمْ مُصِيبَةً قَالُوا إِنَّا لَهُ
وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ ﴿١٥٨﴾

أَوْلَئِكَ عَلَيْهِمْ صَلَوَاتٌ مِّنْ رَبِّهِمْ وَرَحْمَةٌ
وَأَوْلَئِكَ هُمُ الْمُفْتَدُونَ ﴿١٥٩﴾

* إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِنْ شَعَابِ اللَّهِ فَمَنْ

(1) Magana kuma ta fuskanta zuwa ga mūminai kawai dōmin a shirya zamansu.

(2) Wanda ya tsiraita da kansa, to, maķiyinsa bā zai bar shi ba, sabōda haka an fara kulla zukātan mūminai ga tarbon wahalar tsiraita da dōgara ga kai, bāyan Allah.

(3) Al'umma bā ta haduwa sai an wanke ta daga al'ādun Jāhiliyya, har dai wadanda suka hadu da ibāda, sabōda haka aka fāra da Safā da Marwa, dōmin a ije cēwa dawāfi a tsakāninsu aikin Jāhiliyya ne, sū suna cikin ayyukan ibāda da Allah Ya shar'anta, kuma dawāfin mutāne da sa'ayi a kansu da tsakāninsu duka daidai suke, Baķuraisque da Balārabe da Ajama duka daidai suke.

suna daga wurāren ibādar Allah, to, wanda ya yi hajin 'Dāki kō kuwa ya yi Umra, to, bābu laifi a kansa ga ya yi dawāfi gare su, su biyu. Kuma wanda ya kāra yin wani aikin alhēri, to, lalle ne Allah Mai gödiya ne, Masani.

159. Lalle ne wadanda suke bōyēwar abin da Allah Ya saukar da ga hujjōji bayyanannu, da shirīya, daga bāyan Mun bayyana shi ga mutāne, a cikin Littāfi (Alkur'āni), wadannan Allah Yana la'anar su, kuma māsu la'ana suna la'anar su.

160. Sai wadanda suka tūba, kuma suka gyāra, kuma suka bayyana, to wadannan Ina karbar tūba a kansu, kuma Ni ne Mai karbar tūba, Mai jin kai.

161. Lalle ne, wadanda suka kāfirta, kuma suka mutu, alhāli kuwa suna kāfirai, wadannan akwai, a kansu, la'anar Allah da malā'iku da mutāne gabā daya.

162. Suna madawwama a ci-kinta, bā a sauķāka azāba daga barinsu, kuma ba su zama ana jinkirta musu ba.

163. Kuma Ubangijinku Uban-giji⁽¹⁾ Guda ne. Bābu wani Uban-giji face Shi, Mai rahama, Mai jin kai.

164. Lalle ne, a cikin halittar sammai da kasa, da sābāwar dare

حَجَّ الْبَيْتَ أَوْ أَغْتَمَرَ فِلَادِجَنَاحَ عَلَيْهِ أَنْ
يَظْفَقَ بِهِمَا وَمَنْ تَطَعَّعَ حَيْرًا فَإِنَّ اللَّهَ
شَاءَ كُرْعَلِيمُ ﴿١٥٦﴾

إِنَّ الَّذِينَ يَكْثُرُونَ مَا آتَنَا تَأْمِنَ الْبَيْتَ
وَالْهُدَىٰ مِنْ بَعْدِ مَا يَبْتَئِثُ لِلنَّاسِ فِي
الْكِتَابِ أُولَئِكَ يَلْعَنُهُمُ اللَّهُ
وَيَلْعَنُهُمُ الْلَّاعِنُونَ ﴿١٥٧﴾

إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا وَأَصْلَحُوا وَبَيْنُوا فَأُولَئِكَ
أَتُوبُ عَلَيْهِمْ وَأَنَا التَّوَابُ الرَّحِيمُ ﴿١٥٨﴾

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَمَا تَوَوَّهُمْ كُفَّارٌ
أُولَئِكَ عَلَيْهِمْ لَعْنَةُ اللَّهِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالنَّاسِ
أَجْمَعِينَ ﴿١٥٩﴾

خَلِيلِنِ فِيهَا لَا يُخْفَى عَنْهُمُ الْعَذَابُ
وَلَا هُمْ يُنْظَرُونَ ﴿١٦٠﴾

وَإِنَّهُ كُمْ إِلَهٌ وَحْدَهُ لَا إِلَهٌ إِلَّا هُوَ الرَّحْمَنُ
الرَّحِيمُ ﴿١٦١﴾

إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَآخِرَتِ

(1) Ubangiji Shi ne Mai rāyarwa da matarwa, Mai umurni da hani kuma Mai halattāwa da haramtāwa. Āyar da ke bin wannan, tanā nūna dalīlan sāmuwarSa da kadaitarSa.

da yini, da jirāge wađanda suke gudana a cikin tēku (dauke) da abin da yake amfānin mutāne, da abin da Allah Ya saukar daga sama daga ruwa, sai Ya rāyar da kasa da shi a bāyan mutuwarta, kuma Ya wātsa, a cikinta, daga dukan dabba, kuma da jūyāwar iskōki da giringe hōrarre a tsakānin sama da kasa; haķīka, akwai āyōyi ga mutāne māsu yin hankali.

165. Kuma akwai daga mutāne wanda yake riķon kināye, baicin Allah, suna son su, kamar son Allah, kuma wađanda suka yi īmāni ne mafiya tsananin so⁽¹⁾ ga Allah. Kuma dā wadanda⁽²⁾ suka yi zālunci, suna ganin lōkacin da zā su ga azāba, da cewa lalle ne karfi ga Allah yake duka, da cēwa lalle ne Allah Mai tsananin azāba ne.

166. A lōkacin da wadanda aka bi suka barranta daga wadanda suka bi, kuma suka ga azāba, kuma sabubba suka yanke da su.

167. Kuma wadanda suka bi, suka ce: “Dā lalle ne muna da wata kōmāwa (dūniya) sai mu barranta daga gare su kamar yadda suka barranta daga gare mu (dā ba su riķi kināyen ba).” Kamar wan-can ne Allah ke nūna musu ayyu-

اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَالفُلُكِ الَّتِي تَجْرِي فِي
الْبَحْرِ بِمَا يَنْفَعُ النَّاسَ وَمَا أَنْزَلَ اللَّهُ مِنَ
السَّمَاءِ مِنْ مَاءٍ فَلَخِيَّا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ
مَوْتِهَا وَبَثَّ فِيهَا مِنْ كُلِّ دَابَّةٍ وَتَصْرِيفِ
الرِّيحِ وَالشَّحَابِ الْمُسَرَّبِينَ السَّمَاءَ
وَالْأَرْضَ لَا يَكُنْ لِقَوْمٍ يَعْقُلُونَ ﴿٦١﴾

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَتَخَذُ دُونَ اللَّهِ أَنْدَادًا
يُجْوِنُهُمْ كَعْبَتُ اللَّهِ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا أَشَدُّ
حُبَّا لِهِ وَلَوْسَرَى الَّذِينَ ظَلَمُوا إِذَا
يَرَوْنَ الْعَذَابَ أَنَّ الْقُوَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا
وَأَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعَذَابِ ﴿٦٢﴾

إِذَا تَبَرَّا الَّذِينَ أَتَيْعُونَ مِنَ الَّذِينَ أَتَبَعُوا
وَرَأَوْا الْعَذَابَ وَنَقَطَعَتْ بِهِمُ الْأَسْبَابُ ﴿٦٣﴾

وَقَالَ الَّذِينَ أَتَبَعُوا لَوْلَآ نَاكَرَةً
فَنَبَرَّا مِنْهُمْ كَمَا تَبَرَّهُ وَلَمْنَاكَهُ ذَلِكَ
يُرِيهِمُ اللَّهُ أَعْمَالَهُمْ حَسَرَتْ عَلَيْهِمْ
وَمَا هُمْ بِخَرَجِينَ مِنَ النَّاسِ ﴿٦٤﴾

(1) So mai kai ga karbar umurni daga abin son, wanda ba Allah ba, shi ne shirki da kāfirci. Amma so sabōda ihsānin abin son, kō dōmin zamansa sālihi dōmin a yi kōyi da aikinsa na cikin haddōdin shari'a, bā shirki ba ne, dōmin bai kai yadda mūminai ke son Allah ba.

(2) Ayōyi na 165 da 166 da 167 duka dinke suke ga ma'anoninsu. Āyā ta 166 zarafi ce ga ta 165, sa'an nan ta 167 an hadfa rabinta ga āyā ta 166. Sa'an nan sauran āyā 167 ta zama ta'akībi da bayāni gare su duka.

kansu, suna da nadāmōmi a kansu, kuma ba su zama māsu fita daga Wutar ba.

168. Yā ku mutāne⁽¹⁾! Ku ci daga abin da yake a cikin kasa, wanda yake halal, mai dādī. Kuma kada ku bi zambiyōyin⁽²⁾ Shaidan. Lalle ne shi, a gare ku, makiyi ne bayyananne.

169. Yana umurnin ku ne kawai da mugun aiki da alfāsha, kuma da ku fadī abin da ba ku sani ba ga Allah.

170. Kuma idan aka ce musu: "Ku bi abin da Allah Ya saukar," sai su ce: Ā'a, muna bin abin da muka iske ubanninmu a kansa." Shin, kuma kō dā ubanninsu bā su hankaltar kōme, kuma bā su shiryuwa?

171. Kuma misālin (mai kirān) wadanda suka kāfirta, kamar misālin wanda ke yin me! me! ga abin da ba ya ji ne, fāce kira da kāra, kurāme, bēbāye, makafi, sabōda haka bā su hankalta.

172. Yā ku wadanda suka yi īmāni ! Ku ci daga māsu dādin abin da Muka arzūta ku . Kuma ku göde wa Allah, idan kun kasance Shī kuke bauta wa.

يَأَيُّهَا النَّاسُ كُلُّوْمَمَافِ الْأَرْضِ حَلَّا
طِبِّيَّا وَلَا تَبِعُوا خُطُوَّاتِ الشَّيْطَانِ
إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ ﴿١٦﴾

إِنَّمَا يَأْمُرُكُم بِالسُّوَءِ وَالْفَحْشَاءِ وَأَنْ
تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿١٧﴾

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ أَتَبِعُو مَا آتَنَا اللَّهُ قَالُوا بَلْ
نَسْبِعُ مَا أَقْتَنَنَا عَلَيْهِ إِبَاهَنَا أَوْ لَوْكَانَ
إِبَاهَأْوَهُنَّ لَا يَغْقِلُونَ شَيْئًا وَلَا يَهْتَدُونَ ﴿١٨﴾

وَمَثَلُ الَّذِينَ كَفَرُوا كَمَثَلِ الَّذِي يَنْتَعِ
بِمَا لَا يَسْمَعُ إِلَادُعْلَمَ وَنِدَاءَ صُمُّ بِكُرُّعُمْ
فَهُنَّ لَا يَعْقِلُونَ ﴿١٩﴾

يَأَيُّهَا الَّذِينَ إِمَّا مُؤْمِنُوْكُلُّوْمَمَافِ طِبِّيَّتِ
مَارَزَقَنَكُمْ وَأَشَكُرُوا لَهُ إِنْ كُنْتُمْ
إِنَّهُمْ نَعْبُدُونَ ﴿٢٠﴾

(1) Yā kira mutāne a nan, bai ce mūminai ba, dōmin ba dukan Musulmi yake mūmini ba, sai wanda ya tsīra daga āyoyin da ke tase. A cikinsu akwai abin da zai mai da Musulmi kāfiri kō mai bidi'a.

(2) Hanyoyin Shaidan ga halattar da abin da Allah Ya haramta kō haramtar da abin da Allah Ya halatta dōmin kāga hukuncin da bai zo daga Allah ba, shirki ne tāre da Allah. Yā ce zambiyoyin Shaidan, dōmin Shaidan bā ya da hanya mikakkiya.

173. Kawai abin da Ya haramta a kanku, mûshe da jini da nâmân alade da abin da aka kurûrûta game da shi ga wanin Allah. To, wanda aka matsâ, wanin dan tâwâye, kuma banda mai zâlunci, to, bâbu laifi a kansa. Lalle ne Allah Mai gâfara ne, Mai jin kai.

174. Lalle ne wadannan da suke bôye abin da Allah Ya saukar daga Littâfi, kuma suna sayen kudi kadan da shi; wadannan bâ su cin kome a cikin cikkunansu fâce Wuta, kuma Allah bâ zai yi musu magana ba a Rânar Kiyâma, kuma bâ zai tsarkake su ba, kuma suna da azâba mai radadi.

175. Wadannan su ne wadanda suka sayi bata da shiriya, kuma azâba da gâfara. To, me ya yi hakurinsu a kan Wuta!

176. Wancan dömin lalle ne, Allah ya saukar da Littâfi da gaskiya, kuma lalle ne wadanda suka sâbâ a cikin Littâfin, haķîka, suna a cikin sâbâni mai nîsa.

177. Bai zama addini⁽¹⁾ ba dömin kun jûyar da fuskôkinku wajen gabas da yamma, kuma amma addini shi ne ga wanda ya yi īmâni da Allah da Rânar Lâhira da malâ'iku da littatfan sama da annabâwa, kuma ya bâyar da dûkiya, a kan yana son ta, ga mai zumunta da marâyu da matalauta da dan hanya da mâsu rôķo, kuma

إِنَّمَا حَرَمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالدَّمَ وَلَحْمَ
الْخِنْزِيرِ وَمَا أَهْلَبَ بِهِ لِغَيْرِ اللَّهِ فِيمَ أَضْطَرَّ
عَيْرَبَاغَ وَلَا عَادِفَلَا إِنَّمَا عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ
عَلَىٰ هُوَ رَحِيمٌ ﴿٦٧﴾

إِنَّ الَّذِينَ يَكْثُرُونَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ مِنَ
الْكِتَابِ وَيَشْرُونَهُ ثُمَّ نَاقِلِّاً
أُولَئِكَ مَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ إِلَّا أَنَّارَ
وَلَا يُكَلِّمُهُمُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ
وَلَا يُرِيدُنَّهُمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٦٨﴾

أُولَئِكَ الَّذِينَ آشَرُوا عَلَىٰ الصَّلَةِ بِالْهُدَىٰ
وَالْعَذَابَ بِالْمَغْفِرَةِ فَمَا أَصْبَرُهُمْ
عَلَى الْأَنَارِ ﴿٦٩﴾

ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ نَزَّلَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ وَإِنَّ الَّذِينَ
أَخْتَلُوا فِي الْكِتَابِ لَفِي شَقَاقٍ بَعِيدٍ ﴿٧٠﴾

* لَيْسَ الْبِرَّ أَنْ تُؤْلَوْا وُجُوهَكُمْ قِبَلَ
الْمَسْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنْ أَمَنَ
بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَالْمَلَائِكَةَ
وَالْكِتَابِ وَالنَّبِيِّنَ وَأَنَّ الْمَالَ عَلَىٰ حِبْبِهِ
ذَوِي الْقُرْبَىٰ وَالْمُسْكِنَ وَالْمَسَكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ
وَالسَّاَلِيْلِينَ وَفِي الرِّقَابِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ

(1) Bayânin cêwa Musulunci bâ yin sala dai ba ne. A'ha! Musulunci tsarêwar râyuwa ne kamar yadda Allah Ya ce a tsare ta.

a cikin fansar wuya, kuma ya tsayar da salla, kuma ya bāyar da zakka, da māsu cika alkawari idan sun kulla alkawarin da māsu hakuri a cikin tsanani da cūta da lōkacin yāki. Wadannan su ne suka yi gaskiya. Kuma wadannan su ne māsu taķawa.

178. Yā kū wadanda suka yi īmāni! An wajabta, a kanku, yin kisāsi⁽¹⁾ a cikin kasassu; da da da, kuma bāwa da bāwa, kuma mace da mace, to, wanda aka yi rang-wamen wani abu gare shi daga dan'uwansa, to, a bi da alhēri, da biya zuwa gare shi da kyautatāwa. Wancan sauķakēwa ne daga Ubangijinku, kuma rahama ce. To, wanda ya yi zālunci a bāyan wan-can, to, yana da azāba mai radadi.

179. Kuma kuna da rāyuwa a cikin kisāsi, yā ma'abuta hankula; tsammāninku, zā ku yi taķawa.

180. Kuma an wajabta⁽²⁾, a kanku, idan mutuwa ta halarci dayanku, idan ya bar wata dūkiya, wasiyya dōmin mahaifa da dangi bisa ga abin da aka sani; wajabce a kan māsu taķawa.

181. To, wanda ya musanya masa a bāyan ya jī shi, to, kawai laifinsa yana a kan wadanda suke musanya shi. Lalle ne, Allah Mai ji ne, Masani.

(1) Bayānin hukuncin kisāsi: Ana kashe namiji sabōda ya kashe mace, bā a kashe da da Musulmi saboda kashin bāwa da kāfiri sai idan ya zama kisan gila ne kō kwāce. Gila shi ne kashe mutum dōmin dūkiyarsa kō mātarsa.

(2) Bayānin hukuncin wasiyya: Sunna ta bayyana cēwa bābu wasiyya ga wanda zai yi gādo, kuma wasiyya bā zā ta shige sulusin dūkiyar tarika ba.

وَإِنَّ الْرَّكُوعَ وَالْمُؤْتَهَدَهُمْ إِذَا
عَهَدُوا وَالصَّابِرِينَ فِي الْأَبْسَاءِ وَالضَّرَّاءِ
وَجِئَنَ الْأَبْأَسُ أُولَئِكَ الَّذِينَ صَدَقُوا
وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ ﴿٦﴾

يَأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِصَاصُ
فِي الْقَتْلِ إِنَّ الْحَرْمَنَ لِلَّهِ وَالْعَبْدُ بِالْعَبْدِ وَالْأَنْثَى
بِالْأَنْثَى فَمَنْ عَفَنَ عَنْهُ لَهُ مِنْ أَخِيهِ شَيْءٌ فَإِيتَاعُ
بِالْمَعْرُوفِ وَدَعْوَةُ إِلَيْهِ بِإِحْسَانٍ ذَلِكَ تَحْمِيلٌ
مِنْ رَبِّكُوكَ وَرَحْمَةً فَمَنْ أَعْنَدَهُ بَعْدَ ذَلِكَ
فَلَهُ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٧﴾

وَلَكُمْ فِي الْقِصَاصِ حَيَّةٌ يَأْتُلُى الْأَكْبَرِ
لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿٨﴾
كُتِبَ عَلَيْكُمْ إِذَا حَاضَرَ أَحَدُكُمُ الْمَوْتَ
إِنْ تَرَكَ خَيْرًا لِوَلَدِهِنَّ وَالْأَقْرَبِينَ
بِالْمَعْرُوفِ حَقًّا عَلَى الْمُتَّقِينَ ﴿٩﴾

فَمَنْ بَدَّلَهُ بَعْدَ مَا سِمِعَهُ فَإِنَّمَا إِثْمَهُ عَلَى
الَّذِينَ يُبَدِّلُونَهُ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلَيْهِ ﴿١٠﴾

182. To, wanda ya ji tsōron karkata ko kuwa wani zunubi daga mai wasiyyar, sai ya yi sulhi a tsakāninsu, to, bābu laifi a kansa. Lalle ne Allah Mai gāfara ne, Mai jin kai.

183. Yā ku wadanda suka yi īmāni! An wajabta⁽¹⁾ azumi a kan-ku kamar yadda aka wajabta shi a kan wadanda suke daga gabāninku, tsammāninku, zā ku yi ta-kawa,

184. Kwanuka ķidāyayyu. To, wanda ya kasance daga gare ku majinyaci ko kuwa yana a kan tafiya, sai (ya biya) adadi daga wasu kwanuka na dabam. Kuma a kan wadanda suke yin sa da wahala akwai fansa; ciyar da matauci, sai dai wanda ya kāra alhēri, to, shi ne mafī alhēri a gare shi. Kuma ku yi azumi (da wahalar) ne mafī alhēri a gare ku, idan kun kasance kuna sani.

185. Watan Ramalāna ne wanda aka saukar da Alkur'āni a cikinsa yana shiriya ga mutāne da hujjōji bayyanannu daga shiriya da rarrabēwa. To, wanda ya halarta daga gare ku a watan, sai ya azumce shi, kuma wanda ya kasance majinyaci ko kuwa a kan tafiya, sai ya biya adadi daga wasu kwanuka na dabam. Allah Yana nufin sauki gare ku, kuma ba Ya nufin tsanani gare ku, kuma dōmin ku cika adadin, kuma dōmin ku girmama

فَمَنْ خَافَ مِنْ مُّوْصِيْجَهْنَا أَقْرَأَهُمْ فَأَصْلَحَهُمْ
بِنَهْمَ فَلَا إِنْ شَاءَ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ عَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١٦﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمْ
الصَّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِنْ
قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقَوْنَ ﴿١٧﴾

إِنَّمَا مَعَدُودَاتٍ فَمَنْ كَانَ
مِنْكُمْ مَرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعَدَهُ مِنْ
أَيَّامٍ أُخْرَى وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ دِيْنَهُ
طَعَامٌ مُسْكِنٌ فَمَنْ تَطَوعَ خَيْرًا فَهُوَ
خَيْرٌ لَهُ وَأَنَّ نَصْوُمُوا خَيْرٌ لَكُمْ
إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿١٨﴾

شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ
هُدًى لِلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِنَ الْهُدَى وَالْفُرْقَانِ
فَمَنْ شَهَدَ مِنْكُمْ الشَّهْرَ فَإِيْصَمَهُ
وَمَنْ كَانَ مَرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعَدَهُ مِنْ
أَيَّامٍ أُخْرَى يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ
بِكُمُ الْعُسْرَ وَلَتُكَمِّلُوا الْعِدَةَ
وَلَتُكَبِّرُوا اللَّهَ عَلَى مَا هَدَى لَكُمْ
وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿١٩﴾

(1) Bayānin hukuncin azumi da darajar watan Ramalāna wanda aka saukar da Alkur'āni a cikinsa.

Allah a kan Yā shiryar da ku, kuma tsammāninku, zā ku gōde.

186. Kuma idan bāyiNa suka tambaye ka daga gare Ni, to, lalle Ni Makusanci ne. Ina karba kiran mai kira idan ya kirā Ni⁽¹⁾. Sabōda haka su nēmi karbawāTa, kuma su yi ūmāni da Ni: tsammāninsu, su shiryu.

187. An halatta a gare ku, a daren azumi, yin jima'i⁽²⁾ zuwa ga matanku, sū tufa ne a gare ku, kuma kū tufa ne a gare su, Allah Yā sani, lalle ne ku, kun kasance kuna yaudarar kanku. Sabōda haka Yā karbi tūbarku, kuma Yā yāfe muku. To, yanzu ku rungume su, kuma ku nēmi abin da Allah yā rubūta muku. Kuma ku ci kuma ku sha har sīlili fari ya bayyana a gare ku daga sīlili bañi daga alfijiri, sa'an nan kuma ku cika azumi zuwa ga dare. Kuma kada ku rungume su alhāli kuna māsu itikāfi a cikin masallātai. Wadancan iyāko-kin Allah ne: don haka kada ku kusance su, kamar haka ne Allah Yake bayyana āyōyinSa ga mutāne: tsammāninsu, zā su yi tañawa.

وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ
أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَنِي
فَلَيَسْتَحِي بُوأْلِي وَلَيُؤْمِنُوا بِلَعْنَهُمْ
يَرْشُدُونَ ﴿١٧﴾

أَحَلَّ لَكُمْ أَيْلَهَةَ الْصَّيَامِ الْأَرْفَثُ إِلَى
نَسَاءِكُمْ هُنَّ لِبَاسُ لَكُمْ وَأَنْتُمْ
لِبَاسُهُنَّ عَلِمَ اللَّهُ أَنَّكُمْ كُنْتُمْ
خَتَانُونَ أَنْفُسَكُمْ فَتَابَ عَلَيْكُمْ وَعَفَّا
عَنْكُمْ فَأَلْقَنَّ بَشِّرُوْهُنَّ وَأَبْتَغُوا
مَا كَتَبَ اللَّهُ لَكُمْ وَكُلُّوا وَأَشْرَوْهُنَّ
يَتَبَيَّنَ لَكُمُ الْخَيْطُ الْأَبْيَضُ مِنَ الْخَيْطِ
الْأَسْوَدِ مِنَ الْفَجَرِ ثُمَّ أَتَمُوا الصِّيَامَ إِلَى
آتَئِيٍّ وَلَا تُبَشِّرُوْهُنَّ وَأَسْمُ عَلِكُفُونَ فِي
الْمَسَاجِدِ تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ فَلَا تَقْرُبُوهُنَّ
كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ أَيْتَهُ لِلنَّاسِ لَعْنَهُمْ
يَتَقْوُونَ ﴿١٨﴾

(1) Bayānin yin addu'a: Anā son addu'a a cikin Ramalāna, yadda nēman karbar addu'a da aikin dā'a yake bāyan ūmāni. Aikin kwarai shī ne gōdiyar addu'a.

(2) Abūbuwan da aka hana, a cikin azumi, da ranā, an halatta su da dare har zuwa fitar alfijiri wato sīlili fari na hasken sāfiya da sīlili bañi na duhun dare. Bā a yin jima'i kō da dare a hālin itikāfi, kuma bā a yin itikāfi sai a cikin masallāci.

188. Kada ku ci dukiyōyinku⁽¹⁾ a tsakāninku da karya, kuma ku sādu da ita zuwa ga mahukunta dōmin ku ci wani yanki daga dūkiyōyin mutāne da zunubi, alhāli kuwa kū, kuna sani.

189. Kuma suna tambayar ka⁽²⁾ daga jirajiran wata. Ka ce: "Su lōk-atai ne dōmin mutāne da haji, kuma bā addini ba ne ku je wa gidāje daga bāyansu: kuma amma abin da yake addini shi ne wanda ya yi takawa. Kuma ku je wa gidāje daga kōfōfinsu, kuma ku bi Allah da taķawa: tsammāninku, ku ci nasara.

190. Kuma ku yāķi wadanda⁽³⁾ suke yāķinku, a cikin hanyar Allah, kuma kada ku yi tsōkana, lalle ne Allah bā Ya son māsu tsōkana.

191. Kuma ku yāķe su inda kuka sāme su, kuma ku fitar da su daga inda suka fitar da ku. Kuma fitina ita ce mafī tsanani daga kisa. Kuma kada ku yāķe su a wurin Masallāci Tsararre (Hurumin Makka) fāce fa idan sun yāķe ku a cikinsa. To, idan sun yāķe ku, sai ku yāķe su. Kamar wuncan ne sakamakon kāfirai yake.

وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْتَكُمْ بِالْبَطْلِ
وَتُدْلُوْبِهَا إِلَى الْحَيَّاتِ لِتَأْكُلُوا
فِرِيقًا مِنْ أَمْوَالِ النَّاسِ بِالْإِثْمِ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٦﴾

*يَشَّعُونَكَ عَنِ الْأَهْلَةِ قُلْ هُوَ مَوْقِيتُ
لِلنَّاسِ وَالْحَجَّ وَلَئِنْ أَلْرَبِّ إِنْ تَأْتُوا
الْبَيْوتَ مِنْ طُهُورٍ هَاوَلَكُنَّ الْبَرَّ مِنْ
أَنْقَىٰ وَأَنُوْبَيْوتَ مِنْ أَبْوَابِهَا
وَأَتَّقُوَ اللَّهَ لَعْلَكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٧﴾

وَقَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَكُمْ
وَلَا تَعْتَدُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ ﴿٨﴾

وَاقْتُلُوهُمْ حَيْثُ شَفَقْتُمُوهُمْ وَآخِرُ جُوْهُرِهِمْ مِنْ حَيْثُ
آخِرُ جُوْهُرِهِمْ وَالْفِتْنَةُ أَشَدُّ مِنَ القَتْلِ وَلَا نُقْتِلُوهُمْ
عِنْدَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ حَتَّىٰ يُقْتِلُوكُمْ فِيهِ فَإِنْ
قُتِلُوكُمْ فَاقْتُلُوهُمْ كَذَلِكَ جَزَاءُ الْكُفَّارِينَ ﴿٩﴾

(1) Haramun cin dūkiyar mutāne da zālunci. An hada wannan āyā da ta gabāninta, ta azumi, dōmin hadin hana ci da ya gama su. Sāduwa da mahukunta da dūkiya, shi ne rashawa, Allah Yā la'ani mai bāyar da ita da mai karbarta.

(2) Shiga Musulunci yarda ne da barin al'ādu da hukunce-hukuncen Jāhiliyya, sabōda haka ake sāmun tambayōyi da yawa daga sābon Musulmi kāfin ya kammala da canza tsōfaffin al'ādunsa da sābabbi. Allah Yā yi tarbiyar Sahabban Annabi a cikin rāyuwar Annabi, bāyan saukar wahayi.

(3) An umurci Musulmi da tsare kansu da yāķi ga duk wanda ya yāķe su, a kō'ina yake. Sai dai an hana su tsōkanar wasu, kuma an hana su su yi yāķi a cikin Hurumin Makka sai fa idan an fāda su da yāķi a cikinsa.

192. Sa'an nan idan sun hanu, to, lalle Allah Mai gāfara ne, Mai jin kai.

193. Kuma ku yāke⁽¹⁾ su har ya zama wata fitina bā zā ta kasance ba, kuma addini ya zama na Allah. Sa'an nan idan sun hanu, to, bābu tsōkana fāce a kan azzālumai.

194. Watan alfarma da wani watan alfarma – alfarmōmi māsu dūkar jūna ne. Sabōda haka wanda ya yi tsōkana a kanku, sai ku yi tsokana a kansa, da misālin abin da ya yi tsōkana a kanku. Kuma ku bi Allah da taķawa. Kuma ku sani cēwa lalle ne, Allah Yana tāre da māsu taķawa.

195. Kuma ku ciyar⁽²⁾ a cikin hanyar Allah. Kuma kada ku jefa kanku da hannayenku, zuwa ga halaka. Kuma ku kyautata; lalle ne, Allah Yana son māsu kyautatāwa.

196. Kuma ku cika⁽³⁾ hajji da umra dōmin Allah. To, idan an kange ku, to, ku bāyar da abin da ya sauķa ka na hadaya. Kuma kada ku aske kāwunanku, sai hadaya ta kai wurinta. To, wanda ya kasance

فَإِنْ أَنْتَ هُوَ فَإِنَّ اللَّهَ عَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١٦﴾

وَقَاتِلُوهُمْ حَتَّىٰ لَا تَكُونَ فِتْنَةٌ وَّيَكُونَ الَّذِينُ لَهُ
فِي إِنْتَهَىٰ أَفَلَا عَدُوَنَ إِلَّا عَلَى الظَّالِمِينَ ﴿١٧﴾

الْأَشْهُرُ الْحَرَامُ يَا شَهْرُ الْحَرَامِ وَالْأَحْرَمُ مُقْصَاصٌ
فَمَنِ اغْتَدَىٰ عَلَيْكُمْ فَاغْتَدُوا عَلَيْهِ بِمِثْلِ
مَا اعْتَدَىٰ عَلَيْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْمَمُوا أَنَّ اللَّهَ
مَعَ الْمُتَّقِينَ ﴿١٨﴾

وَأَنْفَقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا تُنْقُضُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى
الثَّقْلَكَةِ وَأَحْسِنُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ﴿١٩﴾

وَأَتَمُوا الْحِجَّةَ وَالْعُمَرَةَ لِلَّهِ فَإِنَّ أَخْصَرَ قُرْبَانًا
أَسْتَيْسِرَ مِنَ الْهَدْيِ وَلَا حَنَقْلُوْرُ وَسُكُونٌ حَتَّىٰ يَلْعَبَ
الْهَدْيُ هَلْلَهُ وَفَنَ كَانَ مِنْكُمْ مُرِيضًا أَوْ يَهُدِي إِذَىٰ مِنْ
رَأْسِهِ فَقَدْ يَهُدِي مِنْ صِيَامٍ أَوْ صَدَقَةً أَوْ نُسُكٍ فَإِذَا

(1) An umurci Musulmi da tsōkana ga kāfirān da suke nūna musu kiyayya bayyane, dōmin su hana su yin addininsu da kyau, kamar yadda Allah Ya umurce su, suna fitinar su da wahalōli. Kuma kada ku bar su, su labē da wani watan alfarma kō hurumi, duk yadda hāli ya yi, a yi haka nan, alfarmōmi nā da kisāsi.

(2) Bā a iya yāki sai da abinci, kuma bā kōwa ke iya zuwa yāki ba, kamar yadda yake bā kowa yake da abinci ba. Sabōda haka sai a ciyar da dūkiya, a tāra ta dōmin dāukaka kalmar Allah. Rashin bāyar da ita, to, halaka kai ne.

(3) Hukunce-hukuncen hajji a cikin fitina kō a cikin rashin lāfiya, idan sun auku a bāyan harama, da hukuncin wanda ya ji dāfi da umra sa'an nan ya yi hajji, kō kuma ya hadā su a cikin harama guda, watau kīrāni, hukuncinsu daya.

majinyaci daga cikinku, kō kuwa akwai wata cūta daga kansa (ya yi aski) sai fansa (fidiya) daga azumi ko kuwa sadaka ko kuwa yanka. To, idan kuna cikin aminci, to, wanda ya ji dādi da umra zuwa haji, sai ya biya abin da ya sauķaka daga hadaya, sa'an nan wanda bai sāmu ba, sai azumin yini uku a cikin haji da bakwai idan kun kōma, wadancan göma ne cikakku. Wancan yana ga wanda iyālinsa ba su kasance mazaunan Masallāci Tsararre ba. Kuma ku bi Allah da taķawa. Kuma ku sani cewa Allah Mai tsananin uķuba ne.

197. Hajji watanni ne sanannu. To, wanda ya yi niyyar hajji⁽¹⁾ a cikinsu, to, bābu jīmā'i, kuma bābu fāsiķanci, kuma bābu jāyayya a cikin hajji. Kuma abin da kuka aikata daga alhēri, Allah Ya san shi. Kuma ku yi guzuri. To, mafi alhērin guzuri yin taķawa. Kuma ku bi Ni da taķawa, ya ma'abuta hankula.

198. Bābu laifi a kanku ga ku nēmi falala daga Ubangijinku. Sa'an nan idan kun malālo daga Arafāt, sai ku yi ta ambatar Allah a wurin Mash'aril Harāmi, kuma ku tuna Shi kamar shiriyar da Ya yi muku, kuma lalle ne kun kasance, a gabāninsa, haķīka, daga batattu.

199. Sa'an nan kuma ku malālo daga inda mutāne suke malālōwa. Kuma ku nēmi gāfara ga Allah. Lalle Allah Mai gāfara ne, Mai jin kai.

أَمْنِتُمْ فَنِ تَمَسَّ بِالْعُمْرَةِ إِلَى الْحَجَّ فَمَا أَسْتَيْسَرَ
مِنَ الْهَدِيِّ فَمَنْ لَوْجَدَ فَصِيَامُ ثَلَاثَةِ أَيَّارٍ فِي
الْحَجَّ وَسَبْعَةٌ إِذَا رَجَعْتُمْ تِلْكَ عَشَرَةً كَامِلَةً ذَلِكَ
لِمَنْ لَمْ يَكُنْ أَهْلُهُ حَاضِرٍ الْمَسْجِدُ الْحَرَامُ
وَأَنْقُوَ اللَّهَ وَأَعْلَمُو أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿١٦﴾

الْحَجُّ أَشْهُرٌ مَعْلُومٌ فَمَنْ فَرَضَ
فِيهِنَّ الْحَجَّ فَلَا رَفَثَ وَلَا فُسُوقَ
وَلَا جَدَالٌ فِي الْحَجَّ وَمَا تَفَعَّلُوا مِنْ
خَيْرٍ يَعْلَمُهُ اللَّهُ وَتَرَوْدُوا فِيَابَ حَيَّرَ
أَزَادَ الْشَّقْوَى وَأَئْقَوْنَ يَتَأْفِلُ الْأَلَبَبِ ﴿١٧﴾

لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَبْتَغُوا فَضْلًا
مِنْ رَبِّكُمْ فِيذَا أَفْضَلْتُمْ مِنْ عَرَفَتِ
فَإِذَا ذَكَرُوا اللَّهَ عِنْدَ الْمَسْعَرِ الْحَرَامِ
وَأَذَكَرُوهُ كَمَا هَدَنَا لَكُمْ وَإِنْ كُنْتُمْ
مِنْ قَبْلِهِ لِمَنِ الْضَّالِّينَ ﴿١٨﴾

ثُمَّ أَفْيَضُوا مِنْ حَيْثُ أَفَاضَ النَّاسُ
وَأَسْتَغْفِرُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١٩﴾

(1) Bayānin abūbuwan da aka hana a cikin hajji da wadanda ake son a yi.

200. To, idan kun kāre ayyukan hajji, sai ku ambaci Allah kamar ambatarku ga ubanninku, kō kuwa mafī tsanani ga ambato. To, daga cikin mutāne akwai wanda yake cēwa: "Ya Ubangjinmu! Ka bā mu a cikin dūniya!" Kuma bā ya da wani rabo a cikin Lāhira.

201. Kuma daga gare su akwai wanda yake cēwa: "Yā Ubangjinmu! Ka bā mu mai kyau a cikin dūniya da mai kyau a cikin Lāhira, kuma Ka tsare mana azābar Wuta!"

202. Wadannan suna da rabo daga abin da suka sanā'anta; kuma Allah Mai gaggāwar sakamako da yawa ne.

203. Kuma ku ambaci Allah a cikin kwanuka kidayayyu.⁽¹⁾ To, wanda ya yi gaggawa a cikin kwana biyu, to, bābu laifi a kansa, kuma wanda ya jinkirta, to, bābu laifi a kansa, ga wanda ya yi taķawa. Kuma ku bi Allah da taķawa, kuma ku sani cewa lalle ne kū, zuwa gare Shi ake tārā ku.

204. Kuma akwai daga mutāne⁽²⁾ wanda maganarsa tana bā ka sha'awa a cikin rāyuwar dūniya, alhāli yanā shaidar da Allah a kan abin da yake cikin zuciyarsa, kuma shi mai tsananin husūma ne.

فَإِذَا فَضَيْتُمْ مَنِيسَكُمْ فَاذْكُرُوا اللَّهَ
كَذْكُرْ كُفَّرَةَ آبَاءَكُمْ أَوْ أَشَدَّ ذَكْرًا
فَمَنْ أَنَّاسٌ مَنْ يَقُولُ رَبَّنَا إِنَّا فِي
الَّذِينَ أَوْمَالَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ خَلْقِهِ ﴿٦﴾

وَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ رَبَّنَا إِنَّا فِي
الَّذِينَ أَحَسَنَهُ وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةٌ
وَقَاتَعَهُمْ عَذَابَ النَّارِ ﴿٧﴾

أُولَئِكَ لَهُمْ نَصِيبٌ مِمَّا كَسَبُوا
وَاللَّهُ سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿٨﴾

* وَادْكُرُوا اللَّهَ فِي أَيَّامٍ مَعْدُودَاتٍ
فَمَنْ تَعْجَلَ فِي يَوْمَيْنِ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ
وَمَنْ تَأَخَّرَ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ لِمَنْ أَتَقَى
وَأَتَقُوا اللَّهَ وَأَعْلَمُوا أَنَّكُمْ إِلَيْهِ
تُحْشَرُونَ ﴿٩﴾

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يُعْجِبُهُ فَوَلَهُ فِي
الْحَيَاةِ الْأُذْنِيَا وَيُشَهِّدُ اللَّهَ عَلَى مَا فِي
قَلْبِهِ وَهُوَ أَلَدُ الْخَصَامِ ﴿١٠﴾

(1) Bayānin kabbarōri, bāyan sallōlin farillai gōma sha biyar, anā fārawa da sallar azahar ta ranar salsa a kāre da sallar asuba ta rāna ta huđu daga rānar salsa. Kwānukan Mina uku ne daga rānar salsa, sai ga wanda ya yi gaggawa ya fita daga Mina bāyan fitar rānar nan kuma gabānīn fāduwar rāna.

(2) Bayānin munāfuki da hālayensa, a cikin jama'a, a san shi, dōmin kada a dōgara a kansa. Haka mutumin kirki shi ma anā son a san shi dōmin a dōgara da shi kamar yadda ya yi bayāninsa.

205. Kuma idan ya jüya sai ya yi gaggawa a cikin kasa dōmin ya yi barna a cikinta, kuma ya halaka shūka da 'ya'yan dabbōbi. Kuma Allah bā Ya son barna.

206. Kuma idan an ce masa: "Ka ji tsōron Allah," sai girman kai da yin zunubi ya dauke shi. To abin da yake mai isarsa Jahannama ce. Kuma haķika, shimfiđa tā munana.

207. Kuma akwai daga mutāne⁽¹⁾ wanda yake sayar da ransa, dōmin nēman yardar Allah: Kuma Allah Mai tausayi ga bāyi ne.

208. Yā ku wadanda suka yi īmāni! Ku shiga cikin Musulunci gabā daya; kuma kada ku bi zambi-yōyin Shaidan; lalle ne shī a gare ku makiyi ne, bayyananne.

209. To, idan kun karkace daga bayan hujjōji bayyanannu sun zo muku, to, ku sani cēwa lalle ne Allah, Mabuwāyi ne, Mai hikima.

210. Shin, suna jira, fāce dai Allah Ya je musu a cikin wasu inuwōyi na gurgije, da malā'iku, kuma an hukunta al'amarin? Kuma zuwa ga Allah al'amurra ake mayar da su.

211. Ka tambayi Bani Isrā'il, da yawa Muka bā su daga āyōyi bayyanannu. Kuma wanda ya mu-sanya ni'imar Allah daga bāyan tā je masa, to, lalle ne Allah Mai tsananin uķuba ne.

وَإِذَا تَوَلَّ سَعَى فِي الْأَرْضِ لِيُفْسِدَ فِيهَا
وَيَهْمِلُكَ الْحَرْثَ وَالنَّسْلَ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ
الْفَسَادَ ﴿٥٦﴾

وَإِذَا قِيلَ لَهُ أَنْقَلَ اللَّهُ أَخْدَنَهُ الْعَرَزَةُ
بِالْإِيمَانِ فَحَسِبَهُ رَجَهَنَهُ وَلَيَسَ
الْمَهَادُ ﴿٥٧﴾

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَشْرِي نَفْسَهُ أَبْتَغِيَةً
مَرْضَاتِ اللَّهِ وَاللَّهُ رَءُوفٌ بِالْعِبَادِ ﴿٥٨﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ إِذَا مَنَّوا أَذْهَلُوا فَ
السَّلْمَ كَآفَةً وَلَا تَتَبَعُوا حُطُوطَنَا
الشَّيْطَنُ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ ﴿٥٩﴾
فَإِنَّ رَّبَّكُمْ مَنْ بَعْدَ مَا جَاءَ ثُمَّ كُمْ أَبْيَثُ
فَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٦٠﴾

هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا أَنْ يَأْتِيَهُمُ اللَّهُ فِي ظُلْلَىٰ
مِنَ الْغَمَاءِ وَالْمَلَائِكَةُ وَقُضِيَ الْأَمْرُ
وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ ﴿٦١﴾

سَلَّمَ بْنَيَ إِسْرَائِيلَ كُفَّارٌ أَيْنَاهُمْ مِّنْهُمْ بَيْتَنَا
وَمَنْ يُبَدِّلُ نِعْمَةَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُ
فَإِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٦٢﴾

(1) Bayānin mümini sōsai a cikin Musulmi da halayensa, a san shi dōmin a dōgara a kansa.

212. An kawata rāyuwar dūniya ga wadanda suka kāfirta, kuma suna izgili daga wadanda suka yi īmāni, alhāli wadanda suka yi taka-wa suna bisa gare su, a Rānar Kiyāma. Kuma Allah Yana arzūta wanda Yake so, bā da lissāfi ba.

213. Mutāne sun kasance al'umma guda. Sai Allah Ya aiki annabāwa suna māsu bāyar da bishāra kuma māsu gargadi; kuma Ya saukar da Littāfi da gaskiya tāre da su dōmin (Littāfin) ya yi hukunci a tsakānin mutānen, a cikin abin da suka sābā wa jūna a cikinsa; kuma bābu wanda ya sābā, a cikinsa, fāce wadanda aka bai wa shi daga bāyan hujjōji bayyanannu sun je musu, dōmin zālunci a tsakāninsu. Sai Allah Ya shiyar da wadanda suka yi īmani ga abin da suka sābā a cikinsa daga gaskiya da iznīnSa. Kuma Allah Yana shiryar da wanda Yake so, zuwa ga hanya madaidaiciya.

214. Ko kuna zaton ku shiga Aljanna, kuma tun misālin wadanda suka shige daga gabāninku bai zo muku ba? Wahalōli da cūta sun shāfe su, kuma aka tsōratar da su har manzonsu da wadanda suka yi īmani tāre da shi su ce: "Yaushe taimakon Allah zai zo?" To! Lalle ne, taimakon Allah yana kusa!

215. Suna tambayar ka mēne ne zā su ciyar. Ka ce: Abin da kuka ciyar daga alhēri sai ga mahaifa⁽¹⁾

رِّئَنَ لِلَّذِينَ كَفَرُوا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا وَسَخَرُونَ
مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ آتَقُوا فَوْهُمْ بِفُورَ
الْقِيَامَةِ وَاللَّهُ يَرَؤُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿١٧﴾

كَانَ النَّاسُ أُمَّةً وَجَدَةً فَعَثَ اللَّهُ
النَّبِيُّكُمْ بَشِّرَنَ وَمُنذِّرَنَ وَأَنْزَلَ مَعَهُمُ
الْكِتَابَ بِالْحَقِّ لِيَحُكُمَ بَيْنَ النَّاسِ فِيمَا
أَخْتَلَفُوا فِيهِ وَمَا أَخْتَلَفَ فِيهِ إِلَّا الَّذِينَ
أَوْتُوهُمْ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمْ أَبْيَنَتْ بَعْضًا
بِيَنَهُمْ فَهَدَى اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا لِمَا
أَخْتَلَفُوا فِيهِ مِنَ الْحَقِّ بِإِذْنِهِ وَاللَّهُ
يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطِ مُسْتَقِيمٍ ﴿١٨﴾

أَرْحَبْتُمُ أَنْ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ وَلَمَا يَأْتِكُمْ
مَثَلُ الَّذِينَ حَلَوْا مِنْ قَبْلِكُمْ مَسْتَهُمُ الْأَسَاءَةُ
وَالظَّرَاءُ وَرُزُلُوا حَتَّى يَقُولَ الرَّسُولُ وَالَّذِينَ
ءَامَنُوا مَعَهُ مَنِ اتَّصَرَ اللَّهُ أَلَّا إِنَّ نَصَرَ اللَّهُ
فَرِبَتْ ﴿١٩﴾

يَسْكُونَكَ مَا ذَا يُنْفِقُونَ فَلُّ مَا آنَفَقُتُمْ
مِنْ خَيْرٍ فَلَهُ الْدِيْنُ وَالْأَقْرَبُونَ وَالْيَتَمَّ

(1) Ciyan da mahaifa matalauta wājibi ne haka diya da 'ya'ya kanāna wadanda bā su da dūkiya har yāro ya balaga a kuma aurar da yārinya ta tāre a gidan mijinta. Amma

da mafi kusantar dangantaka da marāyu da matalauta da dan hanya. Kuma abin da kuka aikata daga alhēri, to, lalle ne, Allah gare shi Masani ne.

216. An wajabta⁽¹⁾ yāki a kanku, alhāli kuwa shi abin ki ne a gare ku, akwai fātar cēwa ku ki wani abu, alhāli shi ne mafi alhēri a gare ku, kuma akwai fātar cēwa kuna son wani abu alhāli kuwa shi ne mafi sharri a gare ku. Kuma Allah ne Yake sani, kuma kū ba ku sani ba.

217. Suna tambayar ka game da Watan Alfarma: yin yāki a cikinsa. Ka ce: "Yin yāki a cikinsa babban zunubi ne. Kuma hani daga han-yar Allah, da kuma kāfirci da Shi da kuma Masallaci Tsararre, da fitar da mutānensa daga gare shi, shi ne mafi girman zunubi a wurin Allah." Kuma fitina ita ce mafi girma daga kisa. Kuma bā su gushēwa suna yākinku har su mayar da ku daga barin addininku idan za su iya. Kuma wanda ya yi ridda daga gare ku ga barin addininsa har ya mutu alhāli kuwa yana kāfiri, to, wadannan ayyukansu sun bāci a cikin dūniya da Lāhira. Kuma wadannan abōkan Wuta ne, sū a cikinta madawwama ne.

وَالْمَسِكِينُ وَأَيْنَ السَّبِيلُ وَمَا قَعَلُوا مِنْ
خَيْرٍ فِي أَنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ ﴿١٦﴾

كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ وَهُوَ كُرْهَ لَكُمْ
وَعَسَى أَن تَكُرْهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ
وَعَسَى أَن تُحِبُّوا شَيْئًا وَهُوَ شَرٌّ لَكُمْ
وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْشَمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿١٧﴾

يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْأَشْهَرِ الْحَرَامِ قَاتِلٍ فِيهِ قُلْ قَاتَلٌ
فِيهِ كَبِيرٌ وَصَدُّ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ
وَكُفْرٌ بِهِ وَالْمَسْجِدُ حَرَامٌ وَإِخْرَاجُ
أَهْلِهِ مِنْهُ أَكْبَرُ عِنْدَ اللَّهِ وَالْفِتْنَةُ
أَكْبَرُ مِنَ الْقَتْلِ وَلَا يَرَوْنَ يُقْتَلُونَ كُمْ
حَتَّى يَرَدُو كُمْ عَنْ دِينِكُمْ إِنْ أَسْتَطَلُعُوا
وَمَنْ يَرْتَدِدْ مِنْ كُمْ عَنْ دِينِهِ فَمَنْ
وَهُوَ كَافِرٌ فَأَوْلَئِكَ حِيطَتْ أَعْمَالُهُمْ
فِي الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ وَأَوْلَئِكَ أَصْحَابُ
الْأَنَارِ هُمْ فِيهَا خَلِيدُونَ ﴿١٨﴾

mātar aure da bāwan mutum ciyar da su wājibi ne kō dā sunā da dūkiya. Liyāfa ga bāko har kwāna uku gwargwadon bukāta wājibi ne, sauran ciyarwa mustahabbi ce bāyan an fitar da zakka idan tā wajaba.

(1) Bayānin hukuncin yāki da wuri da lōkacin da aka hana yinsa, da dalilin yinsa.

218. Lalle ne wadanda suka yi īmāni, da wadanda suka yi hijira kuma suka yi jihādi a cikin hanyar Allah, wadannan suna fātar (sāmun) rahamar Allah, kuma Allah Mai gāfara ne, Mai jin kai.

219. Suna tambayar ka game da giya da cācā⁽¹⁾. Ka ce: “A cikinsu akwai zunubi mai girma da wasu amfānōni ga mutāne, kuma zunubinsu ne mafi girma daga amfaninsu.” Kuma suna tambayar ka mēne ne zā su ciyar; ka ce: “Abin da ya rage.”⁽²⁾ Kamar wancan ne Allah Yake bayyanawar āyōyi a gare ku: tsammāninku, kuna tunāni.

220. A cikin dūniya da Lāhira. Kuma suna tambayar ka game da marāyu.⁽³⁾ Ka ce: “Kyautatāwa gare su ne mafi alhēri, kuma idan kun hada da su (wajen abinci), to, ’ya’uwanku ne; kuma Allah Yana sanin mai bātāwa daga mai kyautatāwa. Kuma dā Allah Yā so, dā Ya tsananta muku. Lalle ne Allah Mabuwāyi ne, Mai hikima.

221. Kuma kada ku auri mātā⁽⁴⁾ mushirikai sai sun yi īmāni: Kuma lalle ne baiwa mūmina ita ce mafi

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَاجَرُوا
وَجَهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أُولَئِكَ يَرْجُونَ
رَحْمَةَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١١﴾

*يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ قُلْ فِيهِمَا
إِثْرَكَيْرٌ وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ وَإِشْمَهُمَا
أَكْبَرٌ مِنْ نَفْعِهِمَا وَيَسْأَلُونَكَ مَاذَا
يُنْفِقُونَ قُلِ الْعَفْوُ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ
لَكُمُ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ ﴿١٢﴾

فِي الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ وَسَأَلُوكَ عَنِ الْيَتَامَىٰ
قُلْ إِصْلَاحٌ لَهُمْ خَيْرٌ وَإِنْ تَحْاْظُوهُمْ
فَإِخْوَانُكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ الْمُفْسِدَ مِنْ
الْمُضْلِلِ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَأَعْنَتَكُمْ
إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿١٣﴾

وَلَا تَنْكِحُوا الْمُشْرِكَاتِ حَتَّىٰ يُؤْمِنَ
وَلَا مَأْمَةٌ مُؤْمِنَةٌ خَيْرٌ مِنْ مُشْرِكَاتٍ

(1) Bayānin hukuncin cāca da giya da ciyarwa ta alhēri. Cāca da giya harāmun ne dōmin cūtarsu tā fi amfaninsu yawa, ana hukunci da abin da ya rinjāya. Āyōyin wata sura sun bayyana haramcin.

(2) Abin da ya rage daga larūrarku da ta iyālanku da wanda ciyar da shi yake wājibi a kanku, saura shi ne afwu. Daga afwu ake sadakar tadawwu'i.

(3) Bayānin gama abinci da yāra marāyu māsu dūkiyar kansu.

(4) Bayānin irin maza da mātan wani addini da bā zā a aure su ba sai sun musulunta, watau mushirikai, banda mātan Mutānen Littāfi, sū kam anā auren ’ya’yansu tāre da kāfircinsu. Bā a auren wanda ya yi ridda daga addinin Musulunci.

alhēri daga diya kāfira, kuma kō da tā bā ku sha'awa. Kuma kada ku aurar wa maza mushirikai, sai sun yi īmāni, kuma lalle ne bāwa mūmini shi ne mafi alhēri daga da mushiriki, kuma kō da yā bā ku sha'awa, wadannan suna kira ne zuwa ga Wuta, kuma Allah Yana kira zuwa ga Aljanna da gāfara da izninSa. Kuma Yana bayyana āyōyinSa ga mutāne: tsammāninsu suna tunāwa.

222. Kuma suna tambayar ka game da haila⁽¹⁾. Ka ce: Shi cūta ne. Sabōda haka ku nīsanci māta a cikin wurin haila, kuma kada ku kusance su sai sun yi tsarki. To, idan sun yi wanka sai ku je musu daga inda Allah Ya umurce ku. Lalle ne, Allah Yana son māsu tūba, kuma Yana son māsu tsarkakēwa.

223. Mātanku gōnaki ne a gare ku, sabōda haka ku je wa gōnakkiku yadda kuka so. Kuma ku gabātar⁽²⁾ (da alhēri) sabōda kan-kku, ku bi Allah da taķawa. Kuma ku sani cēwa lalle ne kū māsu hadufwa da Shi ne. Kuma ka bāyar da bishāra ga mūminai.

وَلَوْ أَنْجَبْتُ كُلَّ مَا كُحُوا الْمُشْرِكُونَ حَتَّىٰ
يُؤْمِنُوا لَعَبْدٌ مُّؤْمِنٌ خَيْرٌ مِّنْ مُّشْرِكٍ وَلَوْ
أَغْجَبْتُ كُلَّ أُولَئِكَ يَدْعُونَ إِلَىٰ أَنَارَاتٍ
وَاللَّهُ يَدْعُوا إِلَى الْجَنَّةِ وَالْمَغْفِرَةِ بِإِذْنِهِ
وَيُبَيِّنُ أَيْتَهُ لِلنَّاسِ لَعْلَهُمْ
يَتَذَكَّرُونَ ﴿٣﴾

وَيَسْتَأْنُونَكَ عَنِ الْمَحِيطِ قُلْ هُوَ ذَي
فَأَعْتَزِلُوا النِّسَاءَ فِي الْمَحِيطِ
وَلَا تَقْرُبُوهُنَّ حَتَّىٰ يَطْهَرْنَ فَإِذَا أَطْهَرْنَ
فَأُلْوَهُنَّ مِّنْ حَيْثُ أَمْرَكُرَ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ
الْتَّوَّبِينَ وَيُحِبُّ الْمَطْهَرِينَ ﴿٤﴾

إِنَّا أَوْكَدْنَا حَرَثًا لَكُمْ فَأَتُوا حَرَثَكُمْ فَإِنَّ
شِئْتُمْ وَقَدْ مُوْلَأً لِأَقْبَسِكُمْ وَأَنْقُو اللَّهُ
وَأَعْلَمُو أَنَّكُمْ مُلَاقُوهُ وَلَيَشَرِّعَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٥﴾

(1) Bayānin hukuncin sāduwa da mātan aure a lōkacin hailarsu; watau jimā'i ya haramta a cikin haila kō bāyan haila gabānīn ta yi wanka. Kō da ta yi taimama tā yi sala duk da haka dai sai tā yi wanka sannan farjinta yake halatta ga mijinta. Amma anā iya mubāshara da rungumayya ko a cikin haila bāyan tā daura gyauto, tā rūfe cībiya zuwa gwiwa.

(2) Mutum na iya sāduwa da mātarsa yadda yake so kuma yadda ya sauķa ka a gare shi, daga gaba kō daga bāya, amma ga farji banda ga dubura. Ma'anar ku gabātar da alhēri dōmin rāyukanku, shi ne ku yi basmala ku nēmi tsari daga Shaidan sabōda 'ya'yanku. Ba a jimā'i da mace alhāli tanā barci, ana son gabātar da wāsa.

224. Kuma kada ku sanya⁽¹⁾ Allah kambu ga rantsuwōyinku dōmin kada ku yi wani alhēri, kuma ku yi taķawa, kuma ku yi wani gyara tsakānin mutāne, kuma Allah Mai jī ne, Masani.

225. Allah bā Ya kāmā ku da laifi sabōda yāsasshiya a cikin rantsuwōyinku. Kuma amma Yana kāmā ku sabōda abin da zukātan-ku⁽²⁾ suka sanā'anta. Kuma Allah Mai gāfara ne, Mai haķuri.

226. Ga wadanda suke yin rant-suwa⁽³⁾ daga mātansu akwai jinkiri watā hudu. To, idan sun kōma, to, lalle ne Allah Mai gāfara ne, Mai jin kai.

227. Kuma idan sun yi niyyar saki, to, lalle ne, Allah Mai ji ne, Masani.

228. Kuma mātā wadanda⁽⁴⁾ aka saki aurensu, suna jinkiri da kansu tsarki uku. Kuma bā ya halatta a gare su, su bōye abin da

وَلَا جَعَلُوا اللَّهَ عُرْضَةً لِأَيْمَنِكُمْ أَنْ تَبْرُؤُ
وَتَتَقَوَّا وَنُصِّبُ حُوَابِّنَ النَّاسِ
وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلَيْمٌ ﴿١٩﴾

لَا يُؤَاخِذُكُمُ اللَّهُ بِاللَّغْوِ فِي أَيْمَانِكُمْ وَلَكِنْ
يُؤَاخِذُكُمْ بِمَا كَسَبْتُ قُلُوبِكُمْ
وَاللَّهُ عَفُورٌ حَلِيمٌ ﴿٢٠﴾

لِلَّذِينَ يُؤْلُونَ مِنْ دُنْيَاهُمْ تَرْبُصُ أَزْبَعَةَ
أَشْهُرٍ فَإِنْ فَاءَ وَفِيَنَ اللَّهُ عَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٢١﴾

فَإِنْ عَرَمُوا الظَّلَاقَ فَإِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٢٢﴾

وَالْمُطْلَقُتُ يَرَبَضُنَ بِأَنْفُسِهِنَ ثَلَاثَةَ قُرُونٍ
وَلَا يَجْحُلُ لَهُنَّ أَنْ يَكْتُمُنَ مَا خَلَقَ اللَّهُ فِي

(1) Bāyanin rantsuwa da hukunce-hukuncenta. Kada ku sanya rantsuwa da Allah sababin rashin aikata wani alhēri, kō wani aikin dā'a, kō kuma sanya sulhu a tsakanin mutāne, kamar a rōķe shi ga wani abu daga cikinsu, sai ya yi rantsuwa ya ce: "Wallāhi bā zan yi ba" dōmin tsare kansa daga aikatāwar abin da aka nema gare shi. Yin irin wannan rantsuwa makarūhi ne kō haram, gwargwadon nauyin abin da aka yi ta sabōda rashin yin sa. Kambu shi ne wurin gwada harbi.

(2) Yasasshiyar rantsuwa ita ce, a wurin Mālik, rantsuwa a kan abin da mutum ke ganin sa tabbatacce ne, sai ya bayyana daga bāya akasin tunāninsa. Kamar ya ce Wallāhi bā ni da kudi, ga saninsa kuwa haka ne bā ya da su, bai sani ba ashe wani yā mutu, yā yi gādo. A Shafi'i ita ce: ā'aha Wallahi, i, Wallāhi, a cikin magana bā da nufi ba.

(3) Hukuncin īlā'i, watau rantsuwa a kan barin tākin matarsa dōmin ya wahalar da ita, a jira shi wata hudu, idan yā ki kōmāwa a sake ta daga gare shi.

(4) Bayānin iddar saki da hukunce-hukuncen da suka rātayu da ita iddar tsarki uku ga mātar aure diya, baiwa tsarki biyu. Kwarkawara tsarki guda. Istibrā'in zina kō kuskure kamar idda yake.

Allah Ya halitta a cikin mahai-funsu, idan sun kasance suna yin īmāni da Allah da Rānar Lāhira. Kuma mazan aurensu su ne mafiya hakki ga mayar da su a cikin wan-can, idan sun yi nufin gyārawa. Kuma sū mātan suna da kamar abin da yake a kansu, yadda aka sani. Kuma maza suna da wata daraja a kansu (su mātan). Kuma Allah Mabuwāyi ne, Mai hikima.

229. Saki sau biyu⁽¹⁾ yake, sai a riķa da alhēri, ko kuwa a sallama bisa kyautatāwa. Kuma ba ya halatta a gare ku (maza) ku karbe wani abu daga abin da kuka bā su, fāce fa idan su (ma'auran) na tsōron bā zā su tsayar da iyākōkin Allah ba. Idan kun (danginsu) ji tsōron bā zā su tsayar da iyākōkin Allah ba, to, bābu laifi a kansu a cikin abin da ta yi fansa da shi. Wadancan iyākōkin Allah ne, sabōda haka kada ku fētare su. Kuma wanda ya fētare iyākōkin Allah, to wadannan su ne azzālumai.

230. Sa'an nan idan ya sake ta (na uku), to, bā ta halatta a gare shi, daga bāya, sai tā yi jima'i da wani miji, waninsa. Sa'an nan idan (sābon mijin, watau na biyu) ya sake ta, to, bābu laifi a kansu ga su kōma wa (auren) jūna, idan sun (mijin farko da matar) yi zaton cēwa zā su tsayar da iyākōkin Allah, kuma

أَرْحَامِهِنَّ إِن كُنْتُمْ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ
وَبِعُولَتِهِنَّ أَحَقُّ بِرَدَّهُنَّ فِي ذَلِكَ إِنَّ أَرَادُوا
إِصْلَاحًا وَلَهُنَّ مِثْلُ الدِّيْنِ عَلَيْهِنَّ بِالْمَعْرُوفِ
وَلِلرِّجَالِ عَلَيْهِنَّ دَرَجَةٌ وَاللَّهُ عَزِيزٌ
حَكِيمٌ

أَطْلَقَ اللَّهُ مَرْبَكَنْ فِي أَمْسَاكِكُ بِمَعْرُوفِ أَوْ تَشْرِيفِ
بِإِحْسَانٍ وَلَا يَحْلُّ لِكُمْ أَنْ تَأْخُذُوا مِمَّا
ءَاتَيْتُمُوهُنَّ شَيْئًا إِلَّا أَنْ يَخَافَ الْأَيْقُومَا
حُدُودَ اللَّهِ فَإِنْ خَفْتُمُ الْأَيْقِيمَ حَدُودَ اللَّهِ
فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا فِيمَا افْتَدَتْ بِهِ تِلْكَ حُدُودُ
اللَّهِ فَلَا تَعْتَدُوهَا وَمَنْ يَسْعَدْ حُدُودَ اللَّهِ فَأُولَئِكَ
هُمُ الظَّالِمُونَ

فَإِنْ طَلَقَهَا فَلَا تَحْلِلُ لَهُ مِنْ بَعْدِ حَنِّيْتِكَ رَوْجَا
غَيْرَهُ فَإِنْ طَلَقَهَا فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا أَنْ
يَرْجِعُوكُمْ إِنْ ظَنَّ أَنْ يُقِيمَ حَدُودَ اللَّهِ
وَتِلْكَ حُدُودَ اللَّهِ يُبَيِّنُهَا الْقَوْمُ يَعْلَمُونَ

(1) Sakin aure da hukunce-hukuncen da suka rātayu da shi. Wanda ya saki matarsa sau daya ko sau biyu, yanā iya mayar da ita kō dā ba ta so ba matukar ba ta kāre idda ba. Wanda ya yi saki uku, bā ya iya kōma aurenta, sai tā yi jima'i da wani sābon miji a cikin aure sahihi. Sakin bāwa biyu ne.

wadancan dōkōkin Allah ne, Yana bayyana su ga mutāne wadanda suke sani.

231. Kuma idan kun saki māta, sa'ān nan suka isa ga ajalinsu (iddarsu), sai ku riķe su da alhēri ko ku sallame su da alhēri, kuma kada ku riķe su a kan cūtarwa dōmin ku yi zalunci (ta tsawaita idda). Kuma wanda ya aikata wangan, to, haķīķa, yā zālunci kansa. Kuma kada ku riķi āyōyin Allah da izgili. Kuma ku tuna ni'imar Allah da abin da Ya saukar a kanku na Littāfi da hikima. Yana yi muku wa'azi da shi. Kuma ku bi Allah da taķawa, kuma ku sani cewa lalle ne Allah ga dukan kōme Masani ne.

232. Kuma idan kuka saki mata, har suka isa ga ajalinsu (iddarsu), to, kada ku (waliyyansu) hana su, su auri mazansu (da suka sake su) idan sun yarda da jūna a tsakāninsu (tsōhon miji da tsōhuwar māta) da alhēri. Wangan ana yin wa'azi da shi ga wanda ya kasance daga gare ku yana īmāni da Allah da Rānar Lāhira. Wangan ne mafi mutunci a gare ku, kuma mafi tsarki. Kuma Allah Yana sani, kuma kū ba ku sani ba.

233. Kuma māsu haifuwa (sakkaku)⁽¹⁾ suna shāyar da abin haifuwarsu shēkara biyu cikakku ga wanda ya yi nufin ya cika shāyarwa. Kuma ciyar da su da tufātar

وَإِذَا طَلَقْتُمُ النِّسَاءَ فَلَعْنَ أَجَلَهُنَّ
فَأَمْسِكُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ أَوْ سَرِحُوهُنَّ
بِمَعْرُوفٍ وَلَا تُنْسِكُوهُنَّ ضَرَارًا تُعَذِّبُهُنَّ
وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهُ وَلَا تَسْخِذُوا
عَلَيْتُ اللَّهَ هُرُزًا وَأَذْكُرْ وَأَنْعَمْ اللَّهُ عَلَيْكُمْ
وَمَا أَنْزَلَ عَلَيْكُمْ مِنَ الْكِتَابِ وَالْحِكْمَةُ يَعْظِمُ
بِهِ وَأَنَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ شَيْءًا عَلَيْمٌ^{٦١}

وَإِذَا طَلَقْتُمُ النِّسَاءَ فَلَعْنَ أَجَلَهُنَّ فَلَا
تَغْضِلُوهُنَّ أَنْ يَتَكَبَّرْنَ أَزْوَاجَهُنَّ إِذَا تَرَضُوا
بِنَهْمَ بِالْمَعْرُوفِ ذَلِكَ يُوَعِّظِهِمْ مَنْ كَانَ مِنْكُمْ
يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمَ الْآخِرِ ذَلِكُ أَزْكِ لَكُمْ
وَأَظْهِرُوا اللَّهَ يَعْلَمُ وَأَنْشِرُ لَا تَعْلَمُونَ^{٦٢}

*وَالْوَلَادُتُ يُرْضَعُنَّ أَوْلَادُهُنَّ حَوْلَيْنِ كَامِلَيْنِ
لِمَنْ أَرَادَ أَنْ يُتَمَّرَ الرَّضَاعَةُ وَعَلَى الْمَوْلُودِ لَهُ
رِزْقُهُنَّ وَكَسْنُهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ لَا تُكَفَّ

(1) Bayānin shāyar da māma ga jinjirin da ubansa ya saki uwarsa a lōkacin shāyarwa ko kuma ta haife shi bāyan sakin yā auku.

da su yana a kan wanda aka haifar masa, da alhēri. Bā a kallafā wa rai fāce iyāwarsa. Bā a cūtar da uwa game da danta, kuma bā a cūtar da uba game da dansa, kuma a kan magāji akwai misālin wancan. To, idan suka yi nufin yāye, a kan yaridatayya daga gare su, da shāwтар jūna, to, bābu laifi a kansu. Kuma idan kun yi nufin ku bāyar da diyanku shāyarwa, to, bābu laifi a kanku, idan kun mīka abin da kuka zo da shi bisa al'āda. Kuma ku bi Allah da taķawa. Kuma ku sani cēwa lalle ne Allah, ga abin da kuke aikatawa, Mai gani ne.

234. Kuma wadanda suke mutuwa⁽¹⁾ daga gare ku suna barin mātan aure, mātan suna jinkiri da kansu wata hudu da kwāna goma. To, idan sun isa ga ajalinsu, to, bābu laifi a kanku a cikin abin da suka aikata game da kansu ga al'āda. Kuma Allah ga abin da kuke aikatawa Masani ne.

235. Kuma bābu laifi a kanku a cikin abin da kuka gitta⁽²⁾ da shi daga nēman auren mātā ko kuwa kuka bōye a cikin zukatanku. Allah Ya san cēwa lalle ne ku, za ku ambata musu (shi). Kuma amma kada ku yi wa jūna alkawari da shi a bōye, fāce dai ku fadī magana sananniya. Kuma kada ku fulla

نَفْسٌ إِلَّا وُسِّعَهَا لِأَضَارَّ وَالدَّهُ بِوَلَدِهَا
وَلَا مَوْلُودٌ لَهُ بِوَلَدٍ وَعَلَى الْوَارِثِ مِثْلُ ذَلِكُ
فَإِنْ أَرَادَ فِصَالًا عَنْ تَرَاضٍ مِنْهُمَا وَتَشَافِرٌ
فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا وَإِنْ أَرَدْتُمْ أَنْ تَشَرِّضُوهُ
أَوْ لَدَكُمْ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِذَا سَلَمْتُمْ
مَا آتَيْتُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَأَنْقُوا اللَّهُ وَاعْمَلُوهُ
أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

وَالَّذِينَ يُتَوَفَّونَ مِنْكُمْ وَيَذْرُونَ أَزْوَاجَهُنَّ بَصِيرَ
بِأَنفُسِهِنَّ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَعَشْرًا فَإِذَا بَلَغُنَّ
أَجْلَهُنَّ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا فَعَلْتُمْ فِي
أَنفُسِهِنَّ بِالْمَعْرُوفِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَعْمَلُونَ حَيْرٌ

وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا عَرَضْتُمْ بِهِ مِنْ
خُطْبَةِ النِّسَاءِ أَوْ أَكْتَنَتُمْ فِي أَنفُسِكُمْ عِلْمًا
أَنَّهُ أَنْكُوسَتَهُ كُرُونِيهِنَّ وَلَكِنْ
لَا تُوَاعِدُوهُنَّ سِرًا إِلَّا أَنْ تَقُولُوا قَوْلًا
مَعْرُوفًا وَلَا تَعْرِمُوا عُقْدَةَ أَنْتُكُمْ حَتَّىٰ

(1) Bayānin iddar mutuwar maza; mace diya za ta zauna wata hudu da kwana gōma. Baiwa mātar aure tanā a kan rabi. Wadda ke shakkar ciki sai ta zauna sai shakka tā dēbe. Ana takaba watau mai iddar mutuwa ta nisanci kawa kōwace iri ce, sai tā kāre idda.

(2) Bayānin hukuncin nēman auren mace a cikin iddarta. An hana sai dai da bananci, kamar ya ce mata, "Ina zan sāmi kamarki?"

niyyar daurin auren sai littāfin (idda) ya kai ga ajalinsa. Kuma ku sani cēwa lalle ne, Allah Yana sanin abin da yake cikin zukatanku, sabōda haka ku ji tsōronSa. Kuma ku sani cewa Allah Mai gāfara ne, Mai haķuri.

236. Kuma bābu laifi⁽¹⁾ a kanku idan kun saki mātā, matuķar ba ku shāfe su ba, kuma ba ku yanka musu sadāki ba. Kuma ku bā su kyautar dādadāwa, a kan mawadāci gwargwadonsa, kuma a kan maķuntaci gwargwadonsa; dōmin dādadarwa, da alhēri, wājibi ne a kan māsu kyautatāwa.

237. Kuma idan kuka sake su daga gabānin ku shāfe su, alhāli kuwa⁽²⁾ kun yanka musu sadāki, to, rabin abin da kuka yanka fāce idan sun yāfe, kō wanda daurin auren yake ga hannunsa ya yāfe. Kuma ku yāfe din ne mafi kusa da taķawa. Kuma kada ku manta da falala a tsakāninku. Lalle ne Allah ga abin da kuke aikatāwa Mai gani ne.

238. Ku tsare⁽³⁾ lōkatai a kan sallōli da salla mafisiya. Kuma ku tsayu kuna māsu kankān da kai ga Allah.

(1) Bayānin sadākin wadda aka saki gabānin shāfa da yanka sadaki, watau mijin ya saki tun bai sādu da ita ba kuma bai yanka sadāki ba. Bābu sadāki gare ta sai kyautar dādadāwa kawai.

(2) Bayānin sadākin wadda aka yanka wa sadāki amma kuma aka sake ta gabānin shāfa, to, ita tanā da rabin sadākinta, sai idan tā zauna a dākinsa shēkara guda cikakkiya, to, sai a biya ta dukan sadākinta.

(3) Bayānin hukuncin tsare lōkatan salla a cikin kōwane hāli: aminci ko tsōro, da bāyar da salla yadda hāli ya bāyar duka; tsaye kō da tafiya kō gudāne. Hikimar sanya wannan hukunci a tsakānin hukunce-hukuncen aure, dōmin farkarwa a kan muhimman-cin salla, dōmin kada mu'āmala ta shagaltar da Musulmi daga gare ta.

يَتَلْعَبُ الْكِتَابُ أَجْلَهُ، وَأَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ
مَا فِي أَنفُسِكُمْ فَأَخْذُرُوهُ وَأَعْلَمُوا
أَنَّ اللَّهَ عَفُورٌ حَلِيمٌ ﴿١٩﴾

لَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِنْ طَلَقْتُمُ النِّسَاءَ مَا لَمْ
تَسْسُوْهُنَّ أَوْ قَرِضُوهُنَّ فَرِصَّةً
وَمَتَّعُوهُنَّ عَلَى الْمُوْسِعِ قَدْرَهُ، وَعَلَى
الْمُقْتَرِقَدْرَهُ دَمْعًا بِالْمَعْرُوفِ حَقَّا عَلَى
الْمُحْسِنِينَ ﴿٢٠﴾

وَإِنْ طَلَقْتُمُوهُنَّ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَمْسُوهُنَّ وَقَدْ
فَرِضْتُمْ لَهُنَّ فَرِصَّةً فَصَصَّفْ مَا فَرَصَّتُمْ
إِلَّا أَنْ يَعْلَمُونَ أَوْ يَعْلَمُو اللَّهُ يَسِّدِدُهُ عُقْدَهُ
أَنْكَحْ وَأَنْ تَعْفُوْ أَقْرَبُ لِلتَّغْوِيَةِ وَلَا تَنْسَوْ
الْفَضْلَ بَيْنَكُمْ إِنَّ اللَّهَ يَمْأَلُ عَمَلَوْتُمْ
بَصِيرٌ ﴿٢١﴾

حَفِظُوا عَلَى الصَّلَواتِ وَالصَّلَاةِ
الْوَسْطَى وَقُومُوا اللَّهَ قَنْتَنِينَ ﴿٢٢﴾

239. To, idan kun ji tsōro, to (ku dai yi salla gwargwadon hali) da tafiya kasa kō kuwa a kan dabbobi. Sa'an nan idan kun amince, sai ku ambaci Allah, kamar yadda Ya nūna muku abin da ba ku kasance kuna sani ba.

240. Kuma wadanda suke mutuwa⁽¹⁾ daga gare ku, alhāli suna barin mātan aure, wasiyya ga mātan aurensu da dādadāwa zuwa ga shekara guda bābu fitarwa, to, idan sun fita, to, bābu laifī a kanku a cikin abin da suka aikata game da kansu daga abin da aka sani, kuma Allah Mabuwayi ne, Mai hikima.

241. Kuma wadanda aka saki suna da dādadāwa gwargwadon hāli, wajabce a kan māsu taķawa⁽²⁾.

242. Kamar wancan ne Allah Yake bayyana muku āyōyinSa: tsammāninku, kuna hankalta.

243. Shin, ba ka gani ba, zuwa ga wadanda suka fita⁽³⁾ daga gidājensu, alhāli kuwa sū dubbai ne, dōmin

فَإِنْ خَفْتُمْ فِرَحًا لَا أَوْرُكْبَانًا فَإِذَا
أَمْسَتُمْ فَادْكُرُوا اللَّهَ كَمَا عَلَمْتُمْ
مَا لَمْ تَكُونُوا تَعْلَمُونَ ﴿١٦﴾

وَالَّذِينَ يُتَوَقَّنُ مِنْكُمْ وَيَذْرُونَ
أَزْوَاجًا وَصَيَّةً لَا زَوَاجُهُمْ مَتَّعًا إِلَى الْحَوْلِ
غَيْرَ إِخْرَاجٍ فَإِنْ خَرَجُنَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ
فِي مَا فَعَلْنَ فِي أَنفُسِهِنَّ مِنْ مَعْرُوفٍ
وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿١٧﴾

وَالْمُطَلَّقُتِ مَتَّعٌ بِالْمَعْرُوفِ حَقَّا عَلَيْهِ
الْمُتَّقِينَ ﴿١٨﴾
كَذَلِكَ يُتَبَّعُ اللَّهُ لَكُمْ أَيْمَانُهُ
لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿١٩﴾

*أَلَّمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ خَرَجُوا مِنْ دِيَرِهِنْ

(1) Al'āda idan ba ta sābā wa rukunin shari'a ba, bā a hana ta, sai dai bābu tilastāwa ga yinta. A zamanin Jāhiliyya mātā suna iddar mutuwar mazansu shēkara guda. Wanda ya yi wasiyyar kada matarsa ta fita daga dākinta har shēkara, ana karbar masa, sai dai bābu tilas a gare ta da ta zauna, dōmin an shāfe hukuncin iddar shēkara ta al'ādar Jāhiliyya.

(2) Bayānin hukuncin dādadāwa ga mātan da aka saki bāyan an yi zaman aure da su. Tamattu'i gare su wājibi ne a kan mazansu, gwargwadon hāli.

(3) Wasu mutāne ne daga cikin Bani Isrā'il, annōba tā auku a kansu, sai suka fita daga gidājensu dōmin gudun mutuwa, sū dubū hudu kō takwas kō wanin wannan adadi, sai Allah Ya ce musu; "Ku mutu," sai suka mutu kwana takwas kō hiyāka. Sa'an nan kuma Allah Ya tāyar da su dōmin Ya nūna musu cēwa gudun mutuwa, bā ya hana ta, sai abin da Ya so, shī ke aukuwa. Wannan kissa tanā amfānar da karsafa rāyuka dōmin jihādi, sabōda haka umurni da yāki ya bī ta; watau ita shimpida ce ga umurnin jihādi da fita zuwa yāki. Kuma sūrar na karantar da tattalin arziki daga nan zuwa karshenta. Watau kafa gari wajibi ne ga tattalin arziki.

tsōron mutuwa? Sai Allah Ya ce musu: "Ku mutu." Sa'an nan kuma Ya rāyar da su, lalle ne Allah, hakiķa, Ma'abūcin falala a kan mutāne ne, kuma amma mafī yawan mutāne bā su gödēwa.

244. Kuma ku yi yāki a cikin hanyar Allah, kuma ku sani cēwa lalle ne, Allah Mai jī ne, Masani.

245. Wāne ne wanda⁽¹⁾ zai bai wa Allah rance, rance mai kyau, dōmin Ya ribanya masa, ribanyāwa mai yawa? Kuma Allah Shi ne ke damkewa, kuma yana shimpidawa, kuma zuwa a gare Shi ake mayar da ku.

246. Shin, ba ka gani ba zuwa ga wasu mashāwarta⁽²⁾ daga Bani Isrā'il a daga bāyan Mūsā, a lōkacin da suka ce ga wani annabi nāsu: "Nadā mana sarki, mu yi yāki a cikin hanyar Allah." Ya ce: "Ashe, akwai tsammāninku, idan an wajabta yāki a kanku cēwa bā zā ku yi yākin ba?" Suka ce: "Kuma mēne ne a gare mu, ba zā mū yi yāki ba, a cikin hanyar Allah, alhāli kuwa, hakiķa, an fitar da mu daga gidājenmu da diyanmu?" To, a lōkacin da aka wajabta yākin a kansu, suka jūya, sai kadān daga gare su. Kuma Allah Masani ne ga azzālumai.

(1) Bāyāni ga cēwa jihādi bā ya yiwuwa sai mutāne kōwa ya bāyar da taimakonsa na dūkiya kō na ma'ana. Kuma duk wanda ya bāyar da taimako, to, rance ne ya bai wa Allah, wanda yake Shi ne Ya bāyar da asalin dūkiyar, da yawa kō kadān, kuma Mai sakamako ga wanda ya yi aiki da umurninSa da babban sakamako, bāyan an kōma zuwa gare Shi. Jihādi wājibī ne ga tattalīn arziki domin tsaro.

(2) Wannan kissa tana nūna cēwa ba a iya yin yāki sai da Sarki, shūgaba. Kuma ta fadi dalīlin da ke sanya jama'a su yi yāki; watau dōmin tsaron addini da rāyuka da nasaba da mutunci da dūkiya.

وَهُمْ أُولُوْفُ حَدَّرَ الْمَوْتَ فَقَالَ لَهُمُ اللَّهُ
مُوْتُوْا شَمَّا أَجَيَّهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَذُوْفَضِيلٍ
عَلَى النَّاسِ وَلَا كِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ
لَا يَشْكُرُونَ ﴿٦٧﴾

وَقَاتَلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَأَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ
سَمِيعٌ عَلَيْهِمْ ﴿٦٨﴾

مَنْ ذَا الَّذِي يُقْرِضُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا
فَيَضَعِفُهُ اللَّهُ أَضْعَافًا كَثِيرَةً وَاللَّهُ
يَقْبِضُ وَيَبْقِيْضُ وَإِنَّهُ تُرْجَعُونَ ﴿٦٩﴾

أَنْزَلَنَا إِلَى الْمَلَائِكَةِ إِنَّنِي إِنْزَلَهُ مِنْ
بَعْدِ مُوسَىٰ إِذْ قَاتَلُوا النَّبِيَّ لَهُمْ أَبْعَثْتَ
لَنَا مِنْكَ أَنْقُتَلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ قَالَ هَلْ
عَسَيْتُمْ إِنْ كَيْتَ عَلَيْنَاهُمْ أَلْقَاتَالُ أَلَا
تُقْتَلُوا قَاتَلُوكُمْ أَلَا نُقْتَلُ فِي
سَبِيلِ اللَّهِ وَقَدْ أُخْرِجْنَا مِنْ دِيَرِنَا
وَأَنْتَ إِنَّا فَلَمَّا كَيْتَ عَلَيْهِمْ أَلْقَاتَالُ
تَوَلَّنَا إِلَّا قَاتَلَهُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ
بِالظَّالِمِينَ ﴿٧٠﴾

247. Kuma annabinsu⁽¹⁾ ya ce musu: "Lalle ne, Allah ya nada muku 'Dālūta⁽²⁾ ya zama sarki." Suka ce: "Yāya ne sarauta zā ta kasance a gare shi, a kanmu, alhāli kuwa mū ne masi cancanta da sarauta daga gare shi, kuma ba a bā shi wata wadata ba daga dūkiya?" Ya ce: "Lalle ne, Allah Yā zābe shi a kanku, kuma Ya kāra masa yalwa a cikin ilmi da jiki. Kuma Allah Yana bāyar da mulkinSa ga wanda Yake so, kuma Allah Mawadaci ne, Masani.

248. Kuma annabinsu ya ce musu: "Lalle ne, alāmar mulkinSa ita ce akwatin⁽³⁾ nan ya zo muku, a cikinsa akwai natsuwa daga Ubangijinku da sauran kaya daga abin da Gidan Mūsā da Gidan Hārūna suka bari, malā'iku suna dāukarsa. Lalle ne a cikin wangan akwai alāma a gare ku (ta nadin 'Dālūta daga Allah ne) idan kun kasance māsu īmāni."

وَقَالَ لَهُمْ نَبِيُّهُمْ إِنَّ اللَّهَ قَدْ بَعَثَ لَكُمْ طَالُوتَ مَلِكًا أَفَأَلَوْا أَنَّ يَكُونُ لَهُ الْمُلْكُ عَلَيْنَا وَأَنْحَى أَحَقُّ بِالْمُلْكِ مِنْهُ وَلَمْ يُؤْتَ سَعَةً مِنَ الْمَالِ قَالَ إِنَّ اللَّهَ أَضْطَفَهُ عَلَيْهِ كُمْ وَزَادَهُ بَسْطَةً فِي الْعِلْمِ وَلِلْحُسْنَى وَاللَّهُ يُؤْتِ مُلْكَهُ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلَيْهِ ﴿٦﴾

وَقَالَ لَهُمْ نَبِيُّهُمْ إِنَّهُ أَيَّهُ مَلِكٌ هُوَ أَنْ يَأْتِيَكُمْ أَنَّابُوتُ فِيهِ سَكِينَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ وَبِقَيْمَةٍ مِمَّا تَرَكَ أَهْلُ مُوسَى وَأَهْلُ هَرُونَ تَخْمِلُهُ الْمَلَائِكَةُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَذِيَّةً لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿٧﴾

(1) Sūnan annabinsu Shamwīlu daga Sibt Lāwaya. A bāyan Mūsā, Yāush'u bin Nūn, sa'an nan Kālib, sa'an nan Hizkīl, sa'an nan Ilyas sa'an nan Alyasa'u, daga nan Bani Isra'il suka rasa mai jan su har Amālika diyan Amlīk bn Ād, wafanda ke zaune a Falastīn suka rinjāyi Bani Isrā'il, suka karkashe su suka kōre su daga gidājensu suka kāma 'ya'yansu, har a lōkacin da wata mace daga Sibt Lāwaya ta haifi Shamwīlu Annabi. Ya nada musu sarki 'Dālūta.

(2) Dālūta yana a cikin gidan Binyāminu dan Ya'akūbu talakāwa ne sunā dōgara a kan sanā'a. Zūriyyar Yahūza, sū ne sarākuna dōmin haka sunansu ya rinjāya a kan Bani Isra'il. Zūriyyar Lāwaya sū ne annabāwa da mālamai.

(3) 'Akwatin Natsuwa' an saukar da shi tāre da Ādam, a cikinsa akwai sūrōrin annabāwa, da gādon riķonsa ya kai ga Mūsā yanā sanya Attaura a ciki, sabōda haka aka sāmi karyayyun allunan Attaura a ciki da rawanin Harūna da wani abu daga Mannu da Salwa. A lōkacin da Amālika suka rinjāye su, sai suka karbē wannan akwāti, suka ajiye shi inda bai dāce da shi ba, har a lōkacin da malā'iku suka dāuke shi zuwa ga 'Dālūta.

249. A lōkacin da 'Dālūta ya fita⁽¹⁾ da rundunōnin, ya ce: "Lalle ne Allah Mai jarabarku ne da wani kōgi. To, wanda ya sha daga gare shi, to, ba shi daga gare ni, kuma wanda bai dandane shi ba, to, lalle ne shi, yana daga gare ni, fāce wanda ya kamfata, kamfata guda da hannunsa." Sai suka sha daga gare shi, fāce kadan daga gare su. To, a lōkacin da (Dālūta) ya fētare shi, shi da wadanda suka yi īmāni tāre da shi, (sai wadanda suka sha) suka ce: "Bābu īko a gare mu yau game da Jālūta da rundunōninsa." Wadanda suka tabbata cēwa lalle sū māsu gamuwa ne da Allah, suka ce: "Da yawa kungiya kadan ta rinjai wata kungiya mai yawa da iznin Allah, kuma Allah Yana tāre da māsu hakuri."

250. Kuma a lōkacin da suka⁽²⁾ bayyana ga Jālūta da runduno-ninsa, suka ce: "Yā Ubangijinmu! Ka zuba hakuri a kanmu, kuma Ka tabbatar da sāwayenmu, kuma Ka taimake mu a kan mutānen nan kāfirai."

251. Sai suka karya su da iznin Allah. Kuma Dāwudu ya kashe Jālūta, kuma Allah Ya bā shi mulki da hikima, kuma Ya sanar da shi daga abin da Yake so. Kuma bā

فَلَمَّا فَصَلَ طَالُوتُ بِالْجُنُودِ قَالَ
إِنَّ اللَّهَ مُبْتَلِكُمْ بِنَهْرٍ فَمَنْ شَرِبَ
مِنْهُ فَلَيَسْ مِنِّي وَمَنْ لَمْ يَطْعَمْهُ
فَإِنَّهُ مِنِّي إِلَّا مَنْ أَغْرَى فَغُرْفَةً
بِسَدْدٍ فَشَرِبُوا مِنْهُ إِلَّا قَلِيلًا مِنْهُ
فَلَمَّا جَاءَوْرَةً هُوَ وَالَّذِينَ ءَامَرُوا
مَعْهُ قَالُوا لَا طَاقَةَ لَنَا الْيَوْمَ
بِجَاهُولَتِ وَجْهُنُودِ قَالَ الَّذِينَ
يَظْلَمُونَ أَنَّهُمْ مُلَقُو اللَّهِ كَمَنْ
فِكَةٍ قَلِيلَةٍ عَلَيْنَا صَبَرَةٌ كَثِيرَةٌ
بِإِذْنِ اللَّهِ وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ ﴿٧٦﴾

وَلَمَّا بَرُزَ وَالْجَاهُولَتِ وَجْهُنُودِ قَالُوا
رَبَّنَا أَفْرِعْ عَلَيْنَا صَبَرَةً وَثَبَتَ
أَقْدَامَنَا وَانْصَرَنَا عَلَى الْقَوْمِ
الْكَافِرِينَ ﴿٧٧﴾

فَهَرَمُوهُمْ بِإِذْنِ اللَّهِ وَقَتَلَ دَاؤِدُ
جَاهُولَتِ وَهَاشِهُ اللَّهُ الْمُلَكُ
وَالْحَكِيمَةَ وَعَلَمَهُ مَتَائِشَةً وَقُلَّا

(1) Sōja na bukātar tarbiya, su sābā da wahala da kishirwa da magana mai shiryarwa. Kōgin kuwa shī ne kōgin Urdun tsakānin Urdun da Falastīn.

(2) Dāwūdu dan Āisha ya gāji annabcin Shamwīlu da mulkin 'Dālūta, shī ne ya fāra hadā su a cikin Bani Isrā'ila bāyansa sai dansa Sulaimān ya gāje shi haka nan. Yawan mutānen 'Dālūta da suka yi yāki kamar adadin mutānen Badar ne wadanda suka yi yāki tāre da Annabi, tsīra da aminci su tabbata a gare shi.

dōmin tunkudēwar Allah ga mutāne sāshensu da sāshe ba, lalle ne, dā kasa tā bāci; kuma amma Allah Ma'abūcin falala ne a kan tālikai.

252. Wadancan āyōyin Allah ne: Muna karanta su a kanka da gaskiya: Kuma lalle ne kai, haķika, kana daga manzanni.

253. Wadancan manzannin⁽¹⁾ Mun fīfīta sāshensu a kan sāshe: daga cikinsu akwai wanda Allah Ya yi masa magana; kuma Ya dāukaka sāshensu da darajōji; kuma Muka bai wa Īsā dan Maryama hujjōji bayyanannu, kuma Muka karfafā shi da Rūhi mai tsarki. Kuma dā Allah Yā so dā wadanda suke daga bāyansu, bā zā su yi yāki ba, daga bāyan hujjōji bayyanannu sun je musu. Kuma amma sun sāba wa jūna, sabōda haka daga cikinsu akwai wanda ya yi īmāni, kuma daga cikinsu akwai wanda ya kāfirta. Kuma dā Allah Yā so, dā bā zā su yāki jūna ba, kuma amma Allah yana aikata abin da Yake nufi.

254. Ya ku wadanda⁽²⁾ suka yi īmāni! Ku ciyar daga abin da Muka arzūta ku daga gabānin wani yini ya

دَفَعَ اللَّهُ أَنَّاسَ بَعْضَهُمْ بِعَيْنِ
لَفْسَدَتِ الْأَرْضُ وَلَكِنَّ اللَّهَ ذُو
فَضْلٍ عَلَى الْعَالَمِينَ ﴿٢٥٣﴾

٢٥٣ * تِلْكَ آيَاتُ اللَّهِ تَشْلُوهَا عَلَيْكَ
بِالْحِقْ وَإِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ ﴿٢٥٤﴾

* تِلْكَ الرُّسُلُ فَضَلَّنَا بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ
مِنْهُمْ مَنْ كَمَ اللَّهُ وَرَفَعَ بَعْضَهُمْ دَرَجَاتٍ
وَأَتَيْنَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ الْبَيْتَنِ وَأَيَّدْنَاهُ
بِرُوحِ الْقُدُسِ وَلَوْشَاءَ اللَّهِ مَا أُقْتَلَ
الَّذِينَ مِنْ بَعْدِهِمْ مَنْ بَعْدَ مَا جَاءَهُمْ
الْبَيْتَنِ وَلَكِنَّ أَخْتَلَفُوا فِيهِنَّهُمْ مَنْ
ءَامَنَ وَمَنْهُمْ مَنْ كَفَرَ وَلَوْشَاءَ اللَّهِ
مَا أَفْتَلُوا وَلَكِنَّ اللَّهَ يَفْعُلُ مَا يُرِيدُ ﴿٢٥٥﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ إِيمَانُوا أَنْفَقُوا مِمَّا رَزَقْنَاكُمْ
مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ يَوْمًا لَابِيعُ فِيهِ وَلَا حُلْمَةٌ

(1) Allah Yanā tunkude barna a cikin kasa da wāsidar karantar da māsu alhēri, dōmin su yāki māsu sharri. Ya saukar da ilminSa da wāsidar manzanninSa wadanda Ya tabbatar da cēwa Muhammadu, tsira da amincinSa su tabbata a gare shi, yana cikinsu kuma shi ne ya fi dāukaka daga cikinsu. Daga wannan āyā zuwa Karshen Sūra duka, kārin bāyani ne da shiryarwa ga hukunce-hukuncen da suka gabāta da kuma yadda zā a zartar da aiki da su, kamar yadda tsārin magana zai nūna in Allah Ya so.

(2) Bāyan tabbatar da manzancin Annabi Muhammadu, tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi, sa'an nan ya sābunta fuskanta da kira zuwa ga wadanda suka yi īmāni da Annabi, kuma ya farkar da su game da zuwan babbar rāna ta Kiyāma. Sa'an nan ya fadī sūnanSa Ta'āla, Allah Mai sifōfin da ke cikin āyā ta 255.

zo, bābu ciniki a cikinsa, kuma bābu abūta, kuma bābu cēto, kuma kāfirai sū ne azzālumai.

255. Allah, bābu wani Ubangiji fāce Shi, Rāyayye, Mai tsayuwa da kōme, gyangyadi bā ya kāma Shi, kuma barci bā ya kāma Shi, Shi ne da abin da yake a cikin sammai da abin da yake a cikin kasa. Wane ne wanda yake yin cēto a wurinSa, fāce da izninSa? Yana sanin abin da yake a gaba gare su da abin da yake a bāyansu. Kuma bā su kēwayēwa da kōme daga ilminSa, fāce da abin da Ya so. KursiyyunSa ya yalwaci sammai da kasa. Kuma tsare su bā ya nauyayarSa. Kuma Shi ne Madaukaki, Mai girma.

256. Bābu tīlastāwa⁽¹⁾ a cikin addini, hakīka, shiriya tā bayyana daga bata: Sabōda haka wanda ya kāfirta da Dāgūta kuma ya yi īmāni da Allah, to, hakīka, yā yi riķo ga igiya amintacciya, bābu yankēwa a gare ta. Kuma Allah Mai ji ne, Masani.

257. Allah Shi ne Masōyin wa-danda suka yi īmāni: Yana fitar da su daga duffai zuwa ga haske, kuma

وَلَا شَفَعَةٌ وَالْكَافِرُونَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿٦٣﴾

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَقُّ الْقَيْمَدُ لَا تَأْخُذُهُ
سِنَةٌ وَلَا تُؤْمِنُهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي
الْأَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْهُ إِلَّا
بِإِذْنِنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ
وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ وَمَنْ عِنْهُ إِلَّا بِمَا شَاءَ
وَسَعْ كُرْسِيُّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضُ وَلَا يَعُودُهُ
حَفْظُهُمَا وَهُوَ عَلَىٰ الْعَظِيمِ ﴿٦٤﴾

لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشُدُ مِنَ الْأَنْجَى
فَمَنْ يَكْفُرُ بِالظَّلَعُوتِ وَيُؤْمِنُ بِاللَّهِ فَقَدْ
أَسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَى لَا أَنْفَصَامَ
لَهَا وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلَيْهِ ﴿٦٥﴾

اللَّهُ وَلِلَّذِينَ آمَنُوا يُخْرِجُهُمْ مِنَ
الظُّلْمَاتِ إِلَى النُّورِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا

(1) Abūbuwan bautāwa, iri biyu ne; Ubangijin da Yā aiko Muhammadu da wannan gaskiya da shiriya Shī ne Allah, da sauran iyāyengiji māsu dōkōkin kai da na son zükāta kamar nafsu da Shaifan, na aljannu da mutāne, māsu kāga abin da suke so, su kira mutane a kansa ana ce musu Dāgūtu. Ya yi bayānin sakamakon mabiyin kōwane irin bautawar. Sa'an nan ya biyar da kissōshi uku dōmin bayānin abin da wannan magana ta funsa; ta farko Namarūzu tāre da Ibrāhīm, tanā nūna cēwa mai mulki anā umurtar sa da bin Allah da takawa, idan ya bi son zūciyarsa, to, ya zama Dāgūtu. Allah zai halakar da shi. Ta biyu Kissar Uzairu, tanā nūna cēwa bābu abin da yake da wuya ga Allah. Ta uku Kissar Ibrāhīm da yadda Allah ke rāyar da matattu, tanā nūna cēwa bābu laifi ka roki Allah Ya gānar da kai dukān abin da ya shige maka duhu dōmin ka kārā īmāni.

wadanda suka kāfirta, masōyansu Dāgūtu ne: suna fitar da su daga haske zuwa ga duffai. Wadannan abokan Wuta ne, sū a cikinta madawwama ne.

258. Shin, ba ka gani⁽¹⁾ ba zuwa ga wanda ya yi hujjatayya da Ibrāhīm a cikin (al'amarin) Ubangi-jinsa, dōmin Allah Yā bā shi mulki, a lōkacin da Ibrāhīm ya ce: "Ubangijina Shi ne Wanda Yake rāyawwa kuma Yana matarwa." Ya ce: "Nī ina rāyarwa kuma ina matarwa." Ibrāhīm ya ce: "To, lalle ne Allah Yana zuwa da rana daga gabas: to, ka zo da ita daga yamma." Sai aka dimautar da wanda ya kāfirta. Kuma Allah bā Ya shiryar da mutāne azzālumai.

259. Kō kuwa⁽²⁾ wanda ya shūde a kan wata alkarya, alhāli kuwa tana wōfintacciya a kan gadājen rēsunanta. Ya ce: "Yaya Allah zai rāyar da wannan a bāyan mutuwarta." Sai Allah Ya matar da shi, shēkara dari; sa'an nan kuma ya tāyar da shi. Ya ce: "Nawa ka zauna?" Ya ce: "Na zauna yini daya ko kuwa rabin yini." Ya ce: "A'a, kā zauna shēkara dari." To, ka dūba zuwa ga abincinka, da abin shanka, (kōwanensu) bai sāke ba, kuma ka dūba zuwa ga jākinka, kuma dōmin Mu sanya ka wata āyā ga mutāne. Kuma ka dūba zuwa ga

أَوْلَئِكُمُ الظَّاغِنُونَ هُمْ مِنَ
الَّذِي إِلَيْهِ أَنْتَ بِهِمْ مُحْرِجٌ
أَنَّا نَارٌ هُمْ فِيهَا خَلِيلُونَ ﴿٤٧﴾

أَلْرَتَ إِلَى الَّذِي حَاجَ إِبْرَاهِيمَ فِي رَبِّهِ أَنْ
ءَاتَهُ اللَّهُ الْمُلْكَ إِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمَ رَبِّي
الَّذِي يُحِبُّ وَيُمِيتُ قَالَ أَنَا أَخْيُهُ وَأَمِيتُ
قَالَ إِبْرَاهِيمُ فَإِنَّ اللَّهَ يَأْتِي بِالشَّمْسِ
مِنَ الْمَسْرِقِ فَأَتَ بِهَا مِنَ الْمَغْرِبِ فَبِهِتَ
الَّذِي كَفَرُوا لَهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ
الظَّالِمِينَ ﴿٤٨﴾

أَفَكَلَّذِي مَرَّ عَلَى قَرْبَةِ وَهِيَ حَاوِيَةُ عَلَى
عُرُوشَهَا قَالَ أَنِّي يُحِبُّهُ هَذِهِ اللَّهُ بَعْدَ
مَوْتِهِ أَفَمَاتَهُ اللَّهُ مِائَةً عَامَّاً ثُمَّ بَعْثَاهُ
قَالَ كَمْ لِبَثَتْ قَالَ لِبَثَتْ يَوْمًا أَوْ بَعْضَ
يَوْمٍ قَالَ بَلْ لِبَثَتْ مِائَةً عَامٍ فَانْظُرْ
إِلَى طَعَامِكَ وَسَرَابِكَ لَمْ يَسْتَسْنَهُ وَانْظُرْ
إِلَى حِمَارِكَ وَلَا جَعَلَكَ إِلَيْهِ لِنَاسٍ
وَانْظُرْ إِلَى الْعِظَامِ كَيْفَ تُنْسِرُهَا ثُمَّ

(1) Kissar farko ta Ibrāhīm da Namarūzu.

(2) Kissar ta biyu Uzairu da alkarya matacciya, da jākinsa, da abincinsa bāyan shēkara dari.

Kasūsuwa yadda Muke mōtsar da su, sa'an nan kuma Mu tufātar da su da nāmā." To, a lōkacin da (abin) ya bayyana a gare shi, ya ce: "Ina sanin cēwa lalle Allah a kan dukan kōme Mai īkōn yi ne."

260. Kuma a lōkacin da Ibrāhīm ya ce: "Ya Ubangijina! Ka nūna mini yadda Kake rāyar da matattu." Ya ce: "Shin, kuma ba ka yi īmāni ba?" Ya ce: "Na'am! Kuma amma dōmin zūciyāta, ta natsu." Ya ce: "To, ka rīki huđu daga tsuntsāye, ka karkatar da su zuwa gare ka, ka yanka su, sa'an nan kuma ka sanya juzu'i daga gare su a kan kōwane dūtse, sa'an nan kuma ka kira su, zā su zo maka gudāne. Kuma ka sani cēwa lalle Allah Mabuwāyi ne, Masani."

261. Sifar wadanda suke ciyar da dūkiyōyinsu a cikin hanyar Allah, kamar sifar ƙwāyā ne wadda ta tsirar da zangarniya bakwai, a cikin kōwace zangarniya akwai ƙwāya dari. Kuma Allah Yana ribinyawa ga wanda Ya so. Kuma Allah Ma-wadāci ne, Masani.

262. Wadanda suke ciyar da dūkiyōyinsu a cikin hanyar Allah, sa'an nan kuma bā su biyar wa abin da suka ciyar din da gōri, ko cūta, suna da sakamakonsu a wurin Ubangijinsu, kuma bābu tsōro a kansu, kuma ba su zama suna bakin ciki ba.

263. Magana mai kyau da gāfar-tawa su ne mafī alhēri daga sadaka wadda wata cūtarwa take biyar ta. Kuma Allah Wadatacce ne, Mai hakuri.

نَكْسُوهَا حَمَّا فَلَمَّا تَبَيَّنَ لَهُ قَالَ
أَغْلَمُ أَنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٠﴾

وَإِذْ قَالَ إِنَّرَهْشُرَبْ أَرْفِي كَيْفَ تُحْكِمُ
الْمَوْقَعَ قَالَ أَوْلَئِرْتُوْمَنْ قَالَ بَلَى وَلَكِنْ
لِيَظْمِينَ قَلِيلِيْ قَالَ فَخُذْ أَرْبَعَةَ مِنَ الظَّرِيرِ
فَصَرْهُنْ إِلَيْكَ ثُمَّ اجْعَلْ عَلَى كُلِّ جَبَلِ
مِنْهُنَّ جُزَءًا ثُمَّ اذْعُهُنَّ يَا تَبَيَّنَكَ سَعْيَا
وَأَغْلَمُ أَنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿١١﴾

مَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ
كَمَثَلِ حَبَّةٍ أَنْبَتَ سَبْعَ سَنَابِلَ فِي
كُلِّ سُبْلَكٍ مَائَةُ حَبَّةٍ وَاللَّهُ
يُضَعِّفُ لِمَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلَيْهِ ﴿١٢﴾

الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ
لَا يُتَبَعُونَ مَا أَنْفَقُوا مَنْ أَوْلَى ذَلِكَ لَهُمْ
أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خُوفٌ عَلَيْهِمْ
وَلَا هُمْ يَخْزَنُونَ ﴿١٣﴾

* قَوْلٌ مَعْرُوفٌ وَمَغْفِرَةٌ حَيْرٌ مِنْ
صَدَقَةٍ يَتَبَعُهَا أَذْى وَاللَّهُ عَنِّيْ حَلِيمٌ ﴿١٤﴾

264. Yā ku wadanda suka yi īmāni! Kada ku bāta sadakōkinku da gōri da cūtarwa, kamar wanda yake ciyar da dūkiyarsa dōmin nūna wa mutāne, kuma bā ya yin īmāni da Allah da Rānar Lāhira. To, abin da yake misālinsa, kamar falalen dūtse ne, a kansa akwai turbāya, sai wābilin hadari⁽¹⁾ ya sāme shi, sai ya bar shi fankara. Bā su iya amfani da kōme daga abin da suka sanā'anta. Kuma Allah ba Ya shiryar da mutāne kāfirai.

265. Kuma sifar wadanda suke ciyar da dūkiyarsu dōmin nēman yardōjin Allah, kuma da tabbatarwa daga kansu, kamar misālin lambu ne a jigāwa wadda wābilin hadari ya sāmu, sai ta bāyar da amfāninta ninki biyu. To, idan wābili bai sāme ta ba, sai yayyafi (ya ishe ta). Kuma Allah ga abin da kuke aikatawa Mai gani ne.

266. Shin dayanku nā son cēwa wani lambu ya kasance a gare shi daga dabīnai da inabōbi, marēmari suna gudāna daga karkashinsa, yana da, a cikinsa, daga kōwane 'ya'yan itāce, kuma tsūfa ya sāme shi, alhāli kuwa yana da zūriyya masu rauni – sai gūguwa wadda take a cikinta akwai wuta, ta sāme shi, har ta kōne? Kamar wancan ne Allah Yana bayyanāwar āyōyi a gare ku; tsammāninku kuna tunāni.

267. Ya ku wadanda suka yi īmāni! Ku ciyar daga mai kyaun

يَأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُبْطِلُوا صَدَقَاتِكُمْ بِالْمَنِ وَالْأَذْيَ كَالَّذِي يُنْفِقُ مَالَهُ رِثَاءَ النَّاسِ وَلَا يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَمِثْلُهُ كَمَثْلِ صَفَوَانِ عَلَيْهِ تُرَابٌ فَأَصَابَهُ وَأَبْلَى فَرَكَهُ دَصَدَّاً لَا يَقْدِرُونَ عَلَى شَيْءٍ مِّمَّا كَسَبُوا وَاللَّهُ لَيَهْدِي الْقَوْمَ الْكُفَّارِ ﴿١٦﴾

وَمَثْلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ أَبْتَغَاهُ مَرْضَاتٍ اللَّهُ وَتَبِعِيهِمْ أَنْفُسُهُمْ كَمَثْلِ جَنَّةٍ بِرَوْءَةِ أَصَابَاهَا وَأَبْلَى فَقَاتَتْ أَكْلَهَا ضَعْفَيْنِ فَإِنْ لَمْ يُصْبِنَهَا وَأَبْلَى فَطَلَّ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿١٧﴾

إِنَّمَا حَدَّكُمْ أَنْ تَكُونَ لَهُ جَنَّةٌ مَّنْ تَحْيِلُ وَأَعْنَابٌ تَجْزِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَرُ لَهُ وِفِيهَا مِنْ كُلِّ الشَّمَراتِ وَأَصَابَهُ الْكِبْرُ وَلَهُ ذُرْيَةٌ ضُعْفَةٌ فَأَصَابَهَا إِعْصَارٌ فِيهِ نَارٌ فَأَحْرَقَتْ كَيْذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ ﴿١٨﴾

يَأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَنْفَقُوا مِنْ طِبَّاتِ

(1) 'Wābilin hadari' wātau ruwan sama kamar da bakin kwarya.

abin da kuka sanā'anta, kuma daga abin da Muka fitar sabōda ku daga kasa, kuma kada ku yi nufin mummuna ya zama daga gare shi ne kuke ciyarwa, alhāli kuwa ba ku zama māsu karbarsa ba fāce kun runtse ido a cikinsa. Kuma ku sani cēwa lalle ne, Allah Mawadāci ne, Gōdadde.

268. Shaidan yana yi muku alkawarin talauci, kuma yana umur-nin ku da alfasha,⁽¹⁾ kuma Allah Yana yi muku alkawarin gāfara daga gare shi da kāri, kuma Allah Mawadāci ne, Masani.

269. Yana bāyar da hikima (ga fahimtar gaskiyar abubuwa) ga wanda Yake so. Kuma wanda aka bai wa hikima, to, lalle ne, an bā shi alhēri mai yawa. Kuma bābu mai tunāni fāce ma'abuta hankula.

270. Kuma abin da kuka ciyar daga ciyarwa, kō kuka cika alwāshi daga wani bākance, to, lalle ne, Allah Yana sanin sa. Kuma az-zālumai bā su da wasu mataimaka.

271. Idan kun nūna sadakōki to, yana da kyau kwarai kuma idan kuka bōye su kuma kuka je da su ga matalauta, to, shi ne mafi alhēri a gare ku, kuma Yana karkarēwa, daga barinku, daga miyāgun ayyukanku. Kuma Allah ga abin da kuke aikatawa Masani ne.

مَا كَسَبْتُ وَمَا أَخْرَجْنَا لَكُمْ مِنَ
الْأَرْضِ وَلَا تَمَمُوا الْحَيَاةَ مِنْهُ
تُفْقِدُونَ وَلَسْتُمْ بِإِخْرَاجِهِ إِلَّا أَنْ تُعَمِّضُوا
فِيهِ وَأَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ حَمِيدٌ ﴿١٧﴾

الشَّيْطَانُ يَعْدُكُمُ الْفَقْرَ وَيَأْمُرُكُمْ
بِالْفَحْشَاءِ وَاللَّهُ يَعْدُكُمْ مَغْفِرَةً مِنْهُ
وَفَضْلًا وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلَيْهِ ﴿١٨﴾

يُؤْتَى الْحِكْمَةُ مَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُؤْتَ
الْحِكْمَةَ فَقَدْ أُوقِيَ خَنَّا كَثِيرًا
وَمَا يَدْعُكُمْ إِلَّا أُولُو الْأَلْبَابِ ﴿١٩﴾

وَمَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ نَفَقَةٍ أَفَنَذَرْتُمْ مِنْ
نَذْرٍ إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُهُ
وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ ﴿٢٠﴾
إِنْ شُدُّوا الصَّدَقَاتِ فَنِعْمَاهُ
وَإِنْ تُخْفُوهَا وَتُؤْتُوهَا الْفُقَرَاءَ
فَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ وَرُكْبَرُ
عَنْكُمْ مِنْ سَيِّئَاتِكُمْ وَاللَّهُ
بِمَا تَعْمَلُونَ خَيْرٌ ﴿٢١﴾

(1) Alfasha ita ce ayyukan zunubi kamar zina da shan giya, alhāli batar da dūkiya a nan, ya fi tsanani, kuma bābu wani badali don sakamako, sabōda haka kin ciyarwa dōmin gudun talauci da umurninku da alfasha sun sābā wa jūna, ga abin da shi Shaidan yake gaya muku; watau kada ku ciyar, dōmin gudun talauci, amma ku sha giya, ku yi zina!

272. Shiryar da su bā ya a kanka, kuma amma Allah Shi ne Yake shiryar da wanda Yake so, kuma abin da kuka ciyar daga alhēri, to, dōmin kanku ne, kuma bā ku ciyawwa, fāce dōmin nēman yardar Allah, kuma abin da kuke ciyawwa daga alhēri zā a cika lādarsa zuwa gare ku, alhāli kuwa kū bā a zāluntar ku.

273. (Ciyarwar a yī ta) ga mata-lautan⁽¹⁾ nan wadanda aka tsare a cikin hanyar Allah, bā su iya tafiyar fatauci a cikin kasa, jāhilin hālinsu yana zaton su wadātattu sabōda kāmun kai, kana sanin su da alā-marsu, bā su rōkon mutāne da nā-cēwa. Kuma abin da kuka ciyar daga alhēri, to, lalle Allah gare shi Masani ne.

274. Wadanda suke ciyar da dukiyoyinsu, a dare da yini, bōye da bayyane, to suna da sakamakonsu a wurin Ubangijinsu. Kuma bābu tsōro a kansu, kuma ba su zama suna bañin ciki ba.

275. Wadanda suke cin riba⁽²⁾, bā su tāshi, fāce kamar yadda wan-

*لَيْسَ عَلَيْكَ هُدًى نَهْرٌ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ فَلَا نَفْسٌ كُمْ وَمَا تُنْفِقُونَ إِلَّا أَبْتِغَاهُ وَجْهَ اللَّهِ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ يُوْفَ إِلَيْكُمْ وَأَنْ شَرَّ لَا تُظْلَمُونَ ﴿٦٧﴾

لِلْفُقَرَاءِ الَّذِينَ أَخْصَرُوا فِي سَيِّلِ اللَّهُ لَا يَسْتَطِعُونَ ضَرَبَافِ الْأَرْضِ يَحْسَبُهُمُ الْجَاهِلُ أَغْنِيَاءَ مِنَ التَّعْفُفِ تَعْرِفُهُمْ بِسِيمَاهُمْ لَا يَسْعَلُونَ النَّاسَ إِلَحَافًا وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ ﴿٦٨﴾

الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ بِالْأَيْلَلِ وَالنَّهَارِ سِرًا وَعَلَانِيَةً فَلَهُمْ أَجْرٌ هُمْ عَنْ دِرِّيَهُمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٦٩﴾ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ أَرْبُوا لَا يَقُومُونَ إِلَّا

(1) Matalautan nan ‘muhājiruna’ ne wadanda suka bar dūkiyarsu da iyālansu dōmin hijira. Kuma ba su sāmi wata matāka ba a Madīna, sai aka yi musu rumfuna, sunā kwāna a ciki, suka tsare kansu dōmin jihādi da yāki da karātun Alkur’āni da ibāda kamar matsayin sōja a yanzu. Sū wajen dari huđu ne, shugabansu, shi ne Abdur Rahman bn Sakhar, Abu Huraira el Dawsy.

(2) Riba ita ce kāri ga adadi ko ga lōkaci. Amma kārin adadi shi ne kari a cikin mu’āmala da zināri da azurfa, da abūbuwan ci ga rāyuwa. Yana haramta ga jinsi guda kawai, kuma ana shardantāwa ga abinci ya zama abinci kō abin gyāransa, kuma anā iya ajiye shi, ban da ‘ya’yan itācen marmari da duma da ruwa. Amma ga jinkiri an hana riba mudlañan kō dā ga ‘ya’yan itācen marmari. Takardun kudi kamar sil’ō’i suke dōmin haka kīmarsu tana hawa kuma tanā sauка. Har yanzu malamai ba su yanke hukunci a kansu ba sōsai. Annabi, tsīra da amincin Allah su tabbata a gare shi ya ce: “Ka bar abin da yake sanya maka shakka zuwa ga wanda bā yā sanya maka shakka.”

da Shaidan yake dimautarwa daga shafa yake tashi. Wancan, dōmin lalle ne sun ce: “Ciniki kamar riba yake.” Kuma Allah Ya halatta cini-ki kuma Ya haramta riba. To, wanda wa’azi daga Ubangijinsa ya je masa, sa’an nan ya hanu, to yana da abin da ya shige, kuma al’amarinsa (ana wakkala shi) zuwa ga Allah. Kuma wanda ya kōma, to, wadan-nan sū ne abōkan Wuta, sū a cikinta madawwama ne.

276. Allah Yana shāfe albarkar riba, kuma Yana kāra sadakōki. Kuma Allah bā Ya son dukan mai yawan kāfirci, mai zunubi.

277. Lalle ne, wadanda suka yi īmāni, kuma suka aikata ayyukan kwarai, kuma suka tsayar da salla, kuma suka bāyar da zakka, suna da sakamakonsu a wurin Ubangi-jinsu, kuma bābu tsōro a kansu, kuma ba su zama suna yin bakin ciki ba.

278. Yā ku wadanda suka yi īmāni! Ku bi Allah da taķawa, kuma ku bar abin da ya rage daga riba, idan kun kasance māsu īmāni.

279. To, idan ba ku aikata ba, to, ku sani fa da akwai yāki daga Allah da ManzonSa. Kuma idan kun tūba, to, kuna da asalin dūki-yōyinku, bā ku zālunta, kuma bā a zāluntar ku.

280. Kuma idan ma’abucin wa-hala ya kasance (mabacci) to, jinkir-tāwa ake yi zuwa ga saukin al’amarinsa, kuma dā kun yi sadaka, shi ne mafi alhēri a gare ku, idan kun kasance kuna sani.

كَمَا يَقُومُ الَّذِي يَتَحَبَّطُهُ الشَّيْطَانُ مِنْ
الْمَيْسَرِ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَاتُلُوا إِنَّمَا الْبَيْعُ مِثْلُ
الرِّبَا وَأَحَلَ اللَّهُ الْبَيْعَ وَحَرَمَ الرِّبَا فَمَنْ
جَاءَهُ دُرْمَعَةً مِنْ رَبِّهِ فَأَنْتَ هُنَّ فَلَمْ يَ
مَاسَكَ فَوَمَرُوهُ إِلَى اللَّهِ وَمَنْ عَادَ فَأُولَئِكَ
أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٧٦﴾

يَمْحُقُ اللَّهُ الْرِّبَا وَيُرِي الصَّدَقَاتِ فَإِنَّ اللَّهَ
لَا يُحِبُّ كُلَّ كُفَّارٍ أَشِيمٍ ﴿٧٧﴾

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَوةَ لَهُمْ
أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ
وَلَا هُمْ يَخْزَنُونَ ﴿٧٨﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَدَرِّوا
مَا بَقِيَ مِنَ الْرِّبَا إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿٧٩﴾

فَإِنْ لَمْ تَفْعَلُوا فَإِذْنُوا بِحَرْبِ مِنْ اللَّهِ
وَرَسُولِهِ وَإِنْ تُبْتَرْ فَلَكُمُ الْوُسْرَ
أَمْوَالِكُمْ لَا تَظْلِمُونَ وَلَا تُظْلَمُونَ ﴿٨٠﴾

وَإِنْ كَانَ ذُوْعَسْرَةٍ فَنَظِرْ إِلَى مَيْسَرَةٍ
وَإِنْ تَصَدَّقُوا خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ
تَعْلَمُونَ ﴿٨١﴾

281. Kuma ku ji tsōron wani yini wanda ake mayar da ku a cikinsa zuwa ga Allah, sa'an nan kuma a cika wa kōwane rai abin da ya sanā'anta, kuma sū bā a zāluntar su.

282. Yā ku wadanda suka yi īmāni! Idan kun yi mu'āmalar bāyar da bāshi zuwa ga wani ajali ambatacce, sai ku rubūta shi. Kuma wani marubuci ya yi rubūtu a tsakaninku da ādalci. Kuma kada marubuci ya ki rubūtāwa, kamar yadda Allah Ya sanar da shi, sai ya rubūta. Kuma wanda bāshin yake a kansa sai ya yi shibta, kuma ya ji tsōron Allah, Ubangijinsa, da takawa, kuma kada ya rage wani abu daga gare shi. To, idan wanda bāshin yake a kansa yā kasance wāwā ne kō kuwa rarrauna, kō kuwa shi bā ya iya shibta, to, sai waliyyinsa ya yi shibtar da ādalci. Kuma ku shaidar da shaidu biyu daga mazanku, to, idan ba su zama maza biyu ba, to, namiji guda da mātā biyu, daga wadanda kuke yarda da su daga shaidun, dōmin mantuwar dayansu, sai gudarsu ta mazākūtar⁽¹⁾ da dayar. Kuma kada shaidun su ki, idan an kira su. Kuma kada ku fōsa ga rubūta shi, farami ya kasance kō babba, zuwa ajalinsa. Wancan ne mafi ādalci a wurin Allah, kuma mafi tsayuwa ga shaida, kuma mafi kusa ga rashin shakkarku. Sai idan ya kasance fatauci ne halartacce

وَأَنْقُوا يَوْمًا تُرْجَعُونَ فِيهِ إِلَى اللَّهِ ثُمَّ تُوَفَّى
كُلُّ نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿٦١﴾

يَأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَدَيَّنُتِينَ
إِلَى أَجَلٍ مُّسَمٍ فَأَكْتُبُوهُ وَلَيَكُتبُ
يَنْكُمْ كَاتِبٌ بِالْعَدْلِ وَلَا يَأْبَ
كَاتِبٌ أَنْ يَكْتُبَ كَمَا عَلَمَ اللَّهُ
فَلَيَكُتبُ وَلَيُمْلِلَ الَّذِي عَلَيْهِ الْحُقُوقُ وَلَيُسْقِطَ
اللَّهُ رَبُّهُ وَلَا يَبْخَسْ مِنْهُ شَيْئًا فَإِنَّ
كَانَ الَّذِي عَلَيْهِ الْحُقُوقُ سَفِيهًا أَوْ ضَعِيفًا
أَوْ لَا يَسْتَطِيعُ أَنْ يُعْلَمْ هُوَ فَلَيُمْلِلَ وَلَيُلْهِمَ
بِالْعَدْلِ وَأَسْتَهِدُ وَأَشْهِدُ مِنْ
رِجَالِكُمْ فَإِنْ لَمْ يَكُونَا رَجُلَيْنِ
فَرِجُلٌ وَأَمْرَأَانِ مِمَّنْ تَرْضَوْنَ مِنْ
الشَّهِيدَاءِ أَنْ تَضْلِلَ إِحْدَاهُمَا فَذَكِّرْ
إِحْدَاهُمَا الْأُخْرَى وَلَا يَأْبَ الشَّهِيدَاءِ إِذَا
مَادُعُوا وَلَا سَفَعُوا أَنْ تَكْتُبُوهُ صَغِيرًا وَ
كَبِيرًا إِلَى أَجَلِهِ وَذَلِكُمْ أَقْسَطُ عِنْدَ
اللَّهِ وَأَقْوَمُ لِلشَّهِيدَةِ وَأَدْنَى الْأَنْزَالِ بِالْأَكْثَرِ
أَنْ تَكُونَ تِجْرَةً حَاضِرَةً تُدِيرُ وَنَهَا يَنْكُمْ
فَلَيَسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَلَا تَكْتُبُوهَا

(1) Watau māta biyu su zama kamar namiji guda ga bāyar da shaida. Kuma ana fassara shi da "ta tunātar da dayar".

wanda kuke gēwayarwa da shi han-nu da hannu a tsakāninku, to bābu laifi a kanku, ya zama ba ku rubūta shi ba. Kuma ku shaidar idan kun yi sayayya. Kuma kada a wahalar da marubuci, kuma kada a wahalar da shaidu, kuma idan kun aikata, to, lalle ne, shi fāsiķanci ne game da ku. Kuma ku bi Allah da taķawa, kuma Allah Ya sanar da ku. Kuma Allah ga dukan kōme Masani ne.

283. Kuma idan kun kasance a kan tafiya, kuma ba ku sāmi marubūci ba, to, a bāyar da jingina karbabbiya (ga hannu). To, idan sāshenku ya amince wa sāshe, to, wanda aka amincē wan nan sai ya bāyar da amānarsa, kuma ya bi Allah, Ubangijinsa, da takawa. Kuma kada ku bōye shaida, kuma wanda ya bōye ta, to, shi mai zunubin zūciyarsa ne. Kuma Allah ga abin da kuke aikatāwa Masani ne.

284. Allah ne, da abin da yake a cikin sammai da abin da yake a cikin kasa, kuma idan kun bayyana abin da yake a cikin zukatanku (na shaida), ko kuka bōye shi, Allah zai bincike ku da shi, sa'an nan Ya yi gāfara ga wanda Yake so, kuma Ya azabta wanda Yake so. Kuma Allah a kan dukan kōme Mai īkon yi ne.⁽¹⁾

وَأَشْهِدُوا إِذَا بَيَعْثَمْ وَلَا يُضَارَّ كَاتِبٍ
وَلَا شَهِيدٌ وَإِنْ تَفْعَلُوا فَإِنَّهُ رُفُوقٌ
بِكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَيَعْلَمُ كُمُّ اللَّهُ
وَاللَّهُ يَعْلَمُ شَيْءاً عَلَيْهِ ﴿١٧﴾

*وَإِنْ كُنْتُمْ عَلَى سَفَرٍ وَلَمْ تَجِدُوا كَابِيَا
فَرِهْنَنْ مَقْبُوضَةً فَإِنَّ أَمْنَ بَعْضُكُمْ بَعْضًا
فَلَيُؤَدِّيَ الَّذِي أُوتُنَّ أَمْتَنَّهُ وَلَيُسْقِيَ اللَّهُ
رَبَّهُ وَلَا تَكْتُمُوا الشَّهَدَةَ وَمَنْ
يَكْتُمْهَا فَإِنَّهُ دَاءٌ لِّلْقَلْبِهِ وَاللَّهُ
يَعْلَمُ مَا تَعْمَلُونَ عَلَيْهِ ﴿١٨﴾

إِلَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَإِنْ
تُبْدِدُوا مَا فِي أَنفُسِكُمْ أَوْ تُخْفُو
يُحَاسِبُكُمْ بِهِ اللَّهُ فَغَفِرُ لِمَنْ
يَشَاءُ وَيَعْذِبُ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ
شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٩﴾

(1) Wannan āyā ita ce karshen bayāni a kan bāyar da shaida. A kan shaidar da mutum ya bayyana kō ya bōye a cikin rai, Allah Yake yi masa bincike dōmin hakkin wani da ya rātaya a kan wannan bayyanawar kō bōyewar. Ita ayar da biyu na bayanta sun Kunsa ilmin Baķara dukanta.

285. Manzon Allah yā yi ūmāni da abin da aka saukar zuwa gare shi daga Ubangijinsa, da mūminai. Kōwanensu yā yi ūmāni da Allah, da mala'ikunSa, da littattafanSa, da manzanninSa. Bā mu rarrabēwa a tsakānin daya daga manzanninSa. Kuma (mūminai) suka ce, “Mun ji kuma mun yi dā'a: (muna nēman) gāfararKa, yā Ubangijinmu, kuma zuwa a gare Ka makōma take⁽¹⁾”

286. Allah ba Ya kallafā wa rai fāce ikon yinsa, yana da lādar abin da ya tsirfanta, kuma a kansa akwai zunubin abin da ya yi ta aikatāwa: “Yā Ubangijinmu! Kada Ka kāmā mu, idan mun yi mantuwa, ko kuma mun yi kuskure. Yā Ubangijinmu! Kuma kada Ka aza nauyi a kanmu, kamar yadda Ka aza shi a kan wadanda suke a gabāninmu. Yā Ubangijinmu! Kada Ka sanya mu dāukar abin da bābu iko gare mu da shi. Kuma Ka yāfe daga gare mu, kuma Ka gāfarta mana, kuma Ka yi jin kai gare mu. Kai ne Majibincinmu, sabōda haka Ka taimake mu a kan mutānen nan kāfīrai.”

ءَمَنَ الرَّسُولُ بِمَا أَنْزَلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ
وَالْمُؤْمِنُونَ كُلُّهُمْ أَمَنَ بِاللهِ
وَمَلَكِهِ كَتَبَهُ وَكُتُبَهُ وَرَسُولُهُ
لَا نَفِرُقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْ رُسُلِهِ وَقَالُوا
سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا عُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْهِ
الْمَصِيرُ

لَا يَكِفُّ اللَّهُ نَقْسًا إِلَّا وَسَعَهَا لَهَا
مَا كَسَبَتْ وَعَلَيْهَا مَا أَكَثَرَتْ رَبَّنَا
لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا رَبَّنَا
وَلَا تَحْمِلْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا
عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِنَا رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْنَا
مَا لَا طَاقَةَ لَنَا بِهِ وَأَعْفُ عَنَّا وَأَغْفِرْ
لَنَا وَأَرْحَمْنَا أَنْتَ مَوْلَانَا فَانْصُرْنَا عَلَى
الْقَوْمِ الْكُفَّارِ

(1) Aya ta 285 da ta 286 sun kunshi aikin Annabi da wadanda suka bi shi daga afīda da magana da aiki da kyautatāwa da mayar da al'amari ga Allah, da addu'ar tsari da nema daga Ubangijinsu. Aya ta 286 ita ce mafī kyaun addu'a. Kuma ta nūna Musulmi sun sāba wa Yahūdāwa māsu cewa ‘Mun ji, mun ki!’